

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

REDOGÖRELSE

FÖR

DE ALLMÄNNA LÄROVERKEN

I

ÖREBRO OCH ASKERSUND

UNDER LÄSEÅRET 1882—1883

JEMTE

INBJUDNING TILL ÖFVERVARANDE AF ÅRSEXAMINA.

INNEHÅLL:

- I. *Om verbets syntax i den äldre fornsvenskan af Konrad Ahlén.*
- II. *Redogörelse för Karolinska högre allmänna läroverket i Örebro af rektor L. J. Phragmén.*
- III. *Redogörelse för lägre allmänna läroverket i Askersund af rektor V. T. Almstedt.*

REDOGÖRELSE

FÖR

DE ALLMÄNNA LÄROVERKEN

I

ÖREBRO OCH ASKERSUND

UNDER LÄSEÅRET 1882--1883

JEMTE

INBJUDNING TILL ÖFVERVARANDE AF ÅRSEXAMINA.

INNEHÅLL:

- I. *Om verbets syntax i den äldre fornsvenskan af Konrad Ahlén.*
- II. *Redogörelse för Karolinska högre allmänna läroverket i Örebro af rektor L. J. Phragmén.*
- III. *Redogörelse för lägre allmänna läroverket i Askersund af rektor V. T. Almstedt.*

ÖREBRO 1883.

BOHLLINSKA BOKTRYCKERIET.

OM

VERBETS SYNTAX

I

DEN ÄLDRE FORNSVENSKAN.

AF

KONRAD AHLÉN.

ÖREBBO 1883.
BOHLINSKA BOKTRYCKERIET.

Den äldre fornsvenskans syntax har, hvad kasusläran beträffar, blifvit temligen fullständigt behandlad, men verbet har, så vidt förf. kan erinra sig, ej varit föremål för specialundersökningar, om man uudantager det, som förekommer i Laudtmansons »Undersökning öfver språket i skriften: Um Styrlsi Kununga och Höfdinga» samt Söderwalls anteckningar i »Hufvudepokerna af svenska språkets utbildning». Det är klart, att för en noggrann och fullständig kännedom af fornspråket en dylik undersökning ingalunda saknar sitt intresse, men af flere orsaker kan en behandling af syntaxen i detta hänseende ej ega ett så stort intresse eller lemna ett så lysande resultat som t. ex. en behandling af kasusläran. Först och främst fordras nämligen för att lagarne för verbets syntax skola framträda med större klarhet och i större mångfald ett språk, som i likhet t. ex. med de klassiska nått en högre grad af utveckling, hvad satsbyggnad och periodbildning beträffar. Vidare fordras en utbildad formlära, som genom en större rikedom på former och ändelser skiljer t. ex. emellan de olika modi, samt för att ändelserna skola tydligt framträda en noggrann och likformig rättskrifning i de urkunder, på hvilka framställningen stöder sig. De minnesmärken, som finnas i behåll af den äldre fornsvenskan, utgöras, som bekant, till största delen af landskapslagar, hvilka med ett språk, strängt begränsadt både med afseende på innehåll och uttryck, med sina korta satser och sin enformiga satsbyggnad ej kunna erbjuda den fulländning och rikedom i uttryck, som är ett nödvändigt vilkor för att lagarne för verbalformernas bruk skola fullständigare framträda. Då vidare fornsvenskan, hvad formläran beträffar, blott eger särskilda ändelser för indikativen och konjunktiven uti pres. sg.: r (ar, ær, ir) — i (e), 3:dje pers. pl.: a — i (e, in, en). impf. sg. i starka verb: den nakna stammen — i (e) och 3:dje pers. pl. i starka och svaga verb: u (o) — i (e, in, en), men detta för indikativens karakteristiska r ofta nog bortfaller, såsom t. ex. händelsen är i Upl.L., ÖGL., äldre Vestm.L., samt vokalerne a, e, i vexla, så upphör all skilnad emellan indikativens och konjunktivens, för så vidt den framträder i ändelserna. Om härtill kommer, att fornspråket, såsom nedan synes, utan åtskilnad i tanken kan begagna än indikativ och än konjunktiv uti satser af samma slag, så inträder en fullständig förvirring i bruket af modi, hvarför det ej sällan är omöjligt att afgöra beträffande en viss form, om den bör uppfattas såsom indikativ eller konjunktiv. I ett språk alltså, der en stor vacklan råder ej mindre i verbets former än i dessa formers användning, kan naturligtvis ej blifva fråga om att uppställa bestämda och allmänt gällande regler för verbets syntax, utan snarare att påpeka några enstaka fall och exempel på verbalformernas bruk. Då det emellertid visar sig, att verbets former ega större fasthet och stadga uti de urkunder, som finnas i handskrift från 13 och 14:de århundradet, så har förf. af detta skäl ansett sig endast böra anföra de exempel, som han vid studiet af fornskrifterna antecknat

från dessa urkunder *), hvarjemte jemförelse anstälts med språket i skriften »Um Styrilsi Kununga ok Höfðinga»**), hvilken med visshet antages tillhöra denna tid, ehuru den, som bekant, ej förekommer i handskrift före år 1400.

Beträffande lagarne har man framkastat den frågan, om man vore berättigad att anse det språk, på hvilket de blifvit affattade, såsom ett för hela Sverige gällande skriftspråk, eller om man borde anse dem såsom representanter för de olika munarter, som då utan tvifvel talades i de olika landskapen. Det förra antagandet, såsom flere anmärkt, synes hafva mera skäl för sig, då man tager i betraktande de obetydliga skiljaktigheter, som förefinnas i lagarnes språk, och dessa, äfven om de någonstädes framträda i ljud- eller formlära och ordförråd, kunna ej utöfva något inflytande på syntaxen. Utgångspunkten för ifrågavarande undersökning borde blifva runinskrifterna, men dessa, som dessutom anses tillhöra ett för hela Skandinavien gällande språk, äro allt för ofullständiga för att kunna lemna något stoff för en behandling af språkets syntax. De så att säga stående uttryck, som från dessa kunna hemtas, äro af ett högst begränsadt antal, såsom *risti runa, raistu stain, hiak merki, litu raisa stain, kira meri, kup hialbi an, kiri miskun* etc.

Efter dessa inledande anmärkningar öfvergå vi till ämnet för denna uppsats, som uppställts så, att vi i det följande skola behandla *konjunktiv* (i det vi jemföra med densamma *indikativ* i bisatser), *infinitiv* (ackusativ med infinitiv) och *participium* (supinum).

Konjunktiv.

Konjunktiv begagnas, såsom bekant, då satsens innehåll ej framställs såsom verkligt, utan blott såsom en tanke eller en föreställning hos den talande eller någon annan person, och begagnas därför i

Hufvudsatser

a) för att uttrycka någons *önskan* eller *vilja* (conjunctivus optativus, jussivus). En önskan finnes uttryckt i följande satser: VGL. Mdr. 1: sua se mær gud hull; SML. Kk. 3: þa lati gud han længi liwæ; VML. II. þg. 24: Guþ giwi allum sin friþ; Hels.L. Kk. 21: guþ giwi os hymiriki; MELL. Kg. 17: sum guþ forgöme; ib. 31: sua hialpe os guþ ok hælgodoma; Cod. Bur. 166: ihesus namn se væl signat; ib. 181: varþe þin vili; ib. 491; guþ giwi min dotter at iak vari

*) De urkunder, från hvilka exempel hemtats, äro: Samling af Sveriges Gamla Lagar: Westgöta-Lagen, utg. af H. S. Collin och C. J. Schlyter. Stockholm 1827. (VGL.); Östgöta-Lagen, utg. af H. S. Collin och C. J. Schlyter. Stockholm 1830. (ÖGL.); Uplands-Lagen, utg. af C. J. Schlyter. Stockholm 1834. (Upl.L.); Södermanna-Lagen, utg. af C. J. Schlyter. Lund 1838. (SML.); Westmanna-Lagen, utg. af C. J. Schlyter. Lund 1841. (VML.); Helsing-Lagen, Kristnu-Balken af Smålands-Lagen och Björköa-Rätten, utg. af C. J. Schlyter. 1844. (Hels.L., Små.L., Bj.R.); Gotlands-Lagen, utg. af C. J. Schlyter. Lund 1852. (Gotl.L.); Konung Magnus Erikssons Landslag, utg. af C. J. Schlyter. Lund 1862. (MELL.); Konung Magnus Erikssons Stadslag, utg. af C. J. Schlyter. Lund 1865. (StadsL.). — Codex Bureanus: Ett Forn-Svenskt Legendarium, innehållande Medeltids Kloster-Sagor om Helgon, Påfvar och Kejsare, efter Gamla Handskrifter af G. Stephens. B. 1—2. Stockholm 1847—58. (Cod. Bur.). Svenskt Diplomatarium. Utg. af I. G. Liljegren. B. 1—2. Stockholm 1829—37. Utg. af B. E. Hildebrand. B. 3—5. Stockholm 1842—65. (Dipl.). Tvenne den Heliga Birgittas uppenbarelser antecknade af henne sjelf. Utg. af G. E. Klemming i ett bref till L. F. Rääf. Stockholm 1854. (Bir. Av.). Handlingar till upplysning af Finlands Häfder. Utg. af A. I. Arwidsson. D. 1—8. Stockholm 1846—56. (Fin. Handl.). Bidrag till Skandinaviens Historia ur utländska arkiver. Utg. af C. G. Styffe. D. 1—2. Stockholm 1859—64. (Styffe).

**) Kununga ok Höfðinga Styrilse . . . illustr. I. Schefferus. Holmiæ 1669. För öfrigt må anmärkas, att förf. vid korrekturläsningen ej varit i tillfälle att vid otydliga ställen i manuskriptet jemföra dessa med urkunderna, hvadan ett eller annat exempel möjligen kan vara origtigt återgifvet.

för döpar æu þu; Styffe I. 194: gudd hans siæll hafwi; Fin. Handl. II. 13: som gud forbiudbe; Dipl. 4069: guþ gawe at swa vare til syælinnæ. Denna konjunktiv är ej så vanlig som den, hvarigenom en befallning uttryckes, hvilken, såsom naturligt är, i lagarne förekommer på hvarje sida: VGL. I. Kk. 8: gialdi prester apter hvat sum varþ er; VGL. II. Or. 1: þer fan aldrih friþ for æn han biþer for þem; Upl.L. R. 14: nu gömin þær at böndær; Bj. R. 37: allir panter þe sæliæs skulu þeer salins meþ twæggiæ mannæ vitnum; Cod. Bur. 103: þa sighi for os hvat iak huxa; ib. 6: huar o giptar man af dauiz konogs slækt ok æt före þorarr vand ii hænde; Kg. St. 30: med thy första göme han sik firi thy ilt är; Bir. Av. A. byri fyrst pafin mz sik sialfum lete ok spyri granleka; Styffe I. 131: thæt see allum maunom witerlikt; ib. II. 63: thet wari allom mannom witerlikt; Fin. Handl. III. 8: thæt se allom mannom kunnugt.

Anm. Lika vanligt är att denna konjunktiv ersättes af hjälpverb, t. ex. VGL. I. Aerf. 8: ma eig bo hænni mæþ guss rætti; ib. þi. 5: eig mughu grannær ransak syniæ; Upl.L. Kk. 14: þær ma præstær at saklösu mæssu sighiæ; VML. Kr. 4: guþfapir oc guþmodir maghu barn döpa i þrangum oc giwin namn; ÖGL. Ae. 12: þa ma han sit gozs þem i hændær sætiæ; VGL. I. Aerf. 8: þer skulu baþir hænnær arf takæ; ÖGL. Kr. 24: þa skal han sokna mannum þrea markær böta; SML. Kk. 6: tiunð scal i akrum af tæliæs: Fin. Handl. II. 11: thet scal allom mannom witerlikt wara.

b) för att uttrycka den *ovissa eller omöjliga följden af en antagen förutsättning* (conjunctivus conditionalis). Denna konj. är i fornspråket sällsynt: ÖGL. Eps. 2: böttins þa egh innan þæn dagh sum þe saghu þa mattin þe hæmnas; Upl.L. Kk. 17: fore allum þem þær a talæ ok þær atin bot at æn han fiollis; (SML. I. 2: sum næmir wari ærwæ æn ærwæ skulli); Cod. Bur. 139: reddis iak corset þa vare iak eigh cors prædikare; ib. 64: guz son vare lango för födar æn han stygdes eigh ena fula synd; ib. 140: utan guþ vare döplekar, aldre vare mænniskian udöpleken; Kg. St. 188: än skulden the ensame samau byggia ridderskap ok fatökt ærwodes folk, ta gætin thöm ey wäl asamt. Bisatsen antydes genom ett *allæs*: MELL. Kg. 5: ællæs worþe skyt konungx döme; Kg. St. 197: the ällas hafden huxat mandom fylgia; (MELL. Bg. 11: sua mykit af værþe sum þe attin at legho.)

Bisatser.

Konjunktiv begagnas uti bisatser, då, såsom ofvan antyds, satsens innehåll angifves såsom förestäldt eller tänkt och den talande genom sin utsago ej förklarar det för verkligt. Dock begagnas i vissa satser konjunktiv, äfven om det, som utsäges såsom verkligt, för att beteckna, att dessa ej böra fattas såsom sjelfständiga för sig bestående satser (tankar), utan äro underordnade under en annan hufvudsats (hufvudtanke), t. ex. följsatser. Jfr latinets och isländskans.

Vi skola i det följande behandla subjekts- och objekts-satser, adverbialsatser, (final-, konsekutiv-, koncessiv-, kausalsatser, hypotetiska satser och temporalsatser, attributssatser (relativsatser).

Subjektssatser.

Konjunktiv i subjektssatser förekommer ofta i Kg. St., t. ex. 8: nu är thet ey wäl möglikt at en man giti thet alt wanhuxat; 68: nu är thet kununglik ära at han se witr ok hawi witra förhuxan; 76: ty är thet kununga hedr ok tarf at the lewin wäl; 114: tridia är

at han tali fögelika, fiärdi är at han wari godwiliogr; 130: ta är thet mykin hedr ok tarf at the kunnen sielwe läsa; 148: niunda är at kunungur gripe ey med orät nokot. Jfr p. 70, 83, 90, 104, 109, 127, 162, 200, 202. I lagarne och andra skrifter är konj. i subjektssatser ovanlig: ÖGL. Eps. 17: nu kan sua warþa at kona myrði man sin; SML. Kg. 10: utan kununx fall warþi at han fyrræ þorwe; ib. Aerf. 1: þa ær þet ræt at barn ærwen faþur sin; VML. II. Ae. 10: þæt ær occat raþ at wit bapir affin oc bapær gömen; Fin. Handl. II. 13: ok ware thet swa som gud forbiudhe ath nokot eller alth aff ginge.

I dylika satser brukas för öfrigt *indikativ*, som alltid användes, då satsens innehåll utsäges såsom *verkligt*: VGL. II. Kk. 73: nu kan sua uæra at præster hauer lanboa; SML. Aerf. 6: nu kan oc swa illa hænda at barn dræper faþur sin; — Stads L. R. 23: nu kan thet hænda at landsman bysatter wardher fore giæld sin; Cod. Bur. 491: huat hialpar mik at þu dör mz mik; Kg. St. 132: thet är mykil lauda ok almoga tarf ok hugnadr at thera höfðinga barn warda witur. Jfr 52, 104; Styffe I. 166: kan thæt ok swa henda at gudh will mik kalla; Dipl. 4069; kan oc swa tymba at dan uiclesson falder fra.

Objektssatser.

Objektssatser sättas i *konjunktiv* eller *indikativ*, allt efter som man vill beteckna det tänkta eller föreställda innehållets större eller mindre beroende af hufvudsatsens innehåll. Dock är i den äldre forusvenskan liksom uti isländskan bruket af indikativ och konjunktiv mycket fritt, och det vanligast förekommande modus är indikativ, ehuru konjunktiven efter ett eller annat verb kan förekomma ganska regelbundet.

Konjunktiv förekommer efter verb, som betyda *en kunskap*, *en mening*, *ett yttrande* (verba cognoscendi, existimandi, dicendi), t. ex. *vita*, *finna*, *spörghia*, *huxa*, *tikkia*, *sighia*, *kæra* och *dit hörande talesätt*: Cod. Bur. 206: þa viste han væl at han vare sandar gup; Styffe II. 51: ok ey kunne rættære finnæ oc sannare spörghe vteu at al thena forscrifnæ gotz fulkommelica krunona scattagotz wore; (Kg. St. 98: han huxe ok at the magen owini warda); ib. 56: ta skal tik tikkia at tu hawi fulla hämd iwi han; ib. 170: utan tu tröste tik ther til at tu mage fördriva orät ok osannind; Cod. Bur. 495: at alt folket matte viþ kennas at han en vare sandar gup; Cod. Bur. 172: ok sagþe at han gate sina synde aldre bot; Styffe I. 188: saghde alle mædh enne röst at the hafdhen bidhit Iæppa Dyækn; ib.; oc saghde oss thæssen sama næmpd badhe frelzsis mæn oc bönder a thera sannind at the engin man nyttaren ælla ganglikaren wisten — oc sighia the wisselika at thöm ware engiu anuar man bætre; Styffe II. 47: tha war for oss kert at thenne jordha gotz oc garthe wore fran krunen gongen; (Cod. Bur. 12: var fru sænde buþ tel hænnu som svof at hon ginge tel offer); Styffe II. 35: görom ider witerlikt oc kunnogt mædh thæssu breue at högboren höfðhinge Erik — oc högboren förstinna — wordhe over eno; Bir. Av. B.: mz sumum epe þat han vili vart land atar vinna. Såsom af ofvan stående synes, så har ej något exempel på konj. efter de nämnda verben kunnat upptäckas i lagarne, hvadan dessa (och andra möjligen till sinnandes) äro att anse såsom enstaka fall.

Annorlunda är förhållandet i Gotlandslagen, ur hvilken vi för jetuförelse antecknat några exempel, ehuru dess språk är att anse såsom en för denna ö egendomlig munart, som ej står i närmare samband med fastlandets språk. I denna lag är konj. efter *verba dicendi* ganska vanlig, t. ex. 3: þa ma engin þet segia et ai sej tiunt herþ; 20: suerj so mjþ siex manna

aipi at þair aldri hoyrþin; 3: þa scal sielf vita — at hann þar i kirchiu gerþ vari; 18: seirscutaþi firir a þripia dygri et hau berþ vari; Hist. 1: annzuarapi at ny oc niþar wari; L. 16: oc vinnj hanum siex manna aip et hann huatki varj . . .; 14: orca menu aipum vppi halda en barn vari hennj quiet; 24: þitta ir oc sempsic om gutnjscar cunur et huer broþir gierj . . .; Hist. 1: hugþi at ai miþ ann manaþr vari.

Efter verb som uttrycka en *vilja* eller en *befalning* (verba voluntatis) såsom *vilja*, *bidia*, *biupa*, *forbyupa*, *stadhfæsta*, *til sighia*, *stædia*, (oste) förekommer konj. sällan i lagspråket: Conf. till SML.: vi vilium framleðes ok starkleka biudum at allir almænelicha ok hvar um sic the sum bygia i sudermannalande litin at þem samu laghum; ÖGL. Kr. 21: nu biþær iak han hitte mik ok rætte sik viþ guþ; Cod. Bur. 7: ok baþ at han kome tel prædican; ib. 175: bedes ænga bön af hanom utan at hau aldre varþe þæssa hems fange; Finl. Handl. III. 14: tha hafver jak fornæmpdh Elzebe bidhit myn man at han hængi sit ynzigle; Dipl. 3175: bidhium æn allæ mæn gernæ ok særllichæ the iwer hawe faritt at the laten . . .; ÖGL. Egh. 21: til sighia at han taki ok föpe þem. Få ex. träffas i andra urkunder: Cod. Bur. 64: han vilde at þc natura vare ærlig; Dipl. 3408: will iak thæt wari allum mannum kunnogt; Dipl. 3175: wi willium endelichæ at war stadhue — halldes ok ware vuderdanæ fridh hawen; ib. biudhum thæn allmoghe — at the kunnghen ok oppenbarin oss; Dipl. 4096: byudum vi oc varom foghata — at han æller þe efte varu døþ ængum manni i værældinni swari æller ræt gyori; ib. 4108: forbyupom ok wi allom -- at þe laten . . .; jfr Kg. St. 65; 2976: stadhfæstom wi medh wan dom ath ænghin — dyrfuis; MELL. Kg. 15: ængum manne at þe andrum lundum hauin; Dipl. 3175: samthlyktum och staddum at hwaar sum taker — giællde aater skadhen — ok hawe frigiort . . .; ib. 3972: þet ængom manne stæþiæ høyhom som laghom at þe andræ lund hawin; Cod. Bur. 13: iohannes oste aff guþi at alle bröþar apostoli visten þætta ok nær varen.

Såsom ofvan anmärkts, är *indikativ* det vanligast förekommande modus i objektssatser i synnerhet efter de först nämnda verben, som betyda en *kunskap*, *en mening*, *ett yttrande*, t. ex. *höra*, *sea*, *vita*, *finna*, *skupa randzsaka*, *forstanda*, *vndistanda*; *tro*, *thænkyæa*, *væna*, *sighiæ*, *öpa*, *tala*, *suæria*, *illa*, *dylia*, *vita*, *wæria*, *kæra*, *witna*, *bewisa*, *mæla*, *skiaerskota*, *skilia*, *pröva*, *vara*, *skriua*, *forscriua*, *lofua*, *kænnæs*, *uppa giua*, *kungöra*, *döma*, *lysa*, *iæva*, och hit hörande talesätt, t. ex. *vara viterlikt*, *bæra vittni*, *giua sak*, *giua skuld*, *göra witerlikt ok kunnogt*, *vara kunnokth*, *ep gangu* etc.

VGL. I. R. 7: höra at han krævær han skuld; ib. 18: iak sa at þu drapt fæ; ÖGL. G. 29: han vet at hon ær fostra; SML. B. 3: finder þa nocor at han mishalden ær; Dipl. 3972: skupæ at alla þe stykke haldes; Fin. Handl. II. 11: wtletu oc randz-sakadho at the fornempde köpewitnen alt ræt — sworit hafdho; ib. I. 8: wi hafuom thet vel forstandit af godhom mannom at the samma ängin for undir stadhin laagh; Cod. Bur. 495: iak vndistar att þu darar mik; Kg. St. 32: hoxa at han är ey alenast man; Cod. Bur. 128: tro at iak liuar æpte döþen; Dipl. 4096: thænkyænde oc at þen — ær mykit oc harþlicæ plictugher; Cod. Bur. 26: vænto at snæran var væl at runnen; VGL. I. Aerf. 11: sighir han at han drap han; Cod. Bur. 495: öpa at alle mæn sculu saman coma; VGL. II. 29: swa ær i laghum talt at þry æru þiusuer; Upl.L. J. 9: swæria þer at þet war mæþ fastum atærlöst; VGL. II. Kk. 3: illæ bönder at hanom at han þem thagar ey buth fik; VGL. II. Forn. 31: öyli bonden mæþ tolf manna eþe at han böþ hanum eig þet; ib. Arv. 22: vita firi meþ tylftar eþe at han haver alt fram laght; VGL. I. K. 14: væriæ sik a

mote mæder siax prestum at han laghæ forfall fæk; Styffe II. 67: kærthe fore oss skæliken man — at thesse krono godz waro gangen; ib. 63: nempden for oss witnadhe at thesse godz waro gammal krono godz; 101: bevisa at ther war mædh rættu fore giwit; VGL. II. Ae. 11: mælæ þet frænder bonda æptir han döþan at han atti eig barn; ib. R. 6: iak skiærskote þet at þu callar mik vquæþingz orþ; ib. Add. 7. 11: sua se fore skilt at — þa matto þö hæmæs; Cod. Bur. 64: pröuaþe sanleka at mö var moþer vorþen; ib. 101: varade han viþar at nero konogar ok simon magus vildo hau forraþa; ib. 100: skrivar at hans föþa var broþ; Styffe I. 188: loto oss forscriua at the hafdho widhertalaz; ib. 132: lofuom wi at — skal; ib. 197: kænnoþs oppinbarlika mædhir thesso samo brefue at wi hafuom . . .; Styffe II. 39: vppa gawo at thesse fornempde ey hafdo; ib. 52: kungörom allom mannom thet wi refstathing i Scara holdit hafuom; VGL. II. 7. 31: þettæ lysti ok konong byrghir at hulken man slar — þa hauæ han brutit; Cod. Bur. 130: iævaþe þær at þæt var eigh. Säsom ex. på hithörande talesätt antecknas följande ställen: VGL. I. K. O; B. 1; Arf. 17; G. 5; ÖGL. Ae. 10; MELL. G. 8; Cod. Bur. 209; 508; 530; Styffe I. 164; 191; Fin. Handl. III. 4.

Anm. Beroende frågesatser uti konjunktiv träffas i Cod. Bur. och Kg. St. Jfr isl. Lund. 126. Cod. Bur. 8: vacta riddarans hvat dagh han læte at læsa aue maria; 20: quide huat hanom wrþe tel anzuara; 20: spurþe hui han syrghe; 63: spurþe raþ af hæenne æn nokor mate warþa iamvældoghar; 140: Egeas baþ visa sik hulika lund þæt vare möghelekt; 204: þe spurþo hvat manne þæn bartholomeus vare; 420: at pröua huat ræt þöm bare tel hans sial; Kg. St. 88: huxa — än ha nom se qvämelikt som bedes; 189: the fatöke sa giärnt um huru the maten rika manna godz af thöm fa; 202: huxa ok warna huru han mage swa strida.

För öfrigt sättas beroende frågesatser i *indikativ*, som förekommer öfverallt i lagarne: VGL. I. SM. 4: þa skal a sea æn læst ær; ÖGL. vap. 32: sea hvat þe hava in; Ae. 5: vita nær han do; Upl. M. 39: witin þrir þinx mæn huru goþær þiuffnæþrin ær; SML Kg. 10: wita hwar ræt gör eller ei; VGL. I. R. 2: spyria hvaru þer vilæ hava; G. 8: sea hvilkæ miskun þei fingur; Cod. Bur. 8: sighia hui þe hoghtip kallas kyndelsmæssa ok hui folk plæghar þa; Kg. St. 205: aktande um han hawer.

Finalsatser.

Konjunktiv i finalsatser begagnas i fornsvenskan på samma sätt som i isländskan efter *at*, *þær til at*, *til þæs at*. I lagspråket äro finalsatser i konj. ej synnerligen vanliga: ÖGL. R. 4: suæri þo uarlika þæn epin at synin bryti egh atær han; Upl. M. 47: ok fyrræ letæs at þer æi bondæ a byrþ bærin; jfr VML. II. M. 30; SML. Kk. 4: wari þa clockare wiper kirkiu wæriænde — at þe raþin böter a; ib. þg. 8: tali þen til taka sins sum wæpiæt hawer at han ræt fae; ÖGL. G. 8: þa aru þy mungazstipir til takna at þæn havi vitzs orþ; Kg. St. 64: älska Gud at tu mage älskas af hanom; 94: haldr us atr at wi högin oss ey; 105: ok ty är flere manna samwara ä bättre — at hwar mage andro hielpa; 111: han will thes liwa at han mage äta; 184: ta skal vtan alla dvalu hard kununx hämd iwi han ganga at ther mage ex mera ilt af koma; jfr 156, 161; Cod. Bur. 18: at þu möghe æværleka glæþias com mz mik ii guz glæþi; ib. 104: at han göri sua mik; jfr 397; ib. 489: mins min i þinom bönom at han taki tel sin siælena; ib. 503: ofra at minsto enom guþi at hæenne wrþen eigh alle guþa vreþe; — þær til at: Upl. L. conf. nu þær til at þætta se witerlikt þa latum; MELL. Eps. 43: þe skulu sætia þær til een vmbuzman

æt þet til rængsins annars komi æn hans gæld gældins; Cod. Bur. 9: hanum ofraþo þe — þær tel at þe vari naþoghe þera forældra sialum; ib. 24: þær til at þe halden ok þæssa hems höghtip; 507: þær tel at han gate mera men ok ilt giort; — til þæs at: Dipl. 3972: þa magho þe ey ater samæn faræ til þæs at þe vndi eno frælse længer warin; 4108: almoghænomi til gangs til þæs at almoghen se opyngder vm þolikæ kost.

Anm. Här anføra vi också konj. efter: *göma, vakta, akta, giva akt, varna, skipa, rada, hindra, rædas*, hvilka verb äro vanliga i Kg. St. med följande att-sats i konj., som äfven i lagspråket följer regelbundet efter *göma*. Att-satsen efter dessa verb antager betydelsen af en finalsats, hvarför »at» ofta kan öfversättas »på det att», »för att»: Upl. L. Kk. 2: þa skal præstr at husum giömæ at þer æi aff wanrökt fordærwius; jfr VML. Kr. 2; ÖGL. Vins. 6: ok gömi vinin sik þær firi at han suæri akki mer æn entima; jfr R. 23; Bg. 30; StadsL. Ed. 20: tha göme sik at hon lægge eig barn sit i siæng; (i Hels. L. förekommer indikativ); Kg. St. 61: ta göm at tu hawi ey undrläte i rost; 98: nu skal witur man thr at göma at han hawi swa winskap; — MELL. Ep. 34: þa vakte sik æt hon legge ei sit barn i siæng; Kg. St. 109; akta at hans män havin reuan kost; ib. 128: giwa sik ther mykla akt at thera barn warden dygdelika styrd; 177: thet är mest warnande i kununx rad ok höfðinga, at thera saki ok ärände haldens lönlík; 181: warna at ey alenast kunungur ok hans härskap hawi thera föða; jfr 183, 184, 191: 100: huxa at the warin ey hwariom man ofmykit winlike; 26: ta skipa han i sinna daga med alla sinne makt at hans barn mage ärwa laud; 185: rada at landzskap ok almoge hawi rätwis lag; 189: skipa ok rada at the hawin mykin ok rikan almoga; 154: hindra med alla sinne makt at ängin magi nima bok; 85: the rædas at han göri thöm last; 154: han rædes ä at nokor mage hans walskap fördríwa; jfr 155. Detta verb förekommer äfven i Cod. Bur. 30: rædes at lyghn wrpe ofrik; 51: rædes at þe upvist wrpen ok gate þom eigh gömt; 52: rædes at han up stode af döpa. Efter dylika verb närmar sig afsigtssatsen och öfvergår till en objekts-(subjekts-)sats.

Vidare efter *göra* och *arfuda*: Cod. Bur. 155: huat vilt þu at iak skal göra at þu varþe satar við min Cristus; Bir. Av. B.: iac biþar idar at i maghin arfuda at rikit finge þan konung.

Finalsatser förekomma någon gång i *indikativ*: StadsL. Bg. 22: til hiælpa at then elder eig længer komber; Kg. St. 139: ok ty hawa Kununga ok Herra frögdelika lekara ok sangara — at the ey sik förgripa i onyttom ordom.

Konsekutivsatser.

Konsekutivsätser sättas i indikativ, då man vill beteckna en följd, som i verkligheten eger rum; konjunktiv begagnas, då följden utsäges såsom tänkt eller möjlig, mera beroende af beskaffenheten hos något föregående. Jfr isl. Lund. p. 324. Emellertid är här såsom i andra fall bruket mycket obestämdt. I lagarne är ind. det vanligast förekommande modus i dessa satser. De inledas med *sua at*. Ex. VGL. II. F. 46: swa at ängin se undan takin; ib. IV. 12: hawæ ängin iurdrikiz man swa kiæræn at han göre þet; ÖGL. Vap. 32: þiuþuadrin liggær egh fialaþær ok sua at han gate þit inkastas; R. 13: sua ælle brutin at han se til rænghsins för; Bg. 8: sua sit byggia at han spille egh firi andrum — at han hæfte egh; ib. Eps. 18: rapa hæmne of harþlika sua at hon fa (B. F. far) döþ, hvilken form troligen är att anse såsom indikativ med bortkastad slutkonsönant, såsom det är fallet med flera andra dylika former, helst som flera handskrifter på samma ställe hafva indikativ; Vap. 14: varþær huggin sua at hon föþe döt barn; Upl. L.

M. 11: swa a twæböte skiptæs at malseghandi taki (F. tager) furætighi markær; VML. II. B. 22: swa at han watn tæppir swa at þæt gange op a aker; (jfr Upl.L. V. 22); ib. 28: swa at hwar liti at þy han rætlica a; MELL. Kg. 5: swa at ængin olagh gangin ivi ræt lagh; ib. 11: swa æt þe sum vapnasynena skulu skupa — skupin baþe mandom ok fræghþ; ib. 33: swa æt næmpdin se full; jfr Kg. 9, 17, 23, 26, 28; Stads.L. Kg. 10: swa at frændher hans haffuen wald; ib. 20: swa at hwars therra skut wari um sik; I. 16: thet skal wara fult ok stadhukt tho swa at thri mæn at minsto warin ther widher; jfr R. 7; Bg. 35; V. 15; Cod. Bur. 28: böt diæflenom swa fiæren fly at eghte vara fru folk finge vnaþe af hanom; ib. 141: swa længe huar iak hona burit -- at giærna vare iak nu fræls; Kg. St. 29: swa at han hawi sielwer firi Gudi ok mannom heder; 66: næfs swa röwarom ok ilgerninges mannom at andre mage rædas; — swa at the hawi sielwe lof; 140: swa at han hawi lof ok æro; 164: swa skulu Lag rätwis wara at the se eg mote skälum; jfr 98, 167, 210; Styffe I. 193: swa at han si bewaradher; 195: ware thæt swa at wi Jeppa j nokra skuld satten; Dipl. 3972: han scal hawa swa gopan hæat at han se wæl wærþer. I Gotl.L. læses: 6: so et maþr verþi ai þar clandaþr; 28: so et beþir sein wiþr.

Som ofvan anmärkts, förekommer *indikativ* i följsatser öfver allt i lagarne, vare sig detta modus betingas af innehållet eller ej: VGL. I. My. 1: fiskigarþ ma ok eig swa gæræ at þem ælþri fiskigarþ spillir; VGL. II. G. 16: swa skyld at þer mogho eig bo samman; Upl.L. V. 22: swa at þæt gangær upp a akær; jfr VML. II. B. 22 (ofvan anförtd); VML. I. M. 3: swa at draparin lysir æi; SML. Kk. 3: swa enbender vara at han will ei byggia; VGL. II. Add. 4: slar swa at hun föþer döt barn; jfr ÖGL. Vaj. 14; Bj. R. 16: swa at hon skiamd wærþer: MELL. Kg. 17: ær þet swa æt frælsis mans örs dör; Cod. Bur. 26: kumbar af himiriki röst swa at alle höra; jfr 11, 19, 71, 142, 172, 174, 493, 532; Kg. St. 93: swa ödmiukr — at han wardr forsmadr; 194: ta är aldrei fridren swa godr at han haver iu skadan som liutär; jfr 13, 210; Bir. Av. A: swa ma han þem apte sinum vilia böghia at þe mago kallas; Styffe I. 179: swa at mic allaledis wæl nögher; jfr 187, 105; Fin. Handl. II. 13: swa at iac honom takkar; Dipl. 3972: swa at han ey fangen warþer; Gotl.L. 19: so et engir ir fengir.

Koncessivsatser.

Koncessivsatser, som inledas med *þo at*, *æn þo at* hafva i allmänhet verbet regelbundet i konjunktiv. Jfr isl. Lund. 127.

Exempel med *þo at*: VGL. I. K. 10: icki mære en þrer marcher þo at hun se bættri; ib. þi. 5: þæt heter uthus þo at las se firi; ÖGL. Kr. 15: þo. at han aghe egh mera æn pik ok skræppa; Vins. 9: þo matte han giva at egh vare vin til; Upl.L. conf. þo at forni laghæ sein wirþingæ wærþir; ib. Kk. 19: þo at mæssu sein fleræ; Kg. 10: þo at þer kræfwinn; M. 28: þo at allær utgangin; V. 5: þo at fæ se flere; VML. M. 2: þo at baþe brinne byr oc bonde; MELL. Bg. 21: þo æt annar se minne; Dipl. 3175: tho at thæt ware eigh; *æn þo at*: VGL. II. G. 7: æn þo at han bryti hus æpti hænni; ÖGL. Eþs. 3: æn þo at han vili skapa gæra; ib. Dr. 3: æn þo at iamlangin se ute; ib. ES. 15: æn þo at þer sen egh alle viþ; Upl.L. Kg. 5: æn þo at giærningær komi þeræ mellum; Ae. 11: æn þo at þe til sein; VML. II. M. 15: æn þo at til morþgælda brutit vare; MELL. Ae. 1: æn þo at nakat livi; ib. 14: æn þo at þæt se fram lepis i arf fallit; Cod. Bur. 194: æn þo at huaro at þe andre sen ældre; Dipl. 4142: æn þo æt han

se løskyr man; Gotl.L. 3: þau et siþar sei; 13: en hinn sei mandr o scemdr þau en hann taki at fyrsta sinny.

Indikativ i dessa satser förekommer någon gång i de äldre lagarne, men i MELL. och StadsL. börjar det oftare brukas. Ex. VGL. II. K. 20: tho at klocka bætre ær; ÖGL. Eps. 1: æn þo at þe vilia skapa gæra; VML. II. Ae. 13: æn þo at cona ællær maþær hafwær — i andra gifto ganget; SML. B. 8: æn þo at lið æru flere; StadsL. G. 9: æn tho at barn liffua epter; ib. Kp. 1: æn tho at witne waro widher thet köp; jfr Ep. 4, 13, 27; MELL. Ae. 8: æn þo æt synderkull ær til; jfr Eps. 5; Cod. Bur. 61: æn þo at alle dagha ok hoghtipe æru hans.

Kausalsatser.

Kausalsatser, som inledas af *þy at*, (*þit*) sättas i konjunktiv, då de föregås af en negation: VGL. I. K. 8: eigh þy meræ at mere se skapi gör; ib. 15: eigh mæra — þy at þrer nætær liggi lik inni; VS. 3: þy at han længær liggi, far ikki meræ firi þæt; þi. 14: ok eigh þy meræ at flere se; F. 5: eig mera þy at meri se skapi gör; VGL. II. K. 43: ey þy mera at hion se flere a kost hans; A. 23: giælde eig þy meræ at meræ se stolet; ÖGL. Kr. 10: egh þy mera at þön se sein in flere; Upl.L. V. 17: bot egh þy mere at flere ogild wærþin; M. 9: æi wærþær ok botin þy mere at flere i flokki sein; MELL. Dr. Vd. 14: böte eig thy mera at han brænne up; *þit*: VGL. I. K. 15: eigh mæra þit fleræ vake. Jfr *thæs at*: MELL. Bg. 20: böte tollf öra til leghunna ok eig thæs mera at hæsten bætre vare.

Indikativ förekommer någon gång: Upl. Kk. 7: æi ok þy mæra at þe fleræ samæn æru; ib. Ae. 10: æi ok þy meræ at meræ til ær; Smål.L. 7: thet örtugh öke thy meræ ey at flere æru; MELL. Bg. 28: böte ei þes mera æt flere brinna; 29: böte ei þes meræ att flere dræpas.

Kausalsatser, inledda med *at*, *þy at*, *firi at*, *firi þy at*, *fore þy at*, *fore þæt*, *fore þæt at*, *þær fore* etc., sättas uti *indikativ*: Kg. St. 24: han hawär thes mera kärlek til ulmogha ok sinna undidana at the hawa tiänt; (Cod. Bur. 491: sörgþe at han gat eigh frælsat sina dottor; ÖGL. Bg. 1: awndas — at han huggær æmmukit); VGL. I. A. 16: þy giptær bondæ þæn manni dotor sinæ — at þer vilia bapi afvæxt æghæ; VGL. II. Dr. 40: firi at han syn þem nokot; ÖGL. Kr. 27: firi þy at hou havær allu þy forwærkat; VGL. IV. 12. fore þy at giærningær görærs stundum mæð flerum; Upl.L. M. 41: böte fiurætighi markær fore þæt han saklosæn bant; Styffe 195: fore thæt at hau hafver sik til oss sat; VGL. II. Add. 18: þær fore at han witnæpe amot hanom; Upl.L. Þg. 12: mæpæn han grep þær til taka; Fin. Handl. III. 8: nu mæn jak cy syælfver jnsigle haver; Styffe I. 185: for than sculd at wi hafuom.

Hypotetiska satser.

Till de hypotetiska satserna hänföras *konditionalsatser* och *hypotetiska jemförelsesatser*.

1. Konditionala bisatser sättas i konjunktiv, då ett antagande göres emot verkligheten, då deremot något antages såsom möjligt, begagnas konjunktiv och indikativ. Så skulle man möjligen kunna uppställa reglerna för konjunktivens bruk i vilkorssatser, om i fornsvenskan några generela regler för dessa satser i allmänhet och hufvudsatsens och bisatsens inbördes förhållande kunde uppställas. Högst få exempel finnas, der både hufvudsats och bisats vid ett antagande emot verkligheten sättas i konjunktiv, och i lagspråket förekommer vanligen indikativ i försatsen, då något antages såsom möjligt.

I vilkorssatser deremot, som inledas med *num*, *utan*, *ellas*, förekommer dock nästan regelbundet konjunktiv. Utom dessa konjunktioner inledas nämnda satser med *æn* (*en*), *um* eller ingen konjunktion. Några exempel på kond. bisatser i konjunktiv vid ett antagande emot verkligheten hafva redan anförts. Andra äro: Upl.L. J. 21: þæn a næst wære at föþæ, sum arfwi ær næst æn han döþær wari, hvilket exempel förekommer i flera lagar; Cod. Bur. 499: sagþþe sik minna þæn pust æn han eigh cristen ware.

Följande exempel anföras på ett möjligt antagande: VGL. I. R. 9: æn i diki laghi döt; VGL. II. S. 12: æn iak gavi þer slikæ, sum þu givir nu mik, þu vildi iak litæ at þolikuun ræt; jfr dock VGL. I., VS. 4; Upl.L. Kg. 10: swa at försl spiltis æn þer hauæ utförþin; ib. 12: swa sum han siælfwær swara skuldi æn han i warþi brytæ kuuni; VML. II. M. 5: han a æi bot i æn eþrin fiolliz. För öfrigt förekomma i lagarne flere konjunktivformer i pres. efter *æn*, men desse kunna lika väl uppfattas såsom ind. med bortfallen slutkonsonant, helst som ofta nog andra lagar i samma exempel hafva indikativ. Jfr VGL. I. K. 10; en annar maþar felli kloccho niþer; ÖGL. Ae. 12: nu æn nakuarn hændi vanmæt; jfr Eps. 12; 17; Vap. 15; 31; G. 9; R. 4; 5; VML. I. M. 23: sægghi hwsabymanni till oc biscops manni æn han asaaki; — Cod. Bur. 56: han louaþe for eu fanga sit lif för hans liif æn han sluppe ok nöþe fangan vndan flya; 141; þa vildi folket dræpa egeam, æn han læte eigh lösan andrean; 494: han bant sik sialuan vudi suærþ æn han gate eigh umgiort georgium; 500: iæte þöm rika gauo æn þa gaten han lucat; Styffe I. 181: vm han gate os Wiby ey hemolt haldith. Utan konjunktion: ÖGL. Eps. 12: vare þæt sua at han matte biltugha fara; Styffe I. 132: kome ok waar herra konung Albrict til Stocholm, — tha skal; ib. 187: vare thet oc sua. Jfr till sist Gotl. Hist. 2: hegnar oc hielp sculdi kunungur gutum at waita en þair wiþr þorftin.

Konjunktiv efter *num*, *utan*, *ellas*: *num* förekommer Westgöta-Lagen. K. 15: num prester vili; Mdr. 1: num han læti böter biþa; ib. 5; num han viti han fiughurræ markæ værdan; VS. 5: num ban tore vitæ; A. 4; num folstra se til; þi. 5: num viþ liggi fiuratighi mærkær; II. VS. 10: num han þore suæriæ; Dr. 4: num han late böter biþæ; þi: num ha se saker; jfr nema i Isl. Lund. 118. Anm. 2; — *utan* (*utæn*, *uten*) förekommer i allmänhet regelbundet med konj. uti de äldre urkunderna, uti de yngre börjar ind. blifva allmännare: VGL. I. K. 4: uten þer vili eller þer falli; F. 2: utan skoghær se laghaþer i hæræz ræpst; II. K. 48: utan han hafvi þæs loff til; J. 5: utan henni vræki hunger; Upl.L. Kk. 2: utæn kunungær giwi þe jorþ frælsæ; J. 8: utæn fastær bindins baþi a þem; ÖGL. Kr. 4: utæn allum sæmi; G. 10: utan hans arva viliu; Ae. 10: utan þer köpins viþær; SML. Kk. 15: utæn hwart þeræ giwin sinni mællin; VML. Eps. 5: vtan þæt kumi i wapua skipti; Bj. R. 1: utan þeer hættin; MELL. Ae. 15: utan han se inne takin; StadsL. Kp. 10: utan thet see gull; Cod. Bur. 27: vtan han atar gaue; Dipl. 3972: vtan særdeles hau nyute Konungs naþ; — *ellas* uti kond. satser är ovanligt: ÖGL. G. 8: fulle vp hanum kustin ællas havi ruuit mæþ lagha forfallum; ib. ES. 22: ellæs han see swa gother drænger; MELL. B. 17: ællæ hau hete wiþer lagha botum.

Såsom exempel på *indikativ* efter dessa konjunktioner må anföras: VGL. I. A. 10: a dözs-dægghi ma ikki fra arvæ givæ at lagmæli, num arvi quædær sialvær ia; R. 13: num bondæ þæs fæ ær viþr takær; II. J. 33: num allær þer vilæ sum agho; VGL. I. J. 9: utæn annær kærir a annæn; II. þi. 17: utan han ær dömder a þinge; ÖGL. Vap. 7: utan maþær varþær gældar; Upl.L. J. 13: utæn han awærkær til öræ ok örtoghæ; SML. þg. 4: utan hanum kunnu mötæ

forfalz witne; VML. B. 7: utan hanum liggir hungir a halsi; StadsL. Kg. 2: utan ei ær annat val til; J. 4: utan han hona kiöpt hafuer; jfr ib. 5; 16; Bg. 2, 11; 22; Skp. 8; 14; 26; 34; MELL. þg. 13: utan han svarar; 39: utan han san förfall haver.

Här antecknas vidare satser, inledda med *þy eynest* (*enost, ens*) *at, þyt hwaru at, swa framppt* (*at*): SML. Kk. 11: giwi þy eynest at þet wili nocot giwa; ib. þg. 1: þy at enost optare at han hawi kununx bref; Smål.L. 10: thy ens meræ at bondin siælfuer wili; jfr 18; VGL. VI. 191: þyt hwaru at han hawi dagh vm sæx vkur at böta; Upl.L. Ae. 16: swa framppt ænti liwær aff bondæns barnum; jfr ib. M. 43: swa framppt at þen æi wiþ kiænnis; MELL. Bg. 24: utan sua æt han givi lande ællæ hæraþe gift; Gotl. 2: vtan þi at ains et han hafi fyr scriptat; — 35: vtan þi at ains et þu mjstakit hafr.

2. *Hypotetiska jämförelsesatser* sättas i fornsvenskan regelbundet i konjunktiv. De inledas med *swa* (*sua*) *sum, lika sum*. Jfr isl. Lund. 120.

VGL. I. R. 9: swa skal þæt sökia ok væria sua sum fæ havi fæ dræpit; ÖGL. Vap. 27: þou æru sua gild sum þæt vare giort til maghanda manzs; Ae. 17: þa ær þæt sua gilt sum þæt vare til fræls manzs giort; ES. 8: hon ær sua lagh gild sum han bare i þripiu fæmt; Upl.L. Kk. 14: þa agher præster aff hanum fulnaþ allæn hawæ swa sum han þær laghi; ib. 21: þæt ær swa gilt sum þæt wari giört i kirkiu; VML. Ae. 7: swa som þön i sæng haþþen waret; Hels.L. M. 31: hafwi swa wald þa ransaka sum bondi hemæ wari; MELL. þg. 39: sua sum han sialuer til suara vare; jfr Dr. 7; StadsL. L. Kg. 11: haþui swa fult wald til hans tala som han sielffuer akæranden ware; jfr ib. 20; Sk. 13; R. 25; Sa. Vi. 20; Cod. Bur. 5: barn gik ensamen som væxen vare; 8: gal som han ii elde laghe; 23: som han vare slaghin mz stene; jfr 57; 100; 140; 194; 504; Bir. Av. A.: sum hon vare i eno palacio; Kg. St. 55: ta skal han sik swa koma som han se i högom wada; jfr 57; 177; Styffe I. 179: lika wiss (sum) jac sielffuer nær stadder ware; — Gotl. 10: so sum af sei.

Uti *verkliga jämförelsesatser* användes indikativ, men konjunktiv kan någon gång anträffas, t. ex.: ÖGL. Bg. 25: nu skal sua huar somartelnuægær gialda som at höste uærþær uare. Exempel på ind.: ÖGL. Bg. 1: liggær by sua sam han var bygdær af forna fari; Hels.L. M. 16: æller lösa sik sum han wiþ komber wiþ malzæghændæn.

Här anteckna vi äfven *satser efter æn, föregånget af en komparativ eller annar*: VML. Bg. 6: nu cau han fæ sla wær æn hans wili wari at. Regelbundet sättas i dessa satser ind.: Upl.L. Kk. 2: sighær þem færri wæra æn han wiþ þorff; ÖGL. Vap. 39: þa dyli mæþ tolf manna eþe at han stal egh mæra af hanum æn han havær hanum ætær guldit; ib. R. 11: takær andra mæn æn þön sum næmde varu. Konjunktivens förekomst i dessa båda slag af satser, som sist nämts, är ett undantagsförhållande (en tillfällighet), som för öfrigt betingas af innehållet.

Temporalsatser.

Temporalsatser, som inledas med *fyr æn* (*för æn*), *för, tel* (Cod. Bur.), sättas någon gång i konjunktiv, då deras innehåll framställles såsom tänkt, såsom del af en annan tanke, en väntan, en afsigt. Jfr isl. Lund. 138.

ÖGL. Bg. 1: þy at þer gatu egh sit ut givit för æn ænda karlani haþpin ramarkana vitrat; Upl.L. M. 17: swærin þe tolf mæn at han wiþ þe giærning gik fyr æn dombær a han gangi; V. 6: fyr swin tæpt hawæ æn sæpis spandær ut bæris; VML. I. B. 10: fyr æn aa þingi crævi;

II. M. 12: þo agho þe han fyrra til þings föra oc dom til taca fyr æn þæt gioris; SML. Ae. 5: fyr æn þe skiptin mællin sijn; Kp. 2; oc warþer war wiper fyr æn han af cöpstadi fari; jfr Smäl.L. 13; Cod. Bur. 55: iate sik aldre æta ælla drikka för æn hon finge sin böñ; 129: bisco-pen þorþe eigh lægia þæt nær hans halls bene för æn han finge mere visso af guþi; 195: suor sanctus iacobus sik aldre æta ælla drika för æn var bærra stope up af döþ; jfr 526; Kg. St. 178: wäl hwart mal huxa ok rapa för äñ thet fulkomis; Styffe II. 51: at bliue som the til foren wærit hauæ för en the fran scat ginge: Cod. Bur. 151: matte iak eutima se guz apostolum for iak doe; *tel* med konj. uttrycker en väntan eller afsigt: Cod. Bur. 64: fingo anzwar tel mö wrþe moþer; 415: hylia cristona i sino hiarta tel han vurþe callapar. Med dessa ex. kan jemföras Dipl. 4172: bærræ ful wapn swa længe at þe sætin almoghen till rætta. Uti Cod. Bur. förekommer konj. efter *sipan*: 420: ærmiten manape han a guz vægna atar coma sipan þæt vare prowat; — Gotl.L. 20: fyr þan allir sein magandi; Hist. 2 fyr en hann haiman fori.

Efter de nu nämnda konjunktionerna såsom efter öfriga konjunktioner, hvilka inleda temporal-satser, begagnas för öffrigt indikativ. Sådana konjunktioner äro *æ til, til þæs, e til þæs, þær til, e þær til, þær til at, (æ til þæn dagh) innan, innan þæt, sipan ær, sin, æptir þæt, þa, þagar, nar, mæþan, mæn, æ mæn, swa længe som, sua ofta sum* m. fl.

Upl.L. Kg. 6: þa a han aldrih friþ fa fyrr æn konnuonæ giptæ man biþær fore hanum; Cod. Bur. 139: han sagþe sik för æn han var fangen hava vald giva sit lif; 500: suarar sik hana hetat reprobum för æn han varþ cristen; VGL. II. A. 34: til fæsta hans ær int; Cod. Bur. 401: tel aurelius hærtoghe drap han; MELL. Eps. 43: æ til han friþ fa ællæ döþer ær; VGL. I. J. 20: þer skal hö a æng ladæ til þes ær þer æm sattir; Upl.L. M. 12: e til þæs allir sighiæ þæn man döþæn wærræ; ib. Ae. 25: haldi þæt þær til han þæt atær lösir; ib. J. 10: e þær til at örin warþær fuldær; MELL. Kg. 21: æ til þæn dagh hon annor giftamaal ganger; Upl.L. M. 15: innæn han hawær fore giört hals; MELL. Kg. 18: innan þet han ut dragher; Dipl. 3972: innæn þet at han vdragher; VGL. I. J. 14: sipæn i attungæ ær repæt; ib. A. 16; sipan ær hion tu komæ samman; ib. J. 2: sin farit ær; Upl.L. J. 20: æptir þæt kununx breff ær komit; SML. B. 1: eptir þet at sæd ær byriæþ; VGL. II. K. 70: þa han ær thrim sinnum minter til; I. K. 7: þagar kyrkia haur sit alt; SML. Kk. 5: nar kan koma will; VML. II. B. 10: mæþan bondær bærga; SML. Kg. 11: mæn kununger ær uti; ib. G. 5: æ men faþer oc moþer liwer; Styffe I. 133: i fridhe waræ swa længe som thessiu daghin ok forord standæ; MELL. Dr. 18: böte ok sua ofta fyratighi marker sum han warþer; Upl.L. þg. 38: e swa pikklæ sum bonde sökis.

Relativsatser

förekomma i andra urkunder än lagarne någongång i konjunktiv, då de uttrycka en följd af beskaffenheten hos något föregående eller någons tanke indirekt framställd. Jfr isl. Lund. 129.

Cod. Bur. 133: en ængel baþ han ganga tel strand ok fara i första skip han funne; 150: sænde domicianus han tel patmos ö, som ængen hanom hulpe; 171: sagþe þæn vara sælastan sik drupe sialuar; Kg. St. 163: kunungur skal ok skipa i allom landom ok köpstodom sins rikes röna ok rättwisa syslomæn iwi godz ok ingäld, the hanom sen wisse; Styffe I. 188: taladho vm en godhan forstandnan man, ther landhene ware retter til laghman; II. 47: om the ærende kirken arörende wore wppa refstathingen ther nw holden wore i Skara; Dipl. 4069: forbyupande harþlice vndi guþz ban oc varræ fru hwargom manni þer nu ær æller warþa kan i hwariæhandæ staþ han se —

hvaria handa skipilse han hælzt se. Uti sådana satser som de sist nämnda, hvilka inledas med ett »*vallmänt relativ*», begagnas i nysvenskan vanligen konjunktiv (må), i fornsvenskan nästan aldrig; jfr VGL. Eþ. 2: hwat sum þæt ær een ælla flere; Upl.L. Kk. 20: hwat brutum þæt hælzt æru; Kg. 10: æ hwat utskyld þæt hælzt ær; M. 29: þrir ællr hum mangir þer æru; 44: e hwilken sum faldær aff þöm; Bj. R. 14: hvaria handæ giærning þæt helstz ær.

Infinitiv.

Som infinitiven är den af verbets nominalformer, som står substantivet närmast, så kan den intaga ungefär samma ställning i satsen, som hvarje egentligt substantiv. Infinitiven förekommer dels utan och dels med prepositionen *at*, ehuru dennas förekomst är mera regellös än t. ex. i isländskan.

1. Infinitiven förekommer såsom *subjekt* eller *predikativ* och står då dels med och dels utan *at*: VGL. Or.: þæt ær nipingsværk at bæra sculd; II. Or. 2: thæt ær nipingsværk at dræpa — at brytæ kirkyu — at giældæ o. s. v.; ib. Add. 23: þet er XL marka sak at sælia frælsan man; Kg. St. 41: ty är Kununglig ära ok tarf at hawa fullan kärlek; Upl.L. 6: þæt ær ræt þæn at taka; — ÖGL. Kr. 28: nu ær þæt biskups rættær hiona fælagh binda ok lösa; Upl.L. M. 16: þa ær þær want böter kræffia; MELL. Ae. 20: þa ær þet vant þer þænninga taka; Kg. St. 9: ey är got mannum enstaka vara; ib. 51: thet hörö til witrom ok förehuxande manne med skiälum wäga; 55: ta är best radelika fara ok tala; 49: thet är Rätwisa hielpa armon mannom.

2. Infinitiven förekommer såsom *närmare bestämning* till satsens verb.

a) efter de modala hjälpverben *burþe*, *kunna*, *muna*, *magha*, *skula*, i förening med hvilka infinitiven begagnas utan *at*:

Cod. Bur. 144: som klærkom burþe sitia; VGL. I. R. 5: kallar hanæ kunna frigæra kona; ÖGL. Kr. 11: nu kan præstær ok klokkare prætta uip bondan; SML. J. 2: nu kunnu tre mæn delæs; Upl.L. Kk. 5: þet mun ræt væræ; ib. J. 23: iorþ mun ængin skortæ; Cod. Bur. 150: hvi monde rikar kunungar hata; VGL. I. K. 1: ma igh til kyrkiu coma; ib. M. 14: ma se bloð; Cod. Bur. 18: at þu moghe æværleka glæpias; VGL. I. K. 1: þæt scal bæra til kirkiu þa scal a prest kallæ; II. Add. 8: han skuldi til kirkiu fara; Cod. Bur. 181; þu skalt fara mæþ hanom.

Ovanligt är att framför inf. at utsättes: Upl.L. V. 11: nu kunnu legho hion siuk at wærþæ; SML. Kg. 3: þa ma han þænistu mannum sinum læn giva. bref at scriva; ib. Kk. 1: scal a crist eynæn at troa; VML. I. B. 38; soknnamen skulu syn at næmpna; jfr II. Ae. 9.

Hit kunna hänföras *fa*, *hitta* i vissa uttryck: VGL. II. Fr. 14: far broþer rapa syster sinni; ÖGL. Eþs. 18: nu fa han rapa hænne; Cod. Bur. 156: fik han se; — VGL. I. þi. 15: annær far at köpæ; jfr III. 134; ÖGL. Dr. 10; Upl.L. J. 5; VGL. J. þ. 15: hittir hin sit at stæþia; VML. I. G. 3: þæt han hitter værka.

b) Efter verb af hvarjehanda betydelse såsom *huxa*, *ætla*, *væna*, *þora*, *dirvas*, *þorva*, *vilia*, *nyta*, *gitta*, *vita*, *orka*, *förma*, *byria*, *taka*, *leta* (= *upphöra*), *duellia*, *forsma*, *försumma*, *förgäta*, *plægha*.

Dessa verb förekomma än med och än utan *at* framför infinitiven: Cod. Bur. 19: iak huxape hæmnas min harm; Kg. St. 197: hafden huxat mandom fylgia; Cod. Bur. 491: iak ætlape kununga

ok hærtogha biuþa; 187: iak vænte vænda þina kunu; VGL. I. VS. 3: num han þore sværia; jfr þi. 8; 13; II. Dr. 16; VML. II Kr. 1: sokna mæn þora han æigh at sökia: jfr Cod. Bur. 500; Cod. Bur. 23: dirfþe sifan aldregh coma nær henne; 493: dirue at calla; VGL. II. K. 42: thorff han ey iortha han; ÖGL. Vins. 6: þorf egh leþa; StadsL. Sk. 11: thorff at kasta; Cod. Bur. 18: þorpte væl viþ at þigia; jfr 149; VGL. I. V. S. 19: þa vildi iæc slikum rætti vna; SML. Kk. 5: nar han koma will; Cod. Bur. 50: þa þe vilþo disputeræ; Upl.L. V. 2: nytir þæt bryta; jfr ÖGL. Vins. 7; 24: gat hanom liknas; VGL. II. Add. 7, 25: egh þeem vita vp tæliæ; jfr Upl.L. M. 12; Cod. Bur. 167: kunugen viste at fanga þem; VGL. II. A. 21: orkær eig bryti firi at haldæ; þi. 14: eig orkær at ærvopæ; 13: orkar han eig sva bötæ; IV. 9: orkær igh wæriæ sik; Cod. Bur. 7: han formate ok eigh mer nima æn aue maria; Dipl. 3972: ey þiænist förma at györe; ÖGL. R. 26: sifan skal han atær up byria at stæmna; jfr SML. Add. I. 7; Cod. Bur. 72: burþe iohannes prædika; 76: burþe giva blod; VGL. K. 6: taker kyrkia at fynass; ÖGL. R. 26: daghær takær at lipa; ib. Ae. 7; nu taker þæt talas; Cod. Bur. 149: eigh læt iohannes at prædika; Cod. Bur. 414: duæl eigh at cristna mik; Cod. Bur. 150: apostoli försma prædica af þæssa hems æro; Bj. R. 9: forsumar han at fyllæ; Kg. St. 61: tu skalt ey förgäta androm wirding göra; Cod. Bur. 8: hui folk plæghar þa vm kirkio mæþ liusom ganga.

c) Efter *bepas*, *bipia*, *biuþa*, *forbiuþa*, *mena*, *synia*, *ræþa*, *iatta*, *lova*, *lata*, *kænn* (= læra),

Dessa verb hafva ofta jemte infinitiven ett dativ- eller akkusativobjekt (t. ex. *bipia*), i hvilket senare fall denna konstruktion till formen, då *at* framför infinitiven saknas, sammanfaller med *akusativ med infinitiv* och äfven till betydelsen med svårighet derifrån kan skiljas. Svårigheten att skarpt och klart begränsa och framhålla de enskilda språkföreteelserna är nämligen med afseende på infinitivens bruk måhända större än på andra ordfögningslärans områden:

ÖGL. Vap. 32: *bepas* laglika at ransaka; jfr VGL. I. F. S. 2; ÖGL. ES. 16: *bepis* atær iorþina anuarþa sik; Cod. Bur. 166: bedes varþa cristen; SML. Kk. 5: *bipia* han kirkiu wighiæ; ÖGL. R. 12: *bipia* hana fa sik malsman; Cod. Bur. 3: *baþo* guþ giva sik þæt barn hanom mate þiæna; jfr 4; 12; 20; 57; 130; Hels.L. Kk. 1: Krister bööp kirkiu byggia; VGL. II. J. 4: *biuþæ* hanum a þinge iorþ at köpa; Cod. Bur. 14: Jhesus siaular böþ iorþa mæþ heþar; jfr 5, 168; 419; 533; VML. II. Kr. 20: *forbiuþær* þöm annat bund at binda; Cod. Bur. 514: *forböþ* nokrom manne iorþa; 515: *forböþ* at iorþa; Cod. Bur. 27: *menar* hanom mær mæsson sighia; jfr 145; VGL. I. F. S.: *syn* han til stums at faræ; Cod. Bur. 129: *ræþo* hanom læta lösa; 183: *ræþ* þöm at lyþa; 186: *ræþ* hæne fara; Cod. Bur. 4: *mz* hanom iættar guþ signa; 18: *karl iatte* honom rikare varþa; jfr 9; 19: *louvar* hanom sina tro atar coma; — *hafþe* louvat koma; Styffe I. 196: *lofwom* hona j allom sinom articulis fasta oc ferdugha halda; VGL. I. K. 3: *kyrkiu* vighiæ letæ; ib. M. 1: *vittni* bæra letæ; M. 8: *lati* tva mæn bæra vittni; II. G. 16: þa skal tua mæn a þingæ lagha forfal lata bæra; Cod. Bur. 56: *læto* skizæg væxa; Cod. Bur. 152: eigh kænde min mæstare sua for sma veruldena; 187: kænde tomas folke — ælska kirkio.

3. Vidare förekommer infinitiven såsom en *aftägsnare bestämning* till satsens verb.

Sålunda begagnas den

a) efter intransitiva verb, som uttrycka en rörelse för att beteckna afsigten med rörelsen, och har då oftast *at* framför sig. Sådana verb äro *ganga*, *koma*, *fara*, *riþa*: VGL. I. þi. 2: *gangær* at sialæ bryti ok þræl; ib. 3: *gangær* þæt at sværia; Cod. Bur. 12: *gik* opta vm kring landet at vitia; VGL. I. J. 3: *comber* han til at köpæ iorþ; SML. Kk. 5: *koma* kirkiu at wighia;

MELL. Kg. 8: obupin koma þolikt maal at ut leta; VGL. I. K. 14: i sokn farin siukum at hialpæ; ib. J. 13: far maþær a akær sin ællær æng sinæ at hoæ; Cod. Bur. 496: for cristen här at vinna; jfr 9, 193; VGL. I. F. B. 4: han skal i sokn ripæ æu braplikæ kumæ buþ bondæ at huslæ; II. A. 6: moþer skal ripa þrisuar a iamlangænom boos at vittæ. Jemför MELL. Kg. 29: lætæ möta sit quittobref æt vita. Utan at: ÖGL. Kr. 7: þa skal prastær til hans koma lik hans wighia; MELL. Dr. 12: nu komber drapærin fore konung sina gerning te; VGL. I. Kr. 4: þa seal han læta fara præst sin iorþa liik; Cod. Bur. 173: vactara lupu æpte atar gripa han.

b) efter *ægha*, *vara* för att uttrycka, att något bör, kan ske: VGL. A. 22: han a at lösæ han; ib. R. 7: æghæ hanum skyld at giælda; ÖGL. Ep. 23: þa a hun at mista aruit; Upl.L. Kg. 5: þa aghi þæn bo at skiptæ; (VGL. A. 4: num folstra se til firi at sættæ;) II. A. 3: þet ær swa at understanda; VGL. I. G. 9: swa ær firi gipt at skiliæ. Infinitiv utan at efter *ægha* är ganska vanligt. VGL. I. K. 7: þa a presti böta þrer marekar; jfr 15; A. 4; 18; G. 2 etc.

c) Efter transitiva verb, som åtföljas af ett omedelbart objekt, i och med hvilket den genom infinitiven uttryckta handlingen utföres, afsigten skall eller kan uppnås o. s. v. Infinitiven förekommer dels med, dels utan *at*. Sådana verb äro *gæra*, *halda*, *taka*, — *fa*, *hava*, *torva*, — *dragha*, *leda*, *lægja*, *sætja*, *sænda*, *visa*, — *kalla*, *stæmpna*, *kræfja*, — *leghia*.

VGL. I. M. 1: mæn til þings gæra griper at bezas; ib. SM. 2: þa skal a þingi næmd gære tryggæ manna af fiarþungi þæs at swæriæ; ib. J. 6: skal han gæra siuætting, firi hanum ok halþa at lösa væp sit; J. 1: köpe skal taka tva — umfærd at varþæ; VGL. II. Forn. 1: taker hest æller hors mans ulovandis at skiæmma leþ sinæ, ÖGL. Dr. 13: þa skal dom a þingi taka til þæs at taka eki vipiu ok binda um hals; jfr. Cod. Bur. 166: bedes kunungs dom at halshuga iosiam; ib. 1: finga barn at ökia guz folk; 169: fa sik liket at föra; 101: fik mik sikel at skæra; Upl.L. Kk. 11: þön hafþu ængum andrum til sighiæ; Cod. Bur. 11: hon hafþe — præst at sighia daghleka mæssu; VGL. II. Pi. 58: haver han eig pænningæ at bötæ; VGL. I. Pi. 19: hava — tylptær eþ þæs at swæriæ; Kg. St. thön hawa varlek ok lättan likama at flya; MELL. Pg. 19: havi þriggia vikna dagh til suars æt koma; Kg. St. 7: thön hawa hud ok har sik med hylia; Kg. St. torf han margfald wapen bade sik med wæria ok owinum skada; Cod. Bur. 173: lænte hanum sin asna at föra; ib. 490: gauo hanom siu far at æta; 1: alt þæt guþ gaf þöm at ægha; (174: iacobus mik gaf nokra stund liua); 398: hans leta ok dragha tel martis mönstar at ofra diænloim; 206: han lede cristum tel ökna at fasta: 146: lægia laurencium at huila sik; 5: ok satto hana þær atar at nima guz þænist; SML. Kp. 7: silwer i hændær sætiæ at göræ; Cod. Bur. 99: han sænde dicipulos vifa vm væruldena prædika; jfr 511: sua sænde var hærra mz gupleko valde sina prædikara lösa ok binda; jfr 100: dicipulus sændar af hanom mæp androm kompana at prædika; jfr äfven 12: skiptos um veruldena at prædika; SML. Kp. 13: lænsman hæstæ sinæ i hundare sænder at föþæ; VGL. II. K. 2: tha skal biskuper visa mæn sina at taka; ÖGL. Ep. 1: ælla han visi þit at skapa gæra; VGL. III. 89: visar maþer sin suen hugga; VGL. II. Forn. 30: kallæ til sinæ grannæ at sinæ scaþa sin; ÖGL. Kr. 16: þa stænnæ bondin næmdinne antuiggia uæria sik ælla . . .; jfr Dipl. 4142: þæn som stæmþer varþer hanom at suara; ÖGL. Bg. 5: nu kræfs almænning at broa; Cod. Bur. 30: leghia mz pæniggom tua mæn ut dræpa.

Här antecknas äfven: SML. Add. I. 5: tha sculu land ok almoghe sua með pænningum sinum hialpa sum sialuum sik land at uæria; ÖLL. Kr. 10: ælla hialpær þem til nakuat ilt at gæra; Cod. Bur. 30: vandes suenen mz companum drika ok dobbla.

d) Efter *mana*, *þrængia*, *nögla*, *kuska*.

Vi hafva ofvan sett, huru som, i det fall då infinitiven står såsom närmare bestämning till verb, denna konstruktion vid tillkomsten af ett objekt närmar sig och öfvergår till en *ackusativ med infinitiv*. Samma företeelse visar sig äfven, då infinitiven står såsom aflägsnare bestämning, nämligen vid de här anförda verben.

SML. Kk. 2: lati biscuper han til mana ræt giöra; Upl.L. Kk. 19: manær han ræt giöra; Cod. Bur. 420: ærmiten manape han a guz vægna atar coma; jfr 137; MELL. Dr. Vi. 12: han þrængde drapæræn slk dræpa; jfr Cod. Bur. 194: þrængdes folk coma nær hans klæpa fald; VGL. I. K. 20: eighi ma landboæ nög hæ at sochia or kirkiu; Cod. Bur. 138: nöþghade cristet folk at slæpa cristno; VGL. III. 76: kusker hææræshöfþingi nempdæne at væriæ nokot mal; Cod. Bur. 154: kuskapa han at ofra; jfr. 26.

Här må äfven följande uttryck få plats: Styffe II. 39: wi ther efter laghlika dömp't alla thenna fornempda mæn medh alles thera gotz oc gardhæ vnder kronona oc under skat at bliva; Cod. Bur. 419; dömde hænne skærsla at troþa fæm fota brænnande iarn; Fin. Handl. II. 13: tha wilkorar iac mik oc tilbindher ath widher læggia; Dipl. 4069: sipæn byndom vi oss — at sænda; Cod. Bur. 525: æn han tröste sik böta hanum.

4. Infinitiven förekommer uti satsförkortningen *ackusativ med infinitiv* efter sådana verb som *sighia*, *kalla*, *kænna*, *kænnæs viþ*, *öpa*, *þrædika*, *lata sik*, *neka*, *suara*, *göra witerlikt*, *kunnokt*, *vara wytyrlykyth*, *vita (bevisa)*, *vitna*, *þröva*, *sanna*, *suæria*, *jata*, *sea*, *synas*, *finna*, *vita (veta)*, *kænna (kænna)*, *höra*, *undir standa*, *forsta*, *tro*, *vænta*, *væna*, *hughsa*, *hyggia*, *thykia*, *þænka*, *iæva*, *rædas*. I denna ställning brukas infinitiven utan at. *)

VGL. II. K. 70: sigher mather sik ey rætlika fældan væra; Forn. 30: sigher sik eig buþ hava fangit; Upl.L. Kk. 16: sighær han giört havæ apæl wærknæþ; ib. Ae. 11: nu sighiæ frændær barnsins barn være döt föt; jfr VGL. II. Forn. 39; ÖGL. Kr. 14; Ae. 10; Upl.L. Ae. 18 etc.; VGL. I. K. 14: kallær hvar þærræ sik i mark æghæ; R. 5: kallar hanæ kunna firigæræ kono ællær ko; jfr ib. A. 17; Þi. 10; II. A. 35; ÖGL. Kr. 16; G. 29; Ae. 5; 25; MELL. G. ind. 23: kænner sik havande vara; Kg. St. 39: hvilken kunungr kænnes med ordom ok gærningom sik wara Gudz undidana; Cod. Bur. 511: domaren kændes sik i allom lutum vara wnnen; Styffe I. 178: kennis jac opinbarlika mæd thesso mino nærvarande opno brefue mik hafua anamat; StadsL. Bg. 20: swa myket han kænnes widher wærdh hæstins wara; Cod. Bur. 62: kændes viþ vara döplekan; jfr Styffe II. 72; Fin. Handl. I. 5; II. 6; III. 7; Cod. Bur. 415: öpte sik vara cristen man; 526: öpte guþa vara cumma hem til sin; jfr 187, 189; Cod. Bur. 188: iac prædica guþ eigh sua vilia som þu vilt; Cod. Bur. 25: læt sic haua gripit goþan fanga; 494: han læt sik vara bæstan georgii ven; 200: som nekaþo christum haua sannan licama; 134: diæwlen suarar nöþghar sik ængte mogha for andrea; 420: han suarar þöm vara ut sænda; jfr 421; 490; 497; 500; Styffe I. 186: görom allom mannom witerlikt oc kunnokt, mædh thæssso wara nærwarenda opno brefue oss — hafua leydhat; Dipl. 4063: þæt skal allom wytyrlykyth vara myk hawa vp burith; SML. J. 9: wite þa cöpman hana vpbuþna hawa warit; MELL. Kg. 29: vita sik honom hava guldit æptir laudzlaghum; jfr Eg. 31; VGL. I. Þi. 3: ær wittnæ a þinge han sannan þiuf være; ÖGL. Ep. 30: þa skulu han vitna siax boande mæn — þær sannan at vara; Cod. Bur. 20:

*) Jfr E. Schwartz. Om användningen af kasus och prepositioner i Fornsvenskan före år 1440. Upsala 1875.

pröva hans sial vara sinu; 101; provade han fara mz fals; jfr 206; Cod. Bur. 55: skipaþe pauen han hælghan halda; 181: sannaþe hau vara bæstan ok visastan mæstara; VGL. II. Dr. 16: num han þore sværia han fiughræ markæ værþan varæ; ÖGL. Ep. 15: þa skal næmdu han suæria egh ughurmagma vara; Cod. Bur. 143: hon suor sik aldre vilia te sit hiarta nokrom klærk; 55: iate sik aldre æta alla drikka; Dipl. 3175: jættum ok stadhlicæ oss thylikæ storflockæ mædh warre macht minne skulæ göræ; Cod. Bur. 11: sa ii symne sik vara ii vænasto mönstre — sa hon þær næst tua vænasto klærka byria mæssu sangh; 100: sa var hærra skina; 30: sa sina dottor grata; 12: hæenne syntes sik vara sua fægna liuseno; jfr 20; ÖGL. Bg. 5; StadsL. Kp. 3: hvilken then man konungx foghate ella konungx æmbetzman finder a lande köpslaghan driffwa; Cod. Bur. 170: funno souin pilagrims helan liua; jfr 398; Fin. Handl. III. 4; SML. Kp. 2: at han ei wise (wiste) sik hawa fals salt; MELL. Þg. 2: sum han vil ok veet þer fallnæn til vara; Kg. St. 57: sik wet brutlikan wara; jfr 155; Cod. Bur.: vi vitum væl vara tuænnga döt; Dipl. 4069: þen væliæ pem licar oc þe vita for guþi þer til vara fallen; Cod. Bur. 525: kænde -- sötasta luct ut ganga; Cod. Bur. 28: hörde guþ tala tel ængla; Fin. Handl. III. 13: thetta bref see ællæ höræ læsas; VGL. I. Br. 1: þæssæ samu uærn vndir standum vir være gildæ; MELL. Þg. 1: þen — han for star almoghanum nyttau vara; Cod. Bur. 102: tro siþan han guz son; 506: trope troldom vara; jfr 15; 185; SML. Þi. 12: þær han wænter sit innæn wara; Cod. Bur. 21: som folk vænte döþan vara; jfr 27; 102; 204; Cod. Bur. 187: iak huxaþe mina systor vara dara; (SML. B. 17: hygger sit vara; jfr ÖGL. B. 19); Cod. Bur. 187: iak hughþe þik vara vara vældoghan hærra; jfr 498; Styffe I. 188: thyke oss allom thæn fornæmpda Jæppa nyttastan oc bæst falnan wara; ib. 192: hwat hælder honum thykker hona skællika ælla oskællika wara; Cod. Bur. 144: alle þenkto þæt wara skæl; MELL. Þg. 31: iæuer nakan vildoghan vara; Cod. Bur. 519: rædes han vara fra gangen tronne.

Sällan förekommer at framför infinitiven: Fin. Handl. III. 11: iak — kænnes mik mædh thæssu mine nærvarande ypuo breffue at hafua. Det är klart, att förhållandet bör vara detsamma vid verbets förvandling till passiv form, (då infinitiven kommer att intaga en ställning, som man skulle kunna kalla för passiv predikatsfyllnad): t. ex. i VGL. I. J. 7: kallær annær sik havæ ærft skipt ok annar köpt, sa a vitu, ær ærft kallæs hauæ.

Anm. Infinitiven utelemnas stundom, hvarigenom denna satsförkortning uppträder såsom en slags participialkonstruktion, såsom efter *kalla*, *sighia*, *suara*, *læta sik*, *kænnas*, *pröva*, *vita* (bevisa), *höra*, *sea*, *finna*, *spyrja*, *vena sik*: VGL. I. K. 14: kalla eigh friþ brutin; ÖGL. G. 7: annar kallar vjght; VGL. III. 86: nu sigher bonden eig sik rætliga fællen; Cod. Bur. 492: saghþe sik sændan; ib. 421: suarar sik eigh af clædan; ib. 508: læt sik forsmāþan; VML. II. Þg. 14: e hwar som twe lote kænnes wiþ taket; Cod. Bur. 138: Andreas prøvade mz fæm skælum ihesum corsfæstan; Upl.L. M. 17: nu will han witæ drap sætt ok bött; VML. II. 12: viti han gifnan; I. B. 22: witi oc þæt attir guldit; SML. G. B.: wita henni fult ut giwit; J. 10; witi afrap fyrræ ut giwit; Þg. 6: wite þem gulna; Cod. Bur. 499: hörþe han sik callaþan; MELL. Kp. 3: æ hwar man seer flærdh köpta eller salda; Cod. Bur. 28: saa ii symne sik ledan; ib. 502: se sik wnen; Cod. Bur. 200: fan þær cristno for sik vændu tel villo; ib. 507: funnom vi buþit; Cod. Bur. 519: spurþe sin bonda fangen; ib. 526; venape sik wnen.

5. Infinitiven förekommer såsom bestämning till vissa *adjektiv* och står då dels i förening med och dels utan *at*. Sådana adj. äro *skyldugher*, *værþer*, *owärdoger*, *nær*, *för*, *van*,

harder, vander, þunger, lípugher, plictugher m. fl. VGL. I. K. 15: præster ær skyldugher gest at husla; SML. Kk. 6: nu ærum vi skyldughi at tiunda; ib. 2: prester oc kirkiu lanboa warin skyldughir ok uudibundnir broa byggia; Upl.L. Kk. 6: klokkæri ær skuldughær bærræ bok ok stol; VGL. I. Þi. 14: þy æm iak wærþer orþiua at varæ; II. Þi. 23: þy ær han wærþær sit lif at lata; StadsL. Ed. 20: tha ær eig wærdh mista liif ella arff; Kg. St. 39: han är för Gudi owär-doger kunungr wara; Upl.L. J. 2: wæri swa nær iorp at kiöpæ; SML. J. 2: wari þen næmir byrþ sinæ lösæ sum næmir wari arwæ; ib; warin oc bapin iammær byrd at köpæ; ib. 17: næster at föþæ sum næster ær at ærwæ; ÖGL. ES. 13: sua at han ær egh för at væriæ; Upl.L. V. 28: at þæt ær æi fört at þolæ saþul; ib. M. 24: han ær æi för gauga mæþ; VML. B. 27: swa at þæt ær æi fört þola saþol: Cod. Bur. 204: som þe varo vani af þem diafle fa; Kg. St. 47: som hardr är bögia; Upl.L. Ae. 25: þa ær vant pænninga taka; Cod. Bur. 194: sua uant var at kænna en for annan, i hvilka båda exempel inf. äfven kan fattas såsom subjekt; Cod. Bur. 141: huru þungar han ær at dragha; Dipl. 3972: som ofthung waro þæm at bærræ; SML. Þg. 2: þær scal engin lípugher um sitia buþcafla at flytiæ; Dipl. 4069: plictugher guþi aff þy til heþers oc þyænist at varæ; jemför för öfrigt Cod. Bur. 171; 174; 508; 528.

6. Infinitiven sättes såsom bestämning till ett *substantiv*, hvarvid *at* vanligen utsättes, men kan äfven utelemnas: VGL. I. Þi. 5: þa skal bondin vald eghæ sa er sak givær at takæ böta; ÖGL. Vap. 35: þa aghe hau vald at lösa hana; SML. Kk. 12: hawi wald giwa hwaru tiunda penning; jfr Upl.L. Kk. 19; VGL. II. Add. 11, 9: þa æghær þæn værn oc wizerþ sik kalla laghbupit haua; ÖGL. G. 18: mopirin a vitzs orþ seia firi barna sina gozs; SML. Kp. 1: hawi wizerþ — han til salu sinnæ bindæ: VGL. I. G. 7: biscups lof til fa at sværia; Upl.L. Kk. 12: nu far præster bapri sændær buþ barnu at kristnæ ok siukum reþskap giöra; StadsL. R. 21: haffwi aldre optare makt honom skuld at gifwa; jfr ÖGL. Kk. 5; Cod. Bur. 13; 143; 164; 166; 192; 494; 508; 522; 524.

Anm. Till sist må anmärkas, att infinitiven i de flesta af dessa ställningar kan taga en annan preposition framför *at*, vanligen *til*: VGL. III. 77: hwar sik drænger til at værræ nempdæ-man; ÖGL. Vap. 39: æn han haver egh til at böta; Bg. 21: takiu dom til at hans afræpe sak-lösu nöta; SML. M. 13: lata sic til at morþa; Upl.L. Conf.: punct til at litæ; Kg. St. 47: skyntir til at blötas; SML. J. 2: nu kunnu tve mæn delæs wiper vin byrþ at köpæ.

Participium.

Liksom infinitiven är den form af verbet, som står substantivet närmast, så står participium på gränsen till adjektivet. Det kan därför intaga samma ställning i satsen som det egentliga adjektivet. Vi skola först anföra några exempel på det syntaktiska bruket af *part. pres.*

1. Part. pres. förekommer såsom *predikativ*: a) *subjektivt predikativ* i förening med vara: VGL. I. A. 5: en konæ ær livændi; II. A. 28: mæþan han ær livande; ÖGL. Dr. 10: ær utlandingær þær boandi; ib. Vap. 8: han uar nær þa han sarghaþær uar ok egh þæs uliande; VML. I. M. 6: oc ær ei sama wiliande; MELL. Kg. 7: kan thet æra at borghamestera ok radbmen kiffuande wardha; ib. Kp. 1: hvilken annerledhis köper — wari atergörande; Kg. St. 14: um the äro alle ens wiliande ok hielpande; 50: the äro farande ok komande; 55: thön är tigiande,

ther wunnen är; 83; han skal wara stadughr ok ey hwinkande; Cod. Bur. 5: var hon staplekir enom stap piænande; Styffe II. 42: vm the ærinde kirkiona arörande waro.

Någon gång anlager part. pres. betydelse af ett part. futurum: VGL. II. 19: þy at þolaude ær quinmaþer — mansböter mistæ; ÖGL. Ae. 16: nu kæra þer æptir þukka bot sum hænnu giftanda æru; Kg. St. 88: um man haldr alt kwart hwat han giwande är. Vanligare uti passiv betydelse: VGL. II. R. 33: hun er eig huggande oc eig hængiænde; jfr SML. Add. I. 2; ÖGL. Kr. 6; Dr. 2; Vap. 15; MELL. Kg. 4; Ae. 12; B. 15; B. 31: som ætande eller drikkande ær; StadsL. L. R. 12: tho ær thet malit för ut rönande; Kg. St. 46: af allom thöm är ey sigiande; 99: med merom ok wisom mannom är annor kunst talande ok livande; 177: thet är mest warnande; jfr 47; 55; 80; 87; 121; 137; 164; Bir. Av. A.: ald þing aru þik vitande.

Äfven i förening med andra verb kan part. pres. sägas stå såsom subj. pred., t. ex. koma: Upl.L. M. 11: kombær þær man a gangande, akændi ridændi ællr roændi; StadsL. Skp. 9: ella komber driffwande; 10: nu kan skip til stadhen sighlande ella roaude koma; Cod. Bur. 7: en goþar renliues maþar kom þær vm siþe farande; 207: com flyghande.

b) *objektivt predikativ* i förening med *göra (hava)*: Ber. Av. A.: giort þera hiarta branande; StadsL. Bg. 22: han skal thenna haflua — standhande.

2. Vidare förekommer part. pres. såsom *attribut* och har då antingen sin plats före substantivet, i hvilken ställning det närmar sig och stundom antager betydelse af ett adjektiv, eller och efter sitt hufvudord och kan då sägas företräda bisatser af hvarjehanda slag: VGL. I. K. 14: þigiændæ mæssu: jfr Upl.L. Kk. 14 (hvilket uttryck af Rydquist Sv. Spr. Lag. I. p. 415 anföres såsom exempel på att part. pres. af intransitiva verb står i förening med ett subst., hvartill det i anseende till betydelsen ej omedelbart kan hänföras; han anför dessutom VML. II. M. 30. til witaude allder; Kg. St. 207: haldande hus); VGL. B. 3: maghændæ maþær; ÖGL. Vap. 27: til maghanda manz; II. G. 2: ligiændæ fæ; jfr Cod. Bur. 395; VGL. II. G. 13: hauande kono; Upl.L. M. 23: witændi man; SML. B. 23: riunanda watn; MELL. B. 28: brænnande brande ok riukande röke; ib. Bg. 17: bærande træ; ib. Þg. 20: gangande fæ; Dr. Vi. 4: i væriande hand; StadsL. Kg. 12: a sitiande radhe; jfr Add. A.: i sit sitiande Rad; Kg. St. 167: liwande lagh; ib. 137: dogande mæn; 51: timanda tingom; Cod. Bur. 13: skinande sky mæþ blæsande vinde; 32: ii brænnande bale; 22: fluitande watn; 63: liuande guþi; 208: lughande öghon; 149: væl-lande oleo panno; 416: leiande anlite. Med bet. af futurum: Kg. St. 176: wardande malum; Styffe I. 196: ætande waro; jfr Fin. Handl. I. 3.

På part. pres., stäldt efter sitt hufvudord, anföres följande exempel: VGL. II. K. 62: allt þæt præster bryter boande a kirkyu bole; ÖGL. Kr. 23: dræper nakuarn þæþan farande; Upl.L. Kk. 15: þæn samband giorþi mæþ hænni witændi; ib. 22: dræpær man — til upsalæ farændi, þær wærændi ok þæþæu farændi; SML. G. 1: utan hon fae uapær af þem liwandum; Add. I. 3: nu agher konunger eð sin suæria — biðiane sik sua guð hullan — af konungum fyr værandum; ib. 5: almoghe með hanum næær værænde; jfr MELL. Kg. 6; ib. 7: seal han eriks gatu sina riða rælsöles um land sin byriande i upsalum; MELL. Kg. 26: nu æn frælsis man ællæ kona gör skiptæ — draghande suikliga in til siin kunungx ingeld; ib. Dr. Vi. 16: dræper man so vande man ællæ a sunde simmande; Dr. Va. 16: nu ganger man at aþrum þes viliande; Cod. Bur. 17: en klærkar vare fru giærna piænande; Styffe I. 192: vnder therra incigle swa ludhandæ;

ib. II. 48: een thretung aff eet gotz liggiende i Bindebergh; 66: Pælar Thomasson for laghwandzdom sitiande i Östragöthlande.

Part. pres. i dativ tillsammans med ett substantiv, adjektiv eller pronomen i samma kasus begagnas i st. för en fullständig sats, en konstruktion, som motsvarar abl. absolutus i latinet, men i följd sin väcklande böjning saknar participet ofta dativändelse: SML. Conf.: allum aborandum; Upl. Conf.; þem a hörændi; Kp. 9: nærwærændi flæstum; StadsL. J. 3: thöm nærwærandom; ib. Kp. 26: foghatanum nærwærande ella hans umbudzmanne; ib. Skp. 9: twem mannum nærwærandum; jfr R. 7; Add. D; ÖGL. Kr. 17: hanum liuande; jfr Ae. 1; Kg. St. 180: ägan-danom owitaude ok owiliaude; jfr Styffe I. 165; II. 47; 63; Fin. Handl. II. 9.

En dylik konstruktion uti akkusativ förekommer i VGL. II. Add. 11: nu æn nokor af þem sizskinum dör barnlöst fapiriu livande.

För öfrigt må anmärkas det elliptiska uttrycket *framledhis mærkjande*, som förekommer uti Stads-Lagen.

Anm. Part. pres. på — s är af Rydquist behandladt äfven med hänsyn till syntaxen, I. p. 415.

3. Till sist må anföras några exempel på part. pres., brukadt såsom *substantiv*, såsom væghandi, væriandi, eghandi, leandi, giwandi, tiggjandi, kærændi, swarandi, tiltalandi, æptir mælandi, sökiandi: VGL. I. M. 1: þa skal væghændi — æn væghænder æru marghir; II. Dr. 1: þa skal væghænde til þings fara; VGL. I. L. R.: e a væriændi vitu; Upl.L. M. 22: ovormagha væriændi; jfr kirkiu væriandi; MELL. Kg. 23: varþer ok nakar af væriande ællæ æghænde; VGL. II. Forn. 30: sændir þuþ eghandanum; SML. J. 3: þa scal alla eghanda saman calla — nu coma eghandar; B. 31: andra æghsnda lof; SML. Kp. 9: laan scal læreude ater bæres; jfr Upl.L. Kp. 6; SML. G. 5: aghi þa giwande wizorð oc ei tiggjænde; ib. B. 21: rape halwe næmð hwar þeræ kærænde oc swarande; VGL. IV. 12: han skal höræ tiltalendæ ok swarendæ; — han skal pröwæ þessi þry. fyrst tiltalendæ; VGL. I. M. 1; firi arva ok æptimælendæ: VML. I. þg. 1: sökiændi oc swarandi; (jfr Upl.L. Kk. 1: þit skulu allir — komændi ok færændi i wenud ok aff; Cod. Bur. 494: spot leiande).

Participium preteritum begagnas på samma sätt som part. pres. Således förekommer det såsom

1. *predikativ*, dels a) *subjektivt predikativ* i förening med *vara*, hvarpå exempel träffas på hvarje sida i urkunderna: VGL. I. A. 21: aru þer skild at fapir ok moþer; G. 2: þa ær tilgavær allær intær; ib. 9: þa æru mungæts tipir lagh taknar; II. G. 2: vingiaf skal lukin varæ. Äfven i förening med andra verb såsom *standa*, *liggia*, *heta*; SML. Add. 12: som i laghbokinni stander scrifuat; StadsL. Kg. 15: skriffuat staar; jfr Styffe I. 198; II. 38; 40; VGL. I. J. 9: garþer skal standæ mælli topt ok akræ lukttær; ib. R. 9; æn i diki laghi döt; Cod. Bur. 168: la fangen; SML. Kk. 5: þæn heyter rætljka til kirkiu komin; ÖGL. Vap. 15: hete fallin. Vidare förekommer part. pret. i passiva satser såsom subjektivt predikativ, t. ex. SML. B. 5: hittis takit; 7: hittis awerkat; ib. M. 29: þo at mæn bittins dræpæne; VML. I. G. 5: dömis þa han fallin at þen sak; Cod. Bur. 6: som eigh finnas ii biblia scriveth; MELL. Bg. 22: at þer synis ra rivin.

b) Såsom *objektivt predikativ* förekommer part. pret. vid *orka*, *göra*, *gita*, *fa*, hvilka oftast hafva part. i neutrum: VML. I. G. 8: orkar han epin gangit; Cod. Bur. 170; giorþe han drucken;

VGL. G. 6: til þæs hun gitær kuærn draghit ok ko molkaet; J. 15: æn han gitær sik vitæt til fullbyær; Þi. 4: gitær hvarghin sik orþiufæ giort; 5: hvarghin gitær han þesse sak mæþ laghum rñndit; L.R. giter han haldit; II. A. 16: han eig talat giti æller huzl takit; III. 67: gitir eig sialwer eghanþe wiþ wærit, på hvilket ställe såsom på många andra det synes stå såsom subjektivt predikativt; VGL. I. R. 9: far han eigh soken fræmt; ÖGL. Kr. 6: far han egh þapum burghit; 7: far han eþ gangit; B. 28: sum ytærst far kastat; Upl. L. M. 24: far æi burghiz mæþ — far ei set mæþ; jemför hvad ofvan sagts. Uti VGL. II. R. 20: far har eig sökñ fræmdæ, finnes part. mot vanan böjt. Uti Gotl. L. förekommer *vinna* med samma konstruktion: 2: en soen umder syet; 4: vindr miþ tolfmanna aiþi fri standith; 39: vindr hann ai aiþi uppi haldit. Part. pret. efter *hava* är behandladt af Rydquist, I. p. 455.

2. Part. pret. såsom *attribut* är vanligt uti lagarne uti vissa prepositionsuttryck: VGL. I. K. 9: med svornum eþe; jfr R. 4; J. 2: mæþ vittni borno; Þi. 9: a farnum vægh; FB. 2: a akri vprñnum; II. Dr. 2: æptir mælæ fört; R. 58: meþ stolno korne; II. Add. 12: meþ dome dömdom; III. 39: æftir siunættingin in halden; ÖGL. Dr. 17: at þrim markum taldum; 18: mæþ pik ok ringapum bulla; Upl. L. Kk. 18: fore kirkiu friþ brutin; V. 10: i skipapum skoghnum; Þg. 4: mæþ staddi talu; VML. I. G. 5: i mætnum markum; MELL. Kg. 3: utan goþuilia þera til fagnum; Kg. 4: a næmdum daghi; 5: meþ vphaldne hand sinne; Ep. 12: æfte böter fæsta; StadsL. R. 17: mædh sampnadhe hand; ib. Sa. Vi. 20. mædh — staddo radho; jfr Cod. Bur.: æpte varñ hærra takin.

I andra ställningar förekommer det ej så ofta i lagarne som uti t. ex. Codex Bureanus: VGL. Þi. 5: taker maþær bundin þiuf; FS. 5: fang manz huggin i skoghi; II. K. 48: mather gaar i kirkyu openbarlika forbutlaper; Dr. 7: systær syni saman sökter; Add. 7, 16: flyþi þrængder; ÖGL. Vap. 33: bundnum ærma bandun; Upl. L. V. 17: tu giærþi sain; SML. Kk. 2: huus — wel boin ok upbyghd; Cod. Bur. 4: græt sin bondæ tapapan; 6: louat renliue; 29: breuet sua darleka scriuat; 30: lughin vfrægh; 136: nichea sua callopom stap; 141: kæra cors — længe astundat, hierteleka ælskap. længe letap; 173: en köpman vrætleka ræntar; 200: han prædikape corsfæstan gup etc.

Exempel på *sjelfständig dativ*: SML. Conf.: undan taknum at enosto tvem punctum; ib. Add. 1, 3: a book ok hælgodomum hand sinne haldne; 5: allum ræt haldnum baðe hans ok uarum; 7: eðom gagnum fylgia hanum, ett uttryck som i detta Add. ofta förekommer; StadsL. Kg. 1: engom therra undantagnum; Cod. Bur. 150: þöm eigh at spurþom; 128: lyktom lasom; 183: luktum durum; Styffe I. 142: genast breffueno lesno; 179: eng vndantakno, ett uttryck som ofta förekommer i dessa bref; Fin. Handl. II. 10: engom vndanskyldom; VIII. 2: vndantagenn at enoghestæ nyköpinge; Dipl. 3175: ofagho waro lowe. Uti Fin. Handl. II. 7 förekommer vndantakiu then och i Telge stadgan (1375) afskrift: ængen vndantakiu.

Dessutom må följande uttryck anmärkas, som väl äro att förklara genom en ellips: VGL. I. Þi. 5: þapir sknu þer iuirlosir uære ok losgiurþir ok barföttir bundit brökær niþ knæ; ÖGL. G. 9: nu havær þen hæþnum a kumit sum givit var vm þy ar. takit af gift; Bg. 3: liggær humpær fri lagha mali ok will egh fri væghia: kumit um sik diki; VML. I. Kr. 4: dör man scriptalös prestir buð fangit; II. M. 10: skip liggær i læghi lypting tialdaper; MELL. Ep. 37: tax man bastaz ok bindz ok þinas oforwñnin ei uppınbarlika i handom takit; jfr Dipl. 3175: þinas oforwñnen eigh þar ok aatakin eigh i handom takit.

Till sist anföras här några prepositionsuttryck, der part. förekommer sjelfständigt: Upl.L. Conf.: fore swa giört; SML. Conf.: eptir sua giort; ib. J. 6: firi ohemult salt; 9: eptir swa buþit; Cod. Bur. 17: firi væl giort; 54: æpte naqvara dagha sua fastat; 57: æpte swa iatat ok svorit.

3. Part. pret. begagnadt såsom *substantiv*: VGL. I. A. 11: þæm dræpnæ ær skyldastær; G. 9: taki þæt dræpnæ; II. Dr. 12: i æt hins dræpnæ: SML. Ae. 6: skyldaste þes dræpin; Upl.L. M. 44: æptir döþæn ok dræpnæn; ÖGL. Eps. 5: þær ær ok höttær sköt böttær; jfr SML. Kg. 7: þa ær hót með engu böt.

Läseordning vid Karolinska högre allmänna läroverk

		Måndag.									
Nr.	Klass.	7-8	8-9	9-10	11-12	12-1	1-2	4-5	7-8	8-9	
30.	1	a.	<i>Hi Hg</i>	<i>Hi Hg</i>		<i>S Hg</i>	<i>S Hg</i>	<i>M Hg</i>		<i>T Hg</i>	<i>T Hg</i>
28.		b.	<i>T Lr</i>	<i>T Lr</i>		<i>N Lr</i>	<i>R</i>	<i>R</i>		<i>S Lr</i>	<i>S Lr</i>
7.	2	a.	<i>Hi Hm</i>	<i>Hi Hm</i>		<i>S Hm</i>	<i>S Hm</i>	<i>M Hm</i>		<i>T Hm</i>	<i>V Ld</i>
8.		b.	<i>Hi T</i>	<i>Hi T</i>		<i>N T</i>	<i>T T</i>	<i>T T</i>		<i>T T</i>	<i>T T</i>
6.	3	a.	<i>Hi Sp</i>	<i>Hi Sp</i>		<i>T V</i>	<i>T V</i>	<i>M Vr</i>		<i>Hi A</i>	<i>Hi A</i>
4.		b.	<i>N Et</i>	<i>N Et</i>		<i>T Sp</i>	<i>T Sp</i>	<i>M Sp</i>		<i>S Sp</i>	<i>S Sp</i>
5.		c.	<i>M Vr</i>	<i>M Vr</i>		<i>T A</i>	<i>M Vr</i>	<i>S A</i>		<i>M Vr</i>	<i>M Vr</i>
3.	4	R.	<i>T Hy</i>	<i>E Hy</i>	<i>E Hy</i>		<i>Hi Ld</i>	<i>Hi Ld</i>	<i>R</i>	<i>T Hy</i>	<i>T Hy</i>
1.		L.	<i>L Sd</i>	<i>L Sd</i>	<i>M Vr</i>		<i>Hi Sd</i>	<i>Hi Sd</i>		<i>S Sd</i>	<i>S Sd</i>
12.	5	R.	<i>R</i>	<i>R</i>	<i>Hi Ld</i>		<i>E Hy</i>	<i>E Hy</i>	<i>T Et</i>	<i>Hi Ld</i>	<i>N Et</i>
2.		L.	<i>Hi Ld</i>	<i>Hi Ld</i>	<i>T Hd</i>		<i>F Lr</i>	<i>F Lr</i>		<i>S J</i>	<i>S J</i>
18.	6:1	R.	<i>R</i>	<i>R</i>	<i>T Et</i>		<i>F Ln</i>	<i>F Ln</i>	<i>E Ln</i>	<i>N Et</i>	<i>M G</i>
16.		B.	<i>L Hd</i>	<i>L Hd</i>	<i>F Ln</i>		<i>M I</i>	<i>M I</i>	<i>S T</i>	<i>L Hd</i>	<i>L Hd</i>
15.		A.	<i>F A</i>	<i>F A</i>	<i>S L</i>		<i>L Hd</i>	<i>L Hd</i>	<i>M I</i>	<i>N Hn</i>	<i>Fk Hu</i>
21.	6:2	R.	<i>M G</i>	<i>M G</i>	<i>F V</i>		<i>S Bl</i>	<i>S Bl</i>	<i>Hi Bl</i>	<i>R</i>	<i>R</i>
11.		L.	<i>G L; E Ln</i>	<i>G L; E Ln</i>	<i>L K</i>		<i>M G</i>	<i>M G</i>	<i>L B</i>	<i>G L; R</i>	<i>G L; R</i>
19.	7:1	R.	<i>F V</i>	<i>F V</i>	<i>R</i>		<i>S Bl</i>	<i>S Bl</i>	<i>N Hn</i>	<i>M G</i>	<i>K H</i>
10.		L.	<i>M P</i>	<i>K H</i>	<i>Hi Bl</i>		<i>L K</i>	<i>L K</i>	<i>(A) H H</i>	<i>K H</i>	<i>M P</i>
29.	7:2	R.	<i>K H</i>	<i>M P</i>	<i>M P</i>		<i>F W</i>	<i>F W</i>	<i>M P</i>	<i>Fk I</i>	<i>Hi Bl</i>
9.		L.	<i>L K</i>	<i>L K</i>	<i>K H</i>		<i>Fk Hn</i>	<i>Fk Hu</i>	<i>(A) E W</i>	<i>M P</i>	<i>L K</i>
Nr.	Klass.	7-8	8-9	9-10	11-12	12-1	1-2	4-5	7-8	8-9	
30.	1	a.	<i>Hi Hg</i>	<i>Hi Hg</i>		<i>S Hg</i>	<i>S Hg</i>		<i>K Hg</i>	<i>V Ld</i>	
28.		b.	<i>T Lr</i>	<i>T Lr</i>		<i>S Lr</i>	<i>S Lr</i>		<i>V Ld</i>	<i>K Hg</i>	
7.	2	a.	<i>M Hm</i>	<i>M Hm</i>		<i>S Hm</i>	<i>S Hm</i>	<i>T Hm</i>	<i>Hi Hm</i>	<i>Hi Hm</i>	
8.		b.	<i>Hi T</i>	<i>Hi T</i>		<i>T T</i>	<i>S T</i>	<i>M T</i>	<i>K L</i>	<i>R</i>	
6.	3	a.	<i>R</i>	<i>R</i>		<i>T V</i>	<i>S V</i>	<i>S V</i>	<i>T V</i>	<i>T V</i>	
4.		b.	<i>T Sp</i>	<i>T Sp</i>		<i>M Sp</i>	<i>M Sp</i>	<i>Hi Sp</i>	<i>Hi Sp</i>	<i>Hi Sp</i>	
5.		c.	<i>K L</i>	<i>K L</i>		<i>R</i>	<i>R</i>	<i>Hi A</i>	<i>N Et</i>	<i>K L</i>	
3.	4	R.	<i>M Vr</i>	<i>M Vr</i>	<i>K L</i>		<i>N Et</i>	<i>S Hy</i>	<i>E Hy</i>	<i>M Vr</i>	
1.		L.	<i>L Sd</i>	<i>L Sd</i>	<i>T Sd</i>		<i>M Vr</i>	<i>M Vr</i>		<i>T Sd</i>	
12.	5	R.	<i>F Hy</i>	<i>E Hy</i>	<i>E Hy</i>		<i>K L</i>	<i>K L</i>	<i>R</i>	<i>S I</i>	
2.		L.	<i>K H</i>	<i>K H</i>	<i>M Vr</i>		<i>L Sd</i>	<i>L Sd</i>		<i>L Hd</i>	
18.	6:1	R.	<i>Fk I</i>	<i>Ke Hn</i>	<i>Ke Hn</i>		<i>Hi Ld</i>	<i>Hi Ld</i>	<i>T Et</i>	<i>R</i>	
16.		B.	<i>E Ln</i>	<i>E Ln</i>	<i>Hi Ld</i>		<i>F Ln</i>	<i>F Ln</i>	<i>L Hd</i>	<i>E Ln</i>	
15.		A.	<i>G B</i>	<i>G B</i>	<i>S J</i>		<i>L Hd</i>	<i>L Hd</i>	<i>Hi Ld</i>	<i>G B</i>	
21.	6:2	R.	<i>T Et</i>	<i>F V</i>	<i>F V</i>		<i>Hi Bl</i>	<i>Hi Bl</i>	<i>M G</i>	<i>R</i>	
11.		L.	<i>N Hu</i>	<i>Hi Bl</i>	<i>Hi Bl</i>		<i>K H</i>	<i>T Et</i>	<i>S A</i>	<i>K H</i>	
19.	7:1	R.	<i>Hi Bl</i>	<i>Fk I</i>	<i>Fk I</i>		<i>M G</i>	<i>M G</i>	<i>E Ln</i>	<i>M G</i>	
10.		L.	<i>F W</i>	<i>F W</i>	<i>G B; M P</i>		<i>L K</i>	<i>L K</i>	<i>(A) E W</i>	<i>Fk Hu</i>	
29.	7:2	R.	<i>M P</i>	<i>M P</i>	<i>K H</i>		<i>Fk I</i>	<i>Fk I</i>	<i>S J</i>	<i>E W</i>	
9.		L.	<i>S J</i>	<i>L K</i>	<i>L K</i>		<i>G B; E W</i>	<i>G B; E W</i>	<i>(A) H H</i>	<i>Hi Bl</i>	
Torsdag.											

Örebro under läsåret 1882—1883.

Onsdag.			Onsdag.					
N Hg	S Hg		K Hg	K Hg		N Hg	M Hg	M Hg
Hi Lr	Hi Lr		T Lr	T Lr		Hi Lr	M Lr	M Lr
R	K L	K L	T Hm	T Hm		N Hm	Hi Hm	S Hm
S T	S T	M T	K L	K L		N T	M T	V T
M Vr	M Vr	T V	Hi Sp	S V		K L	N Et	N Et
K L	M Sp	T Sp	R	R		Hi Sp	Hi Sp	S Sp
S A	T A	T A	Hi A	N Et		Hi A	S A	S A
	R	R	Hi Ld	Hi Ld	M Vr		E Hy	E Hy
	N Et	Hi Sd	L Sd	L Sd	N Et		K L	K L
	F Hy	E Hy	M I	M I	F Hy		M I	M I
	L Sd	M Vr	M Vr	T Hd	T Hd		L Sd	L Sd
	Fk I	Fk I	K H	M G	M G		S J	S Id
	Hi Ld	Hi Ld	L Hd	K H	F Ln		R	R
	L Hd	L Hd	T Et	K H	F A		G B	G B
	E Ln	T Et	Ke Hn	Ke Hn	Fk I		M G	M G
	L K	L K	G B; M G	L K	L K		F V	F V
	M G	M G	Hi Bl	Hi Bl	Fi J		E Ln	E Ln
	Hi Bl	Hi Bl	G J; E Ln	G J; E Ln	F W		L K	L K
	F W	F W	M P	M P	N Hn		F W	E W
	Fi J	S J	F W	G B; F W	G B; M P		Hi Bl	Hi Bl
11—12	12—1	1—2	7—8	8—9	9—10	11—12	12—1	1—2
T Hg	T Hg	M Hg	R	R		T Hg	T Hg	
N Lr	M Lr	M Lr	K Hg	K Hg		Hi Lr	S Lr	
M Hm	T Hm	T Hm	N Hm	T Hm		K L	M Hm	S Hm
Hi T	S T	M T	T T	T T		M T	S T	S T
S V	S V	T V	M Vr	M Vr		S V	K L	K L
K L	K L	S Sp	T Sp	T Sp		S Sp	S Sp	M Sp
S A	T A	T A	Hi A	Hi A		S A	T A	T A
	N Et	K L	S Hy	S Hy	T Hy		E Hy	E Hy
	L Sd	L Sd	Hi Sd	Hi Sd	T Sp		S Sd	S Sd
	E Hy	E Hy	M I	Hi Ld	Hi Ld		S J	S J
	M Vr	M Vr	N Et	N Et	F Lr		Hi Ld	Hi Ld
	E Ln	E Ln	Hi Ld	M G	M G		F Ln	F Ln
	L Hd	L Hd	E Ln	N Hn	T Hd		Fk I	M I
	Hi Ld	Hi Ld	G B	M I	M I		L Hd	L Hd
	Fk I	Fk I	F V	K H	N Hn		M G	M G
	L K	L K	M G	G B; E Ln	G B; E Ln		F V	F V
	Ke Hn	Ke Hn	K H	F V	F V		R	R
	Fi J	S J	L Hd	L Hd	S J		G B; R	G B; R
	R	R	Fi J	S J	R		Ke Hn	Ke Hn
	G B; R	G B; R	M P	M P	K H		F W	F W
Onsdag.			Lördag.					

Beteckningarnas betydelse:

- E Engelska,
- F Franska,
- Fi Filosof,
- Fk Fysik,
- G Grekiska,
- H Hebreiska,
- Hi Historia och Geografi,
- K Kristendom,
- Ke Kemi,
- L Latin,
- M Matematik,
- N Naturkunskap,
- R Ritning,
- S Svenska,
- T Tyska,
- V Välskrifning.

- A Ahlén,
- B Bogren,
- Bl Bellinder,
- Et Elmqvist,
- G Gellerstedt,
- H Holmberg,
- Hd Hedenskog,
- Hg Högberg,
- Hm Hellbom,
- Hn Hartman,
- Hy Helleday,
- I Ihre,
- J Jacobsson,
- K Karlson,
- L Ljungberg,
- Ld Lund,
- Ln Lorin,
- Lr Linder,
- P Phragmén,
- Sd Sundblad,
- Sp Spangenberg,
- T Törnstrand,
- V Vallström, A. M.,
- Vr Vikander,
- W Wallström, S. G.

Redogörelse

för Karolinska högre allmänna läroverkets verksamhet
under läsåret 1882 Augusti—1883 Juni.

A. Undervisningen.

1. Höstterminen 1882 *började* den 29 Augusti och *afslutades* den 20 December. Vårterminen 1883, som *börjat* den 19 Januari, kommer att *afslutas* den 5 Juni.

2. Med undantag af första klassens lärjungar, som efter en kort andaktsstund med bibelläsning kl. 7 omedelbart börjat arbetet, har läroverkets öfriga ungdom under öfvervakning af tvenne lärare samlats till *gemensam bön* kl. 6 t. 45 m. med sång, bibelläsning och förklaring af lektorn i kristendom. Psalmer och bibeltexter hafva dervid lämpats efter kyrkoårets stora högtider i enlighet med följande öfersigt.

Psalmer vid morgonbönerna:

Dag.	Från höstterminens början till Adventstiden.	Från Advents- till Passionstiden.	Under Passions- tiden.	Från Påsk till vårterminens slut.
Måndag	21 v. 1; 138 v. 2.	24 v. 3; 147 v. 3.	86 v. 1; 45 v. 8.	105 v. 1; 105 v. 4.
Tisdag	230 v. 1; 429 v. 10.	51 v. 4; 50 v. 3.	213 v. 1; 129 v. 2.	112 v. 8; 376 v. 8.
Onsdag	124 v. 1; 324 v. 5.	52 v. 1; 52 v. 4.	93 v. 1; 127 v. 2.	426 v. 1; 111 v. 9.
Torsdag	33 v. 1; 431 v. 4.	66 v. 1; 215 v. 4.	128 v. 1-2; 128 v. 4 (efter Stenhammars rytmiska melodi).	113 v. 2; 272 v. 2.
Fredag	394 v. 4; 426 v. 4.	69 v. 3; 63 v. 15.	92 v. 5; 76 v. 8.	104 v. 6; 440 v. 6.
Lördag	210 v. 1; 176 v. 10.	68 v. 4; 172 v. 8.	89 v. 2; 89 v. 4.	119 v. 4; 25 v. 3.

Bibeltexter, som dervid förklarats:

Hvarje hvardag.	1 Korintierbrevet 1—6; 7—10. Några af Jesu eskatologiska liknelser.	Messianska profetior; Jesu födelses- och barndomshistoria, mest efter Lukas 2.	Ebreerbrevet 1—10.	Ebreerbrevet 11—13. Valda psalmer ur Psaltaren.
-----------------	---	--	--------------------	---

Undervisningen, i hvilken *ritöfningarna* inordnats, har, såsom det visar sig af den här bifogade läseordningen, i första, andra och tredje klasserna fortgått från kl. 7 f. m. till kl. 9 och från kl. 11 till kl. 2 e. m., med det undantag att första klassens lärjungar slutat redan kl. 1 tis-

dag, torsdagar och lördagar, samt i de öfriga klasserna från kl. 7 f. m. till kl. 10 och från kl. 12 till kl. 2 e. m., hvartill kommer en timmes undervisning måndagar och torsdagar kl. 4 till 5 e. m. för fjärde och femte klassernas realafdelningar samt sju och sjunde klasserna. *Sångöfningarna* hafva varit förlagda till tisdags- och fredags-eftermiddagarna samt öfriga öfningar i musik hufvudsakligen till onsdags- och lördags-eftermiddagarna. *Gymnastik* har öfvats alla dagar kl. 9 till 9 t. 30 m., 11 t. 30 m. till 12 och 2 till 2 t. 30 m., tisdagar, torsdagar och lördagar kl. 1 till 1 t. 30 m. samt öfriga dagar kl. 4 till 4 t. 30 m., *fäktning* måndagar, tisdagar och torsdagar 5 till 6, onsdagar kl. 4 t. 30 m. till 5 t. 30 m. samt lördagar 4 till 6 e. m., *exercis* med femte klassen tisdagar kl. 4 till 5 samt *salongsskjutning* dagligen kl. 10 till 11 t. 30 m. f. m.

Gemensam *gudstjänst* har sön- och helgdagar under terminerna hållits i läroverkets högtidssal kl. 12 till 1, hvarvid predikoskyldigheten uppehållits af lektor Holmberg, som äfven utom sin ordinarie tjänstgöringsskyldighet på rektors anmodan åtagit sig nattvardsungdomens särskilda undervisning.

3. Antal lärotimmar i veckan för ämneslärare under läsåret.

Klass och afdelning.	Antal närvarande lärjungar.								Antal lärotimmar.								
	Höstterminen.				Vårterminen.				Gemensamma för hela afdelningen.	Särskilda för							
	Gemensamma linien.	Realinien.	Latinlinien		Gemensamma linien.	Realinien.	Latinlinien			realisterna.	latinerna.	afdelningen A.	afdelningen B.	frivillig undervisning.	Summa.		
			med grekiska.	utan grekiska.			med grekiska.	utan grekiska.									
1: a	21	—	—	—	21	21	—	—	—	21	25	—	—	—	—	25	
1: b	21	—	—	—	21	22	—	—	—	22	25	—	—	—	—	25	
2: a	29	—	—	—	29	29	—	—	—	29	29	—	—	—	—	29	
2: b	30	—	—	—	30	30	—	—	—	30	29	—	—	—	—	29	
3: a	30	—	—	—	30	28	—	—	—	28	28	—	—	—	—	28	
3: b	31	—	—	—	31	30	—	—	—	30	28	—	—	—	—	28	
3: c	29	—	—	—	29	29	—	—	—	29	28	—	—	—	—	28	
4: R.	—	32	—	—	32	—	29	—	—	29	29	—	—	—	—	29	
4: L.	—	—	—	39	39	—	—	—	40	40	30	—	—	—	—	30	
5: R.	—	23	—	—	23	—	22	—	—	22	29	—	—	—	—	29	
5: L.	—	—	—	30	30	—	—	—	31	31	30	—	—	—	—	30	
6: 1 R.	—	18	—	—	18	—	18	—	—	18	29	—	—	—	—	29	
6: 1 A.	—	—	17	4*	21	—	—	17	4*	21	32	—	—	—	—	32	
6: 1 B.	—	—	—	22	22	—	—	—	21	21	30	—	—	—	—	30	
6: 2 R.	—	15	—	—	15	—	14	—	—	14	29	—	—	—	—	29	
6: 2 L.	—	—	16	16	32	—	—	14	15	29	25	—	—	7	5	37	
7: 1 R.	—	10	—	—	10	—	9	—	—	9	29	—	—	—	—	29	
7: 1 L.	—	—	11	11	22	—	—	10	13	23	24	—	—	6	4	36	
7: 2 R.	—	18	—	—	18	—	18	—	—	18	29	—	—	—	—	29	
7: 2 L.	—	—	15	16	31	—	—	15	15	30	24	—	—	6	4	36	
Summa	191	116	59	138	504	189	110	56	139	494	561	—	—	19	13	4	597

* Under de åt grekiska språket anslagna undervisningstimmarne deltaga dessa 4 i undervisningen i 6: 1 B.

4. Redogörelse för begagnade läroböcker och genomgångna lärokurser i läseämnena inom särskilda klasser.

a) Läro- och läseböcker.

	Klass.		Klass.
KRISTENDOM.			
Svenska bibeln	1—7.	<i>Westling</i> , bibelns böcker	4—5.
Novum testamentum	7: 1.	<i>Ullman</i> , religionslära 3:e uppl.	6: 2, 7: R.
Svenska psalmboken	1—3.	” , ” 2:a ” 7: 1 L, 7: 2 L.	
Katekesen nya, <i>Östrand</i>	1—4.	<i>Cornelius</i> , kyrkohistoria	6—7.
Katekesen gamla, <i>Hullkrantz</i>	5.	Augsburgiska bekännelsen, utgifven af	
<i>Sandberg</i> , biblisk historia	1—3.	<i>Lemke</i>	7: 2 L.
Vid undervisningen användas derjemte:			
Kartor öfver Palästina	1—5.	<i>Holzweissig</i> , Leitfaden zur Geschichte der	
Bibelatlas af <i>Keijser</i>	4—5.	Kirche	6—7.
<i>Hagenbach</i> , kyrkohistoria	6—7.	<i>Luthardt</i> , Apologetiska föredrag	6—7.
<i>Hammerich</i> , ”	6—7.	<i>Martensen</i> , Ethik	6.
MODERSMÅLET.			
<i>Brodén</i> , svensk språklära	1—5.	<i>Sundén</i> , svenska vitterhetens historia	6—7.
” , rättskrifningslära	2—4.	<i>Sjöberg</i> och <i>Klingberg</i> , svensk stilistik	7.
<i>Grebner</i> och <i>Humble</i> , Robinson	1: b.	<i>Runeberg</i> , Fäurik Ståls sägner	3.
Läsebok för folkskolan	1—4.	” , Elgskytterne	5.
<i>Öman</i> , poetisk läsebok	2—3.	<i>Tegnér</i> , Frithiofs saga	4.
<i>Melin</i> och <i>Hernlund</i> , svensk läsebok 5 och 7.		<i>Macaulay</i> , Skizzer	7: 2.
<i>Sidenbladh</i> och <i>Östergren</i> , öfversigt af		<i>v. Sybel</i> , Historiska föredrag	7: 2.
svenska litteraturen	6—7.		
<i>Upmark</i> , norsk och dansk läsebok	6: 1.	<i>Ibsen</i> , Kongsemnerne	6: 2 L.
<i>Holberg</i> , Erasmus Montanus	6: 1.	” , Hærmændene på Helgeland 6: 2 R. o. 7: 1 R.	
<i>Oehlenschläger</i> , Aladdin	7: 1 L.		
TYSKA.			
<i>Calwagen</i> , språklära	1—6: 2 R.	<i>Calwagen</i> , öfversättningsöfningar	4—6: 1 R.
” , elementarbok	3.		
<i>Thielers</i> , elementarbok	1—2.	<i>Schiller</i> , Wilhelm Tell	5—6: 1.
<i>Wallström</i> , läsebok	2—4.	” , Der Neffe als Onkel	6: 1.
<i>Calwagen</i> , ”	6: 1, 6: 2.	<i>Chamisso</i> , Peter Schlemihl	6: 2.
FRANSKA.			
<i>Olde</i> , språklära	5—7.	<i>Löwenhjelm</i> , skriföfningar	7: 1 L. och 7: 2.
<i>Pauli</i> , skriföfningar	5, 6: 1, 6: 2.	<i>Drysen</i> , tal- och skriföfningar	5 L.

	Klass.		Klass.
<i>Hedin</i> , läsebok	5.	<i>Maistre</i> , Les prisonniers du Caucase	6: 1 L.
<i>Drysen</i> , läsebok	6: 1.	<i>Enblom</i> , Recueil de lectures françaises	7: 1 L., 7: 2 B. och R.
<i>Sandeau</i> , Madeleine	6: 2 L.	<i>Paban</i> , Bibliothèque Française	6: 2 R. och 7: 1 R.
<i>Berndtson</i> , Variétés littéraires	6 L. och 7: 1 L.	<i>Bainville</i> , Gringoire	7: 2 L.
<i>Fénelon</i> , Télémaque	6: 1 R.		

ENGELSKA.

Herlén, språklära 4—7.

<i>Morén</i> , läsebok	4, 5 och 6: 1 R.	<i>Macaulay</i> , History of England	7 R. och 7: 2 B.
<i>Washington Irving</i> , The Alhambra	6: 1 B., 6: 2 B.	» , Frederic the Great	6 R. och 7: 2 A.
» » , The Sketch Book	6: 2 B., 7: 2 B. och R.	» , Samuel Johnson	7: 1 B.
» » , Life of Columbus	7: 1 R.	<i>Marryat</i> , Children of the new forest	7: 1 A.

LATIN.

<i>Törnebladh-Lindroth</i> , grammatik	4—6: 1.	<i>Törnebladh</i> , extemporalier	5—6.
<i>Ellendt-Seuffert</i> , grammatik	6: 1—7.		

<i>Törnebladh</i> , elementarbok	4.	<i>Virgilius</i> , <i>Törnebladhs</i> ed.	6: 2—7: 2.
<i>Cornelius</i> , <i>Törnebladhs</i> ed.	5.	<i>Livius</i> , <i>Bromans</i> ed.	6: 2—7: 2.
<i>Cæsar</i> de bello Gallico, <i>Hæggströms</i> ed.	6: 1.	<i>Cicero</i> , Orationes in Catilinam, <i>Ruhes</i> ed.	6: 2.
<i>Ovidii</i> metamorph. sel., <i>Cavallins</i> ed.	6: 1.	» , Disp. Tusc., <i>Sundéns</i> och <i>Klotz</i> ed.	7.
		<i>Horatii</i> oder, <i>Fahlcrantz'</i> ed.	7.

GREKISKA.

<i>Löfstedt</i> , grammatik	6: 1—7: 2.	<i>Homeros</i> , Odysseia och Ilias	7: 1—7: 2.
<i>Xenophon</i> , Anabasis	6: 1—7: 1.	<i>Säve</i> , öfuiingsbok	6: 1.

HEBREISKA.

<i>Lindberg-Almqvist</i> , grammatik	7.	<i>Tullberg-Almqvist</i> , läsebok	7.
--	----	--	----

MATEMATIK.

<i>Phragmén</i> , aritmetik	1—4.	<i>Guldberg</i> , stereometri	7 R.
<i>Bergius</i> , geometrisk åskådningslära	2—3.	<i>Lindelöf</i> , analytisk geometri	7: 2 R.
<i>Lindman</i> , Euklides' 4 första böcker	4—7.	<i>Cederblom</i> , exempelsamling	4—6.
<i>Björöling</i> , Euklides' 6:te bok	6—7.	<i>Lindman</i> , samling af exempel och pro- blem	4—7.
<i>Todhunter</i> , geometriska öfuiingssatser	6—7.	<i>Andersson</i> , exempel- och problemsamling	6 B.
<i>Phragmén</i> , plan trigonometri	7 R.	<i>Gernerth</i> , feusiffriga logaritmtabeller	6—7.
<i>Lindman</i> , algebra	4—7.		

Klass.	Klass.
NATURVETENSKAP.	
<i>Sandberg</i> , lärobok i naturkunnighet. . . 1—5.	<i>Christie</i> , lärobok i fysik 6 L.—7 L.
<i>Hartman</i> , kort öfversigt öfver Skandinaviens vigtigaste naturliga växtfamiljer. . . 6.	<i>Floderus</i> , fysikens första grunder . 6 R.—7 R.
<i>Andersson</i> , inledning till botaniken, h. 3. 6: 2, 7 R.	Problemsamlingar i fysik, hufvudsakl. af <i>Floderus</i> och <i>Lindeberg</i> 7 R.
<i>Kindberg</i> , människans kroppsbyggnad . 6 L.	<i>Klint</i> , mekanik 7: 2 R.
<i>Wahlstedt</i> , kortfattad lärobok i zoologi 7 R.	<i>Blomstrand</i> , lärob. i oorganisk kemi 6 R.—7 R.
	<i>Keyser</i> , kurs i laborationsöfningar . . . 7: 2 R.

HISTORIA OCH GEOGRAFI.

<i>Odhner</i> , mindre lärobok i Sveriges hist. 1—3.	<i>Pallin</i> , lärobok i nyare historien . . . 6 R., 7.
» , större » » 5—7.	» , » i allmänna historien . . . 4—5.
<i>Schotte</i> , lärobok i gamla historien . . 6: 1 L.	<i>Roth</i> , geografi 1—4.
<i>Pallin</i> , lärobok i medeltidens historia 6: 2 L.	<i>Sörensson</i> , » 5—7.

FILOSOFISK PROPEDEUTIK.

<i>Sjöberg</i> och <i>Klingberg</i> , antropologi 7.	<i>Sjöberg</i> och <i>Klingberg</i> , logik 7.
--	--

b) **Lärokurser.***Kristendom.*

- Första klassen* (3 timmar i veckan). Biblisk historia, gamla testamentets; Katekes, 1:sta hufvudstycket; valda psalmer till utläsning; bibelinnanläsning med nödig ordförklaring.
- Andra klassen* (3 timmar). Biblisk historia, nya testamentets; Katekes, 2:dra hufvudstycket; valda psalmer till utläsning; bibelläsning i sammanhang med bibliska historien och katekesen.
- Tredje klassen* (3 timmar). Biblisk historia, repetition af hela; Katekes, 3:dje, 4:de och 5:to hufvudstyckena; valda psalmer till utläsning; bibelläsning såsom i föregående klass.
- Fjerde klassen* (2 timmar). Öfversigt af bibelns böcker; läsning af valda, deremot svarande texter ur bibeln; Matthei evangelium kap. 1—12; katekisation öfver 1:sta och 2:dra hufvudstyckena.
- Femte klassen* (2 timmar). Öfversigt af bibelns böcker; läsning af texter såsom i föregående klass; Matthei evangelium kap. 13—28; katekisation öfver de tre senare hufvudstyckena och repetition af hela katekesen; hufvuddragen af Palæstinas geografi.
- Sjette nedre realklassen* (2 timmar). Apostlagerningarna kap. 1—17; öfversigt af den kristna kyrkans utveckling under hennes äldre tid och under medeltiden.
- Sjette nedre latinklassen* (2 timmar). Lika med sjette nedre realklassen.
- Sjette öfre realklassen* (2 timmar). Galaterbrevet; öfversigt af den kristna kyrkans utveckling under reformationstiden och den nyare tiden.
- Sjette öfre latinklassen* (2 timmar). Romarebrevet kap. 1—11; kyrkans utveckling under medeltiden och reformationstiden; troslärans hufvudsanningar i läran om människan, synden, frälsningen, ordet, dopet (kap. 2—7 § 28).
- Sjunde nedre realklassen* (2 timmar). 1 Petri bref; tros- och sedelärans hufvudsanningar med undantag af läran om kyrkan och om de yttersta tingen.

- Sjunde nedre latinklassen* (2 timmar). Johannis 1:sta bref kap. 1—2 (på grekiska med de lärjungar, som läsa detta språk); kristna kyrkans utveckling under den nyare tiden; tros-lärans hufvudsanningar i läran om frälsningens tillämpning och fulländning (kap. 6 § 34—7).
- Sjunde öfre realklassen* (2 timmar). Jemförande och utvecklande repetition af hela kyrkohistorien och religionsläran med ständig hänsyn till samtidens viktigare religiösa företeelser och den evangeliskt-lutherska kyrkans och derifrån afvikande kyrkors och sekters bekännelser och skriftåskådning.
- Sjunde öfre latinklassen* (2 timmar). Lika med 7: a Real; derjemte en kort framställning i form af föreläsning öfver Augsburgiska bekkännelsens hufvudpunkter, i hvilken form derjemte i begge klasserna den kristliga etikens hufvudsanningar genomgåts.

Modersmålet.

- Första klassen* (5 timmar i veckau). Det allmännaste af formläran samt läran om satsen och dess delar. Satsanalys och satsbildningsöfningar. Uppläsning och återgifvande af valda stycken ur läseböckerna. Öfningar i rättskrifning.
- Andra klassen* (6 timmar). Fortsättning af form- och satsläran. Satsanalys, förnämligast i förbindelse med läsning af tyska språket. Uppläsning och återgifvande af valda stycken ur läseböckerna. Rättskrifnings- och interpunktionsöfningar.
- Tredje klassen* (6 timmar). Form- och satslära: repetition af andra klassens kurs. Uppläsning och återgifvande af valda stycken ur läseböckerna. Återgifvande af sagor. Några skriftliga uppsatser på lärorummet. Rättskrifnings- och interpunktionsöfningar.
- Fjerde klassen* (4 timmar). Sats- och interpunktionslära fullständigt genomgångna. Läsning och återgifvande af valda stycken ur läseböckerna. De vanligaste enkla verslagen. Uppsatser öfver lättare ämnen efter lärarens anvisning och öfversättningar från tyska språket under H. T. 6, V. T. 7; derjemte rättskrifningsöfningar på lärorummet och i sammanhang dermed satsanalys.
- Femte klassen* (3 timmar). Form- och satslära fullständigt genomgångna och repeterade. Läsning och återgifvande af valda stycken ur läseböckerna. Verslära som i föregående klass. Uppsatser efter lärarens anvisning och öfversättningar från tyska språket under H. T. 6, V. T. 7. Öfningar i disposition af lättare ämnen. Satsanalys, satsbildningsöfningar och rättskrifningsöfningar.
- Sjette nedre klassen* (2 timmar). Svensk literaturhistoria: gustavianska perioden jemte läsning af dithörande literatur. Dansk och norsk literatur. Nödiga upplysningar om vers och diktarter. Uppsatser under H. T. 6, V. T. 7. Öfningar i disposition af lättare ämnen. Talöfningar (föredrag) hvarannan timme.
- Sjette öfre klassen* (2 timmar). Svensk literaturhistoria: från början till frihetstiden (latinafdeln.), från början till och med de götiska och romantiska skolorna (realafdeln.), jemte läsning af dithörande literatur. Norsk literatur. Nödiga upplysningar om vers och diktarter. Uppsatser under H. T. 6, V. T. 7. Dispositionsöfningar. Talöfningar, om möjligt hvarannan timme.
- Sjunde nedre klassen* (2 timmar). Svensk literaturhistoria: gustavianska perioden samt de götiska

och romantiska skolorna (latinafdeln.), såsom i föregående klass (realafdeln.), jemte läsning af litteratur. Dansk och norsk litteratur. Nödiga upplysningar om vers och diktarter. Uppsatser, i latinafdelningen H. T. 4, V. T. 4; i realafdelningen H. T. 6, V. T. 7. Dispositionslära. Talöfningar.

Sjunde öfre klassen (2 timmar). Svensk litteraturhistoria: de götiska och romantiska skolorna. Läsning af kortare afhandlingar. Uppsatser, i latinafdelningen H. T. 4, V. T. 3; i realafdelningen H. T. 6, V. T. 5. Af dessa äro 5 författade under uppsigt på dagar för månadslof. Dispositionslära fullständigt genomgången och delvis flere gånger repeterad.

Tyska språket.

Första klassen (6 timmar i veckan). Det viktigaste af läran om substantiv, adjektiv, personliga, possessiva, demonstrativa pronomen, hjälpverben och det aktiva svaga verbet jemte motsvarande stycken i Thielers elementarbok; vokabelläsning.

Andra klassen (7 timmar). 1) Grammatik: repetition af 1:sta klassens pensum, samtliga pronomen, verben, adverbena och prepositionerna. 2) Explikation: fortsättning och avslutning af elementarboken; de 12 första styckena i Wallströms läsebok.

Tredje klassen (7 timmar). 1) Grammatik: formläran utförligare genomgången och repeterad. 2) Explikation: valda stycken ur Wallströms läsebok (59 sidor). 3) Komposition: skriftliga och muntliga översättningsöfningar på lärorummet och i hemmet efter Calvagens elementarbok.

Fjerde klassen (4 timmar). 1) Grammatik: formläran repeterad, det viktigaste af syntaxen. 2) Explikation: valda stycken ur Wallströms läsebok (40 sidor). 3) Komposition: skriftliga och muntliga öfningar på lärorummet ur Calvagens skriföfningar; 1 hemtema hvarannan vecka.

Femte klassen (3 timmar). 1) Grammatik: syntaxen utförligare genomgången och repeterad; reallinien har dessutom delvis repeterat formläran. 2) Explikation: Schillers Wilhelm Tell, 3 akter. 3) Komposition: muntliga öfningar ur Calvagens översättningsöfningar, 1 hemtema hvarannan vecka.

Sjette nedre realklassen (2 timmar). 1) Grammatik: repetition. 2) Explikation: Wilhelm Tell, 4:de och 5:te akterna, Schillers Der Neffe als Onkel, Calvagens läsebok (32 sidor) delvis ex tempore. 3) Komposition: 1 hemtema hvarannan vecka.

Sjette nedre latinklassen (1 timme). 1) Explikation: Wilhelm Tell, 4:de och 5:te akterna, Der Neffe als Onkel, Calvagens läsebok, valda stycken (27 sidor). 2) Komposition: profskrifningar.

Sjette öfre realklassen (2 timmar). 1) Explikation: Chamisso's Peter Schlemihl, Calvagens läsebok (86 sidor). 2) Komposition: 1 hemtema hvarannan vecka.

Sjette öfre latinklassen (1 timme). 1) Explikation: Chamisso's Peter Schlemihl, Calvagens läsebok (62 sidor). 2) Komposition: profskrifningar.

Franska språket.

Femte klassen (3 timmar i veckan). 1) Grammatik: klassisterna de första 15 styckena i Drysens tal- och skriföfningar med dessa styckens grammatik och vokabler; realisterna det vigtiga-

ste af formläran till oregelbundna verben. 2) Explikation: klassisterna stycken 1—30 samt 33 af Hedins läsebok; realisterna 16 valda stycken af samma läsebok. 3) Komposition: skriftlig och muntlig öfning å lärorummet, klassisterna i Drysens, realisterna i Paulis skriföfningar.

Sjette nedre realklassen (4 timmar). 1) Grammatik: det viktigaste af formläran, delvis repeteradt. 2) Explikation: 30 sidor af Drysens läsebok; Fénelons Télémaque, 12 sidor lästa och repeterade. 3) Komposition: skriftliga öfningar å lärorummet.

Sjette nedre latinklassen (4 timmar). 1) Grammatik: hela formläran. 2) Explikation: afd. A. valda stycken i Drysens läsebok och 25 sidor i Variétés littéraires, häft. 1; afd. B. Drysens läsebok och »Les prisonniers du Caucase» (tills. 35 sidor), delvis repeterade och med vokabelläsning. 3) Komposition: muntliga och skriftliga öfningar på lärorummet.

Sjette öfre realklassen (4 timmar). 1) Grammatik: i syntaxen verbets accord, subjonctif, infinitif; dessutom formläran delvis repeterad. 2) Explikation: 65 sidor af Pabans Bibliothèque française. 3) Komposition: skriföfningar på lärorummet hvarje vecka.

Sjette öfre latinklassen (4 timmar). 1) Grammatik: i syntaxen verbets accord, subjonctif, infinitif; dessutom formläran delvis repeterad. 2) Explikation: Madeleine, 60 sidor; Variétés littéraires, 21 sidor. 3) Komposition: skriföfningar på lärorummet hvarje vecka.

Sjunde nedre realklassen (5 timmar). 1) Grammatik: syntaxen från läran om particip; repetition af formlära och syntax. 2) Explikation: Bibliothèque française 56 sidor, Charles XII, 20 sidor. 3) Komposition: ett hemtema hvarannan vecka.

Sjunde nedre latinklassen (A. 3 timmar, B. 4). 1) Grammatik: syntaxen §§ 292—380, utförlig repetition af §§ 251—264. 2) Explikation: 40 sidor i Variétés littéraires, häftet 3; afd. B. dessutom 20 sidor i Enbloms Recueil, häft. 1. 4) Komposition; muntlig öfversättning till franska af 10 stycken ur Löwenhielms öfningar; ett tema hvarannan vecka.

Sjunde öfre realklassen (5 timmar). 1) Grammatik: syntaxen repeterad, dessutom oregelbundna verben och pronomen. 2) Explikation; hela Enbloms Recueil, samt 13 sidor i Voltaires Charles XII. 3) Komposition: muntlig öfversättning till franska af 12 stycken ur Löwenhielms öfningar; ett tema hvarannan vecka.

Sjunde öfre latinklassen (A. 3 timmar, B. 4). 1) Grammatik: syntaxen repeterad, dessutom oregelbundna verben och pronomen. 2) Explikation: Gringoire samt halfva 1:a boken af Voltaires Charles XII; B. dessutom valda stycken ur Enblom. 3) Komposition: muntlig öfversättning till franska af 13 stycken ur Löwenhielms öfningar; ett tema hvarannan vecka.

Engelska språket.

Fjerde realklassen (7 timmar i veckan). 1) Grammatik: uttalet och formläran. 2) Explikation: de 7 första styckena af Moréns läsebok. 3) Komposition: skriftliga öfversättningar till engelska å lärorummet.

Femte realklassen (7 timmar). 1) Grammatik: det viktigaste af syntaxen, repetition af formläran. 2) Explikation: 45 sidor af Moréns läsebok. 3) Komposition: skriftliga och muntliga öfversättningar till engelska å lärorummet.

- Sjette nedre realklassen* (3 timmar). 1) Grammatik: syntaxen §§ 55—116; repetition af §§ 1—45. 2) Explikation: Moréns läsebok 14 sidor; Macaulays Frederic the Great (14 sidor); extemporalier i Macaulay. 3) Komposition: enligt lag.
- Sjette nedre latinklassen, afd. B.* (4 timmar). 1) Grammatik; formläran delvis repeterad. 2) Explikation: The Alhambra, 29 sidor, hvaraf hälften repeterad. 3) Komposition: skriföfningar på lärorummet.
- Sjette öfre realklassen* (3 timmar). 1) Grammatik: repetition af formlära och syntax; ny repetition med utvidgningar af §§ 134—168. 2) Explikation: Macaulays Frederic the Great, 57 sidor. 3) Komposition: enligt lag; dessutom muntlig öfversättning till engelska å lärorummet.
- Sjette öfre latinklassen, afd. B.* (4 timmar). 1) Grammatik: formläran fullständigt repeterad; syntaxen till § 106. 2) Explikation: The Alhambra, 45 sidor; The Sketch-Book 25 sidor, delvis repeterade; extemporalier. 3) Komposition: muntliga öfningar å lärorummet.
- Sjunde nedre realklassen* (3 timmar). 1) Grammatik: repetition af hela grammatiken. 2) Explikation: Washington Irvings Columbus 10—13 kap.; Macaulays History of England 20 sidor; extemporalier. 3) Komposition: 10 stycken af de för maturitetsskrifningarne utgifna uppsatserna jemte hemskrifning efter lag.
- Sjunde nedre latinklassen, afd. B* (2 timmar). 1) Grammatik: formläran repeterad; syntaxen från § 134 till slutet. 2) Explikation: Macaulays Samuel Johnson till sid. 47; extemporalier.
- Sjunde nedre latinklassen, afd. A.* (1 timme). 1) Grammatik: innanläsningsöfningar och formläran till verbet. 2) Explikation: 15 sidor af Marryats Children of the New Forest.
- Sjunde öfre realklassen* (4 timmar). 1) Grammatik: repetition af syntaxen och formläran. 2) Explikation: The Sketch-Book (ungef. hälften); Macaulays History of England (20 sidor). 3) Komposition: muntlig öfversättning till engelska af sammanhängande stycken; ett tema i månaden.
- Sjunde öfre latinklassen, afd. B.* (2 timmar). 1) Grammatik; repetition af formlära och syntax. 2) Explikation: stycken ur The Sketch-Book: 25 sidor af Macaulays History of England.
- Sjunde öfre latinklassen, afd. A.* (1 timme, läste endast höstterminen). 1) Grammatik: verbets formlära. 2) Explikation: 20 sidor af Macaulays Frederic the Great.

Latinska språket.

- Fjerde klassen* (8 timmar i veckan). 1) Grammatik: det viktigaste af formläran. 2) Explikation: Törnebladhs elementärbok, till fablerna, utom styckena 32—45. 3) Komposition: muntliga och skriftliga öfningar på lärorummet.
- Femte klassen* (8 timmar). 1) Grammatik: formläran mera fullständigt genomgången och repeterad; af syntaxen kasuslära, infinitiven samt konsekutiva och finala satser. 2) Explikation: Cornelius Nepos: Miltiades, Themistocles, Aristides, Cimon, Pelopidas och Epaminondas. 3) Komposition: extemporalier samt skriftliga öfningar dels hemma, dels på lärorummet.
- Sjette nedre klassen* (8 timmar). 1) Grammatik: syntax, kasusläran repeterad och fullständigare

genomgången; af det öfriga §§ 256—309 samt 326—338; kvantitetsläran samt muntligen det allmännaste ur metrik. 2) Explikation: Cæsar de bello Gallico 1:sta boken och kap. 1—6 af 2:dra boken, jemte notiser om krigsväsendet efter Hæggström; Ovidii Metamorfoser, Quattuor ætates samt 328 verser af Phaethon. 3) Komposition: extemporalier; temata under H. T. 12, under V. T. 14, deraf ett profstema hvardera terminen.

Sjette öfre klassen (8 timmar). 1) Grammatik: delar af syntaxen och formläran repeterade. 2) Explikation: Livius 1:sta boken kap. 1—16; Virgilii Aeneid 1:sta boken v. 1—700. 3) Komposition: extemporalier; temata under H. T. 12, under V. T. 14, deraf hvardera terminen ett profstema.

Sjunde nedre klassen (8 timmar). 1) Grammatik, muntligen under studiet af författarne och vid genomgåendet af scripta. 2) Explikation: Livius 1:sta boken kap. 31—48; Ciceros första tal mot Catilina kap. 11—13 och andra talet; Virgilii Aeneid 2:dra boken v. 1—532; Horatii Oder 1:sta boken 1—12. 3) Komposition: extemporalier; temata under H. T. 12, under V. T. 14, deraf hvardera terminen ett profstema.

Sjunde öfre klassen (8 timmar). 1) Grammatik, Stilistik och Antiquiteter under studiet af författarne och vid genomgåendet af scripta. 2) Explikation: Livius 2:dra boken kap. 1—50; Ciceros Disp. Tusc. 1:sta boken; Virgilii Aeneid 3:dje boken; Horatii Oder 1:sta boken. 3) Komposition: under H. T. 12, under V. T. 9 temata, hvaraf under hvardera terminen ett profstema.

Grekiska språket.

Sjette nedre klassen (7 timmar i veckan). 1) Explikation: 10 öfningsstycken i läseboken samt Xenophons Anabasis, bok I, kap. 1 och 5 §§ af kap. 2. 2) Grammatik: deklinations- och konjugationsformer.

Sjette öfre klassen (7 timmar). 1) Explikation: Xenophons Anabasis, bok I, kap. 2—9, bok II, kap. 1—4. 2) Grammatik: etymologien någorlunda fullständigt och af syntaxen till § 73.

Sjunde nedre klassen (6 timmar). 1) Explikation: Xenophons Anabasis, bok II kap. 3—6, bok III kap. 1—2; Homeri Odysseé, rhapsodi 1 och 75 verser af rhapsodi 2. 2) Grammatik: det viktigaste af syntaxen från § 73 till slut.

Sjunde öfre klassen (6 timmar). 1) Explikation: Xenophons Anabasis, böckerna 3—4 samt kursiv repetition af de 4 första böckerna, hvarjemte 3 lärjungar enskildt genomgått 5:te boken af Anabasis och 4:de rhapsodien af Odysseen. 2) Grammatik i förening med auktorernas läsning.

Hebreiska språket.

Sjunde nedre klassen (1 timme i veckan; 3 lärjungar under H. T., 2 under V. T.). 1) Grammatik: det viktigaste af formläran till *verba tertie gutturalis*. 2) Explikation: läsestycken och Genesis kap. 37.

Sjunde öfre klassen (1 timme i veckan; 3 lärjungar). 1) Grammatik: repetition och utvidgning och fördjupning af förra årets kurs. 2) Explikation: Genesis kap. 39—41; ps. 3, 8, 19, 103, 84, 114; Jesaja 12.

Matematik.

- Första klassen* (4 timmar i veckan). De fyra räknesätten med hela tal och decimalbråk med tillämpning på nya sorter. Hufvudräkning.
- Andra klassen* (5 timmar). Repetition af decimalbråk och nya sorter. De fyra räknesätten med bråk. Hufvudräkning. Geometrisk åskådningslära.
- Tredje klassen* (5 timmar). Läran om bråk avslutad, tillämpning af de genomgångna kurserna på de olika slagen af regula de tri. Geometrisk åskådningslära tillämpad på enkla planimetriska och stereometriska uppgifter.
- Fjerde klassen* (5 timmar). Algebra, de enkla räknesätten med hela tal, läran om bråk påbörjad. Repetition af aritmetik. Euklides I och II.
- Femte klassen* (5 timmar). Algebra, läran om bråk avslutad, eqvationer af första graden med en obekant jemte lättare problem. Kort repetition af förut genomgångna kurser i planimetri och stereometri. Euklides III och IV jemte repetition af II.
- Sjette nedre realklassen* (7 timmar). Algebra, läran om negativa kvantiteter, digniteter, proportionslära, kvadratrötter, imaginära och komplexa kvantiteter, eqvationer af första graden med en obekant jemte de flesta af problemen 1—109 ur andra upplagan af Lindmans problemsamling, början af eqvationer af andra graden med en obekant jemte problem. Geometri, repetition af Euklides III och IV jemte lättare öfningssatser ur Todhunter. Skriftliga öfningar en gång i månaden, 7 i hemmen och 1 vid läroverket.
- Sjette nedre latinklassen* (3 timmar och afd. B dessutom 1 timme). Algebra, läran om negativa kvantiteter, digniteter, proportionslära, eqvationer af första graden med en obekant jemte problem. Geometri, repetition af Euklides III och IV jemte lättare öfningssatser. Afdelningen B har dessutom genomgått 70 problem ur Cederbloms och 40 ur Anderssons problemsamlingar.
- Sjette öfre realklassen* (7 timmar). Algebra, läran om kubikrötter och högre rötter, potenser, logaritmer, avslutande af eqvationer af andra graden med en obekant jemte problem, eqvationssystem af första och högre grad jemte problem, exponentialeqvationer, aritmetiska och geometriska progressioner jemte problem. Geometri, Euklides VI jemte repetition af proportionsläran. Skriftliga öfningar en gång i månaden, 7 i hemmen och 1 vid läroverket.
- Sjette öfre latinklassen* (3 timmar och afd. B dessutom 1 timme). Algebra, läran om kvadratrötter, imaginära och komplexa kvantiteter, eqvationer af första graden med en obekant jemte de flesta af problemen 47—109 ur andra upplagan af Lindmans problemsamling. Geometri, Euklides VI: 1—20 jemte repetition af proportionsläran. Afdelningen B har dessutom ur Anderssons problemsamling genomgått problemen 40—71, som leda till eqvationer af första graden, samt löst eqvationssystem med flere obekanta af första graden jemte problem.
- Sjunde nedre realklassen* (7 timmar). Algebra, kort repetition af sjette öfre realklassens kurs, fullständigare kurs i läran om progressioner och tillämpningar deraf. Trigonometri, förra kursen af plana trigonometrien. Stereometri, satserna 1—85. Geometri, repetition af Euklides I—IV med dertill hörande viktigare öfningssatser ur Todhunter. Skriftliga öfningar 2 gånger i månaden, 13 i hemmen och 3 vid läroverket.

- Sjunde nedre latinklassen* (3 timmar och afd. B dessutom 1 timme). Algebra, eqvationer af andra graden med en obekant jemte diskussion och tillämpning på eqvationer, i hvilka den obekanta förekommer under kvadratrotmärken, samt motsvarande delar ur exempelsamlingen. Geometri, Euklides VI samt repetition af I med öfningssatser. Afd. B har dessutom genomgått läran om potenser och logaritmer.
- Sjunde öfre realklassen* (7 timmar). Senare kursen i plana trigonometrien. Plan analytisk geometri, de 7 första kapitlen. Repetition, hufvudsakligen medelst problem, af hela kursen. Skriftliga uppsatser, under höstterminen hvarje, under vårterminen hvarannan vecka, 15 i hemmen och 8 vid läroverket.
- Sjunde öfre latinklassen* (3 timmar och afd. B dessutom 1 timme). Algebra, problem till eqvationer af andra graden med en obekant, uppgifter rörande största och minsta värden samt läran om eqvationssystem med ett mindre antal problem. Geometri, repetition af Euklides III—VI med öfningssatser. Afd. B har dessutom genomgått en kort kurs i logaritmer, serier och trigonometri.

Naturlära.

- Första klassen* (2 timmar i veckan). Det allmännaste af lärobokens första afdelning samt det viktigaste af inledningen till 3:dje afdelningen.
- Andra klassen* (2 timmar). Det viktigaste om fanerogamerna till enhjertbladiga växter. Om djuren sid. 32—54. Växtundersökning.
- Tredje klassen* (2 timmar). Det viktigaste af växtläran från enhjertbladiga växter till växtorgans inre byggnad. Examinering och insamling af växter. Af djurläran det allmännaste till ryggradslösa djur.
- Fjerde klassen* (2 timmar). De ryggradslösa djuren. Växtläran delvis repeterad. Det viktigaste af lärobokens 5:te afdelning. Växtexaminering och insamling.
- Femte klassen* (2 timmar). Växt- och djurläran delvis repeterad. Växtexaminering och insamling. Det viktigaste af lärobokens 6:te och 7:de afdelningar.

Botanik.

- Sjette nedre realklassen* (1 timme i veckan). Växtrikets viktigaste naturliga familjer af proviusen Dicotyledonæ. Växtinsamling.
- Sjette nedre latinklassen* (1 timme). Växtrikets viktigaste naturliga familjer. Växtinsamling.
- Sjette öfre realklassen* (tillhoppa med Zoologien 1 timme). Afslutat och repeterat växtrikets viktigaste familjer med jmförelse af de vanligare arterna efter egna herbarier. Växtinsamling.
- Sjette öfre latinklassen*. Som realafdelningen.
- Sjunde nedre realklassen* (1 timme). Repeterat sjette realklassens kurs. Växtinsamling.
- Sjunde öfre realklassen* (tillhoppa med Zoologien 1 timme). Repetition.

Zoologi.

- Sjette öfre realklassen* (tillhoppa med Botaniken 1 timme). Menniskokroppens byggnad och dess organs förrättningar.
- Sjette öfre latinklassen*. Som realafdelningen.

Sjunde nedre realklassen (1 timme). Rygggradsdjuren. Repeterat människokroppen och dess organs förrättningar.

Sjunde öfre realklassen (tillhoppa med Botaniken 1 timme). Repetition.

Fysik.

Sjette nedre realklassen (3 timmar i veckan). Inledning. Statik, värmelära och akustik.

Sjette nedre latinklassen (1 timme). Inledning och vätskors egenskaper jemte en del af gasers egenskaper.

Sjette öfre realklassen (3 timmar). Optik samt läran om magnetism och elektricitet.

Sjette öfre latinklassen (1 timme). Gasformiga kroppars egenskaper och akustik. Repetition.

Sjunde nedre realklassen (2 timmar). Omläsning med problemlösningar af fysikens alla delar med undantag af värmeläran.

Sjunde nedre latinklassen (2 timmar). Akustik, optik och en del af elektricitetsläran. Repetition.

Sjunde öfre realklassen (3 timmar). Mekanik. Repeterat kursen i fysik med problemlösningar.

Sjunde öfre latinklassen (2 timmar). Afslutat elektricitetsläran, läst värmeläran och repeterat hela kursen.

Kemi.

Sjette nedre realklassen (2 timmar i veckan). Inledning och metalloider till Svafvel jemte repetition.

Sjette öfre realklassen (2 timmar). Afslutat metalloiderna. Läst de lätta metallerna. Repetition.

Sjunde nedre realklassen (2 timmar). Läst de tunga metallerna jemte repetition.

Sjunde öfre realklassen (2 timmar). Repeterat hela läroboken. Laborationer under höstterminen.

Historia och Geografi.

Första klassen (4 timmar i veckan). Sveriges historia (2 timmar) till Gustaf I. Geografi (2 timmar): globlära samt Sverige, Norge, Danmark, Finland, Ryssland och Tyskland.

Andra klassen (5 timmar). Sveriges historia (3 timmar) från början af nyare historien till Karl XII. Geografi (2 timmar): Europas geografi.

Tredje klassen (5 timmar). Sveriges historia (3 timmar) från Karl XII:s död till lärobokens slut jemte repetition från Gustaf I. Geografi (2 timmar): de främmande verdensdelarne jemte repetition af Europa.

Fjerde klassen (5 timmar). Allmänna historien (3 timmar) från början till och med medeltiden. Geografi (2 timmar): Europa.

Femte klassen (4 timmar). Historia (3 timmar): i allmänna historien nyare tiden; i Sveriges historia medeltiden. Geografi (1 timme): norra och södra Amerika, Afrika och Australien.

Sjette nedre realklassen (3 timmar). Historia (2 timmar): i allmänna historien nyare tiden till spanska tronföljdskriget; i Sveriges historia från och med Gustaf I till Kristina. Geografi (1 timme): Asien och Afrika.

Sjette nedre latinklassen (3 timmar). Historia: i allmänna historien gamla tiden; i Sveriges historia från början af nyare tiden till Kristinas regering. Geografi: grunddragen af gamla tidens geografi.

- Sjette öfre realklassen* (3 timmar). Historia (2 timmar): i allmänna historien nyare tiden från och med spanska tronföljdskriget till och med kongressen i Wien; i Sveriges historia från början af Kristinas regering till frihetstidens slut. Geografi (1 timme): utförligare beskrifning af Nordvest-Europa, Öst-Europa samt Central-Europa.
- Sjette öfre latinklassen* (3 timmar). Historia: i allmänna historien medeltiden: i Sveriges historia från början af Kristinas regering till frihetstidens slut. Geografi: repetition af den skandinaviska Norden och Tyskland.
- Sjunde nedre realklassen* (3 timmar). Historia (2 timmar): i allmänna historien från början af franska revolutionen till närvarande tid; i Sveriges historia från och med Adolf Fredriks regering till närvarande tid. Geografi (1 timme): utförligare beskrifning af Syd-Europa samt vissa delar af de främmande verldsdelarne.
- Sjunde nedre latinklassen* (3 timmar). Historia: i allmänna historien nyare tiden till och med kongressen i Wien; i Sveriges historia från och med Adolf Fredriks regering till närvarande tid. Geografi: repetition af den skandinaviska Norden.
- Sjunde öfre realklassen* (3 timmar). Historia: i allmänna historien medeltiden (i sammandrag) och nyare tiden repeterad; i Sveriges historia likaså medeltiden och nyare tiden. Geografi: repetition af Europa och vissa delar af de främmande verldsdelarne.
- Sjunde öfre latinklassen* (3 timmar). Historia: i allmänna historien repetition af gamla tiden och nyare tiden; i Sveriges historia repetition af medeltiden och nyare tiden. Geografi: repetition af Europas viktigaste kulturländer.

Filosofisk Propedeutik.

Sjunde nedre klassen: Logik, Sjöberg-Klingbergs lärobok.

Sjunde öfre klassen: Antropologi och Logik, Sjöberg-Klingbergs läroböcker.

5. Under läsåret har i kl. 6 följande *nya lärobok* antagits, *Hartman*, kort öfversigt öfver skandinaviens viktigaste naturliga växtfamiljer.

6. I *välskrifning* har undervisning meddelats 1 timme i veckan inom första och andra klasserna.

7.

Teckning.

I frihandsteckning följes fortfarande den Stuhlmanska metoden, dock med några mindre afvikelser i de högre klasserna betingade af omständigheterna och af inspektören gillade. Alla klasser hafva haft 2 timmar i veckan, med undantag af andra klassen som blott haft 1 timme, anslagna till frihandsteckning och alla realklasserna 1 timme till konstruktionsritning.

1:sta klassen har öfvats med rät- och krokliniga figurer och ytmönster på indeladt papper.

2:dra klassen (i hvilken en stor del lärjungar varit nybegynnare) har öfvats med rätliniga ytmönster på papper med större rutor och med böjda linier och deraf sammansatta ytmönster på punkteradt papper samt börjat rätliniga figurer å fritt papper.

3:dje klassen har nästan fullständigt genomgått Stuhlmans och Sjöströms väggtafflor och en del lärjungar börjat med konturgipser.

4:de klassen har tecknat efter Sjöströms väggtafflor och Stuhlmans konturgipser samt delvis börjat med klots.

5:te klassen har tecknat ornament efter större och mindre gipser, klotsar i front och för hörn med och utan rotationsytor.

6:te och 7:de klasserna hafva tecknat tillämpningsmodeller, ansigten och andra delar af människokroppen efter plansch och gips samt naturhistoriska föremål och fornsaker efter verkligheten, hvarvid några lärjungar tillåtits måla dels enskilda föremål dels hela grupper i vattenfärger.

Frivilligt ritande hafva varit: under höstterminen Knut Kjellmark och John Jansson i 5:te kl., Axel Luthander, Nils Helling, Gereon Tronét och Erik Eriksson i 4:de kl., hvilka dock alla slutade efter kort tid. Anders Folkesson och Gustaf Krikortz hafva deremot varit närvarande både höst- och vårterminen och Nils Helling under hela vårterminen.

8. *Sång och Musik.*

För *sångundervisningen* hafva lärjungarne varit fördelade på 5 afdelningar.

Första sångklassen har genomgått de första grunderna af musiken, såsom notläsning, tonarter, tonträffning, takt och förteckningar $\frac{3}{4}$ timme hvarje tisdags- och fredags-eftermiddag kl. 3 t. 15 m. till 4.

Andra sångklassen har öfvats i tonträffning samt koralsång $\frac{3}{4}$ timme tisdagar och fredagar kl. 4 t. 45 m. till 5 t. 30 m.

Tredje sångklassen har öfvats i tonträffning, tvåstämmiga sånger samt koralsång tisdagar och fredagar kl. 4 t. till 4 t. 45 m.

Fjerde sångklassen har öfvats i blandad körsång tisdagar och fredagar kl. 5 t. 30. m. till 6 t. 15 m., hvarefter blandad körsång samt körer för mansröster öfvats till kl. 7 t. 15 m.

Undervisning i instrumentalmusik har meddelats åt 12 lärjungar och upptagit 1 à 2 timmar i veckan.

I orgelspelning hafva 9 lärjungar undervisats $4\frac{1}{2}$ timmar i veckan.

I orkesteröfningar hafva under vårterminen deltagit 15 lärjungar.

Läroböcker, som begagnats, äro Lunds sångskola samt Lewerths »gammalt och nytt», m. m.

9. *Redogörelse*

a) *för undervisningen i gymnastik och vapenföring år 1882.*

Lokal och materiel. Golfvet i gymnastiklokalen har blifvit omlagdt, och 10 fäktsablar hafva inköpts.

Antal gymnastiserande och indelning.

Vårterminen. Närvarande voro 538 lärjungar, af hvilka 218 voro under 15 år och 320 15 år eller derutöfver. I vid terminens början anställd läkarebesigtning befriades 67, och i afgangsafdelningen funnos 36 icke befriade, hvarför 435 funnos skyldige att deltaga i de gymnastiska öfningarna, till hvilka de indelades i 4 afdelningar.

1:sta afdelningen, kl. 6 och 7: 1, bestod af 135 lärjungar;

2:dra » , kl. 5 och 4, » » 104 » ;

3:dje » , kl. 3 och 2, » » 154 » ;

4:de » , kl. 1, » » 42 » ;

hvarjemte frivilligt 6 ynglingar ur afgangsafdelningen hela terminen deltagit i lektionerna.

Öfningstiderna hafva varit för

1:sta afdelningen	2 t.—2 t. 30 m. e. m.
2:dra	» 11 t. 30 m. f. m.—12 midd.
3:dje	» 9 t. 30 m. f. m.—10 t. f. m.
4:de	» 9 t. f. m.—9 t. 30 m. f. m.

Höstterminen. Närvarande voro 505 lärjungar, af hvilka 268 voro under 15 år och 237 15 år eller derutöfver. Vid läkarebesigtningen befriades 72, afgångsafdelningens ej befriade voro 39, hvarefter 394 återstodo såsom gymnastiserande, delade i 4 afdelningar, och bestod

1:sta afdelningen,	kl. 6 och 7: 1 af 113 lärjungar;
2:dra	» , kl. 5 och 4, » 109 » ;
3:dje	» , kl. 3 och 2, » 132 » ;
4:de	» , kl. 1, » 40 » .

Dessutom hafva af afgångsafdelningen 13 lärjungar frivilligt gymnastiserat med 1:sta gymnastikafdelningen.

Öfningstiderna hafva varit desamma, som under vårterminen med undantag för 4:de afdelningen, som gymnastiserat måndagar 4 t. 30 m.—5 e. m., tisdagar, torsdagar och lördagar 1 t.—1 t. 30 m. e. m., onsdagar och fredagar 4 t.—4 t. 30 m. e. m.

Under så väl vår- som höstterminen hafva 1:sta, 2:dra och 3:dje afdelningarna varit indelade i 6 troppar, och hafva troppcheferna ledt häf- och språnghvarf. Häfvarfven hafva i 4:de afdelningen varit ledde omedelbart på lärarens kommando.

Gymnastiska lekar hafva öfvats af 3:dje och 4:de afdelningarna. Flottans gymnastikreglemente har legat till grund för schemat.

Fäktning.

De fäktandes antal har under *vårterminen* varit 122, fördelade på 3 afdelningar, och under *höstterminen* 145, likaledes delade på 3 afdelningar. Öfningarna på florett och bajonett hafva förekommit inom kl. 6 och 7: 1 samt på florett och sabel i afgångsafdelningen. Hvarje fäktafdelning har fäktat 2 timmar i veckan.

Femte klassen har exerceerat 1 timme i veckan. Undervisningen har under vårterminen varit ledd af kapten Falkman och löjtnant Fröding; under höstterminen har ordinarie läraren haft tjänstledighet, då löjtnant Fröding varit förordnad såsom tjänstförrättande gymnastiklärare.

b) *för militäröfningarna år 1882.*

Vårterminen. Öfningarna började den 17 April och fortgingo till den 2 Juni, upptagande sålunda en tid af 7 veckor. Öfningarna leddes af ordinarie gymnastikläraren kapten Falkman.

I och för öfningarna hafva lärjungarne varit delade i 2 afdelningar, hvilka öfvats den högre afdelningen 6 och den lägre (rekrytafdelningen) 3 timmar i veckan uti exercis och manöver.

I kompaniets (den högre afdelningens) öfningar hafva deltagit:

af 7:de nedre latinklassen	21,
» » » real »	15,
» 6:te öfre latin »	22,
» » » real »	9,
» » nedre latin »	32,
» » » real »	16,
» 5:te latin o. real »	24,
	<u>summa 139.</u>

Rekrytafdelningen har utgjorts af 13 ur 5:te latinklassen och 11 ur 5:te realklassen.

Höstterminen. Öfningarna började den 4 September och fortgingo till den 18 Oktober, upptagande en tid af $6\frac{1}{2}$ veckor, samt leddes af t. f. gymnastikläraren löjtnant C. L. Fröding. Lärjungarne voro såsom under vårterminen indelade i 2 afdelningar.

I högre afdelningen voro:

af 7:de nedre latinklassen	16,
» » » real »	7,
» 6:te öfre latin »	21,
» » » real »	12,
» » nedre latin »	27,
» » » real »	13,
» 5:te » »	2,
	<u>summa 98.</u>

I rekrytafdelningen hafva deltagit af 5:te latinklassen 24 och af 5:te realklassen 19 lärjungar. Kompaniet har öfvats 6 och rekrytafdelningen 3 timmar i veckan. Under båda terminerna har med kompaniet genomgåts 1:sta och 2:dra delarne af exercisreglementet jemte smärre stridsöfningar. Utmarscher hafva företagits på våren 4 och på hösten 5, af hvilka den sista upptog en hel förmiddag, då en stridsöfning företogs med styrkan formerad på 2 afdelningar, till sammans med lärjungarne från härvarande tekniska läroverk.

Målskjutning med salongsgevär har verkstälts med 50 skott i terminen för de i de utsträckta militäröfningarne deltagande af klasserna 7: 1 och 6. Afgångsafdeleningen har under höstterminen skjutit 50 skarpa skott mot skoltafla inom 240 meter.

Den 30 September inspekterades öfningarna af majoren vid Kongl. Nerikes regemente, R. S. O. m. m. *Fr. Löwenhielm.*

Gymnastiklärarens undervisningsskyldighet under tiden för de utsträckta militäröfningarna är:

exercis med kompaniet	6 timmar i veckan,
» » rekrytafdelningen	3 » » ,
målskjutning	9 » » ,
gymnastik med de lägre klasserna	9 » » ,
	<u>summa 27 timmar,</u>

samt under gymnastiktiden:

gymnastik med 4 afdelningar	12	timmar i veckan,
fäktning » 3 »	6	» » ,
exercis med 5:te klassen	1	» » ,

summa 19 timmar.

Häraf synes, att gymnastiklärarens tjänstgöringsskyldighet under tiden för de utsträckta militärförningarna ökas med 8 timmar.

Tabellarisk uppgift å antalet lärjungar, som på grund af nedanstående orsaker icke deltagit i gymnastiköfningarna vid Örebro högre allmänna läroverk.

Termin och Åldersgrupp.	S j u k d o m a r											Summa i öfningarna icke deltagande lärjungar.	Hela antalet närvarande lärjungar.		
	i syn- och hörsel-organen.	i nervsystemet.	i cirkulationsorganen.	i anddrätsorganen.	i matsmältningsorganen.	i urin- och könsorganen.	i rörelseorganen.	Missbildning.	Bräck.	Allmän svaghet.	Andra sjukdomar.			Summa.	Andra orsaker.
Höstterminen 1882.															
Under 15 år	—	—	3	9	—	—	4	4	5	1	8	34	—	34	269
15 år eller derutöfver	—	—	9	5	—	—	8	1	4	—	11	38	—	38	236
Summa	—	—	12	14	—	—	12	5	9	1	19	72	—	72	505
Vårterminen 1883.															
Under 15 år	—	—	—	9	1	—	2	2	3	1	5	23	—	23	197
15 år eller derutöfver	—	—	12	8	1	—	11	4	6	—	18	60	—	60	297
Summa	—	—	12	17	2	—	13	6	9	1	23	83	—	83	494

B. Lärarne.

10. Tjänstgöringsskyldighet och undervisningsämnen hafva under *höstterminen* varit på följande sätt fördelade:

Rektor R. N. O. d:r L. J. PHRAGMÉN har undervisat i *matematik* inom 7: 1 L. 4, inom 7: 2 R. 7 och inom 7: 2 L. 4, till samman 15 t:r, rättat de matematiska arbetena inom 7: 2 R. samt varit föreståndare för 7: 2 R.

Lektor R. N. O. d:r K. HARTMAN har undervisat i *kemi* och *mineralogi* inom 6: 1 R. 2, inom 6: 2 R. 2, inom 7: 1 R. 2 och inom 7: 2 R. 2, i *fysik* inom 6: 1 A 1, inom 6: 2 L. 1, inom 7: 1 L. 2 och inom 7: 2 L. 2 samt i *naturalhistoria* inom 6: 1 B 1, inom 6: 1 A 1, inom 6: 2 R. 1, inom 6: 2 L. 1, inom 7: 1 R. 2 och inom 7: 2 R. 1, till samman 21 t:r, granskat ungdomens herbarier inom 6 och 7, värdat läroverkets fysikaliska kabinet och museets botaniska, mineralogiska och paleontologiska samlingar samt varit föreståndare för 6: 2 R.

- Lektor R. N. O. d:r A. G. BOGREN har undervisat i *grekiska språket* inom 6: 1 7, inom 6: 2 3, inom 7: 1 4 och inom 7: 2 6 samt i *latinska språket* inom 6: 2 1, till samman 21 t:r, och rättat de latinska skriföfningarna inom 6: 2.
- Lektor, utnämnd kyrkoherde i Nyköpings östra pastorat, d:r K. F. KARLSON har undervisat i *latinska språket* inom 6: 2 7, inom 7: 1 6 och inom 7: 2 8, till samman 21 t:r, samt rättat de latinska skriföfningarna inom 7: 2.
- Lektor d:r A. BELLINDER har undervisat i *historia* och *geografi* inom 6: 2 R. 3, inom 6: 2 L. 3, inom 7: 1 R. 3, inom 7: 1 L. 3, inom 7: 2 R. 3 och inom 7: 2 L. 3 samt i *modersmålet* inom 6: 2 R. och 7: 1 R. 2, till samman 20 t:r, rättat uppsatserna på modersmålet inom 6: 2 R. och 7: 1 R. samt varit föreståndare för 7: 1 L.
- Lektor teol. kand. d:r E. J. HOJMBERG har undervisat i *kristendom* inom 5 L. 2, inom 6: 1 R. 2, inom 6: 1 A och B 2, inom 6: 2 R. 2, inom 6: 2 L. 2, inom 7: 1 R. 2, inom 7: 1 L. 2, inom 7: 2 R. 2 och inom 7: 2 L. 2 samt i *hebreiska språket* inom 7: 1 1 och inom 7: 2 1, till samman 20 t:r, förrättat morgonbönerna och predikat vid de gemensamma gudstjänsterna samt varit föreståndare för 6: 2 L.
- Lektor d:r K. H. JACOBSSON har undervisat i *modersmålet* inom 5 R. 2, inom 5 L. 2, inom 6: 1 R. 1, inom 6: 1 B 1, inom 6: 1 A 1, inom 6: 2 L. 1, inom 7: 1 L. 2, inom 7: 2 R. 2 och inom 7: 2 L. 2 samt i *filosofi* inom 7: 1 R. 1, inom 7: 1 L. 1, inom 7: 2 R. 1 och inom 7: 2 L. 1 samt i *grekiska språket* inom 7: 1 2, till samman 20 t:r, rättat uppsatserna på modersmålet inom 7: 1 L. och 7: 2 samt varit föreståndare för 7: 2 L.
- Vice lektor: S. G. WALLSTRÖM har undervisat i *franska språket* inom 7: 1 L. 4, inom 7: 2 R. 5 och inom 7: 2 L. 4 samt i *engelska språket* inom 7: 1 A 1, inom 7: 2 R. 3 och inom 7: 2 L. 3, till samman 20 t:r, samt rättat de franska skriföfningarna inom 7: 1 L. och 7: 2 och de engelska inom 7: 2.
- Adjunkt d:r P. A. WIKANDER har undervisat i *matematik* inom 3: a 5, inom 3: c 5, inom 4 R. 5, inom 4 L. 5 och inom 5 L. 5, till samman 25 t:r, rättat gemensamt med adj. Sundblad de latinska skriföfningarna inom 6: 1 samt varit föreståndare för 5 L.
- Adjunkt d:r P. J. HELLBOM, klasslärare i 2: a, har der undervisat i *historia* och *geografi* 5, i *matematik* 5, i *naturlära* 2, i *modersmålet* 6 och i *tyska språket* 7, till samman 25 t:r, rättat uppsatserna på modersmålet inom 4 L. samt varit föreståndare för 2: a.
- Adjunkt d:r K. J. H. LUND har undervisat i *historia* och *geografi* inom 4 R. 5, inom 5 R. 4, inom 5 L. 4, inom 6: 1 R. 3, inom 6: 1 B 3 och inom 6: 1 A 3, i *modersmålet* inom 6: 1 R. 1 samt i *välskrifning* inom 1: a 1, inom 1: b 1 och inom 2 a 1, till samman 26 t:r, rättat uppsatserna på modersmålet inom 6: 1 R. samt varit föreståndare för 5 R.
- Adjunkt d:r K. F. A. LJUNGBERG har undervisat i *kristendom* inom 2: a 3, inom 2: b 3, inom 3: a 3, inom 3: b 3, inom 3: c 3, inom 4 R. 2, inom 4 L. 2 och inom 5 R. 2, i *modersmålet* inom 6: 1 A 1 samt i *grekiska språket* inom 6: 2 4, till samman 26 t:r, och rättat uppsatserna på modersmålet inom 6: 1 A.
- Adjunkt d:r N. K. W. GELLERSTEDT har undervisat i *matematik* inom 6: 1 R. 7, inom 6: 2 R. 7, inom 6: 2 L. 4 och inom 7: 1 R. 7, till samman 25 t:r, rättat de matematiska arbetena inom 6 R. och 7: 1 R. samt varit föreståndare för 7: 1 R.
- Adjunkt d:r F. HÖGBERG, klasslärare i 1: a, har der undervisat i *kristendom* 3, *historia* och *geo-*

geografi 4, matematik 4, naturlära 2, modersmålet 5 och tyska språket 6 samt i *kristendom* inom 1: b 3, till samman 27 t:r, rättat uppsatserna på modersmålet inom 4 R. samt varit föreståndare för 1: a.

Adjunkt d:r O. A. IHRE har undervisat i *matematik* inom 5 R. 5, inom 6: 1 A 3 och inom 6: 1 B 4, i *fysik* inom 6: 1 R. 3, inom 6: 1 B 1, inom 6: 2 R. 3, inom 7: 1 R. 2 och inom 7: 2 R. 3 samt i *modersmålet* inom 5 R. 1, till samman 25 t:r, rättat uppsatserna på modersmålet inom 5 R., vårdat läroverkets bibliotek samt varit föreståndare för 6: 1 B.

Adjunkt A. SANDAHL, tjänstledig. Tjänstförrättande, d:r K. E. TÖRNSTRAND, klasslärare i 2: b, har der undervisat i *historia* och *geografi 5, matematik 5, naturlära 2, modersmålet 6, tyska språket 7* och *välskrifning 1* samt i *modersmålet* inom 6: 1 B 1, till samman 27 t:r, rättat uppsatserna på modersmålet inom 6: 1 B samt varit föreståndare för 2: b.

Adjunkt d:r K. F. ELMQVIST har undervisat i *tyska språket* inom 5 R. 3, inom 6: 1 R. 2, inom 6: 1 A 1, inom 6: 2 R. 2 och inom 6: 2 L. 1 samt i *naturlära* inom 3: a 2, inom 3: b 2, inom 3: c 2, inom 4 R. 2, inom 4 L. 2, inom 5 R. 2, inom 5 L. 2 och inom 6: 1 R. 1, till samman 24 t:r, rättat de tyska skriföfningarna inom 6: 1 R. och inom 6: 2 R., granskat ungdomens herbarier inom 3, 4 och 5 samt varit föreståndare för 6: 1 R.

Adjunkt d:r B. G. F. HELLEDAY har undervisat i *modersmålet* inom 4 R. 4, i *tyska språket* inom 4 R. 4, i *engelska språket* inom 4 R. 7, inom 5 R. 7, i *franska språket* inom 5 R. 3, till samman 25 t:r, rättat de tyska skriföfningarna i 5 R. och 4 R. samt varit föreståndare för 4 R.

Adjunkt fil. kand. G. A. SUNDBLAD har undervisat i *modersmålet* inom 4 L. 4, i *tyska språket* inom 4 L. 3, i *latinska språket* inom 4 L. 8 och inom 5 L. 5 samt i *historia* och *geografi* inom 4 L. 5, till samman 25 t:r, rättat gemensamt med adj. Wikander de latinska skriföfningarna inom 6: 1 samt varit föreståndare för 4 L.

Adjunkt d:r K. A. HEDENSKOG har undervisat i *tyska språket* inom 5 L. 3 och inom 6: 1 B. 1 samt i *latinska språket* inom 5 L. 3, inom 6: 1 A 8, inom 6: 1 B 8 och inom 7: 1 L. 2, till samman 25 t:r, rättat de latinska skriföfningarna inom 7: 1 samt varit föreståndare för 6: 1 A.

Adjunkt fil. kand. J. G. SPANGENBERG, klasslärare i 3: b, har der undervisat i *historia* och *geografi 5, modersmålet 6, tyska språket 7* och *matematik 5* samt i *historia* inom 3: a 3 och *tyska* inom 4 L. 1, till samman 27 t:r, rättat de tyska skriföfningarna inom 4 L. och varit föreståndare för 3: b.

Adjunkt S. G. WALLSTRÖM, vice lektor under terminen. Tjänstförrättande, studenten S. A. LORIN, har undervisat i *engelska språket* inom 6: 1 R. 3, inom 6: 1 B 4, inom 6: 2 R. 3, inom 6: 2 B 4, inom 7: 1 R. 3, inom 7: 1 B 2 samt i *franska* inom 6: 1 R. 4 och inom 6: 1 B 4, till samman 27 t:r, samt rättat alla engelska skriföfningar i 6 R. och 7: 1 R.

Adjunkt d:r A. M. VALLSTRÖM har undervisat inom 3: a i *modersmålet 6* och *tyska språket 7* samt i *franska språket* inom 6: 2 R. 4, inom 6: 2 L. 4 och inom 7: 1 R. 5, till samman 26 t:r, rättat de tyska skriföfningarna i 5 L. och de franska i 7: 1 R. samt varit föreståndare för 3: a.

Adjunkt d:r HJ. F. LINDER, klasslärare i 1 b, har der undervisat i *historia* och *geografi 4, matematik 4, naturlära 2, modersmålet 5* och *tyska språket 6* samt i *modersmålet* inom

5 L. 1 och i *franska* inom 5 L. 3, till samman 25 t.r. rättat de svenska skriföfningarna i 5 L. samt varit klassföreståndare för 1: b.

Adjunkt d:r K. AHLÉN, klasslärare i 3 c, har der undervisat i *historia* och *geografi* 5, *modersmålet* 6 och *tyska språket* 7 samt i *geografi* inom 3 a 2, i *svenska* inom 6: 2 L. 1 och i *franska* inom 6: 1 A 4, till samman 25 t.r. rättat de svenska skriföfningarna i 6: 2 L. samt varit klassföreståndare i 3: c.

Öpfingslärare.

I *musik*, direktör K. J. LEWERTH, har undervisat 15 t.r.

I *gymnastik*, kaptenen vid Kongl. Nerikes regemente O. W. FALKMAN, tjänstledig under terminen. Tjenstförrättande, löjtnanten vid Kongl. Nerikes regemente C. L. FRÖDING har undervisat 19—24 t.r.

I *teckning*, K. O. LINDBLÖM har undervisat 29 t.r.

Under *vårterminen* hafva följande förändringar egt rum. Fil. kand. O. Rödén har inträdt i stället för lektor K. Hartman, lektor d:r A. E. Widholm för v. lektor S. G. Wallström och denne sistnämde för v. adjunkt S. A. Lorin samt från 1 Februari sergeanten A. W. Johansson för direktör K. J. Lewerth, hvarjemte löjtnant C. L. Fröding till 1 Mars biträdt kapten O. W. Falkman och efter nämnda dag ensam bestridt lärarebefattningen i gymnastik.

11. På grund af sjukdom hafva adjunkten A. Sandahl under hela läsåret, lektor K. Hartman under vårterminen och musikdirektör K. J. Lewerth från 1 Februari åtnjutit tjänstledighet. Dessutom har kapten O. W. Falkman åtnjutit tjänstledighet under höstterminen och den 1 Mars på egen begäran erhållit afsked från sin befattning som lärare i gymnastik.

12. Såsom *vikarier* hafva under läsåret tjenstgjort

a) under hela höstterminen 1882:

Adj. S. G. Wallström för ledig lektorsbefattning med 113 kronor 10 öre i bidrag af statsmedel;

D:r K. E. Törnstrand för adjunkt Sandahl med 521 kronor 98 öre i arfvodesbidrag af statsmedel;

Student S. A. Lorin för adjunkt S. G. Wallström med 542 kronor 86 öre i arfvodesbidrag af statsmedel;

hvarjemte läraren i teckning K. A. Lindblom i extra arfvode för höstterminen af statsmedel uppburit 475 kronor.

b) under vårterminen 1883:

Fil. kand. O. Rödén för lektor Hartman med 230 kronor 63 öre i arfvodesbidrag af statsmedel;

D:r K. E. Törnstrand för adjunkt Sandahl med 631 kronor 87 öre i arfvodesbidrag af statsmedel;

Sergeant A. W. Johansson för direktör Lewerth från och med den 1 Februari med 266 kronor 83 öre i arfvodesbidrag af statsmedel;

Löjtnant K. L. Fröding för ledig gymnastiklärarebefattning från och med den 1 April med 261 kronor 90 öre i arfvode af statsmedel.

Tillägg till förra årets redogörelse.

I arfvodesbidrag af statsmedel uppbyros under vårterminen 1882 af v. lektor adjunkt S. G.

Wallström 90 kronor 54 öre, af v. adjunkt *S. A. Lorin* 657 kronor 14 öre, af v. adjunkt d:r *K. E. Törnstrand* 631 kronor 87 öre och af läraren i teckning *K. O. Lindblom* 698 kronor 22 öre.

13. Den 1 September 1882 utnämndes lektor d:r *K. F. Karlson* till kyrkoherde i Nyköpings östra stads- samt Allhelgona och Svärtuna landsförsamlingars regala pastorat, men kommer sannolikt att hela nästa läseår fortfara med sin tjenstgöring vid läroverket.

Deremot har den lediga lektorsbefattningen i främmande lefvande språk under läseårets lopp blifvit tillsatt, i det lektorn vid Kristianstads högre allmänna läroverk d:r *Alexander Emanuel Widholm* den 29 November blifvit till denna befattning utnämnd. Lektor Widholm har på begäran om sig meddelat följande *biografiska* notiser.

Alexander Emanuel Widholm, född i Göteborg 1850, student 1868, promoverad fil. doktor 1877, har aflagt adjunktspof inför Domkapitlen i Upsala, Wexjö och Göteborg samt lektorsprof inför Domkapitlen i Hernösand, Lund, Strengnäs och Göteborg samt inför Kongl. Direktionen för Stockholms stads undervisningsväsen, har som extra lärare, vik. adjunkt och v. lektor tjenstgjort vid allm. läroverken i Göteborg, Lund och Halmstad samt vid Lunds priv. Elementarskola; utnämndes till ordinarie adjunkt vid Jönköpings allm. läroverk d. 23 Febr. 1876 och tjenstgjorde i denna egenskap derstädes 1876—1881; utnämndes till lektor i franska och svenska vid högre allm. läroverket i Kristianstad d. 6 Okt. 1880 och tjenstgjorde i denna egenskap höstterminen 1881 och hela året 1882; utnämndes till lektor i främmande lefvande språk vid högre allm. läroverket i Örebro d. 29 Nov. 1882 och tillträdde samma plats d. 1 Jan. 1883. Har gjort resor i England och derunder vistats vid the Royal College of Preceptors i London samt i Oxford; har rest i Frankrike, delvis med understöd af allmänna medel, och derunder auskulterat längre tid vid Collège Chaptal; har förutom uppsatser i svenska och engelska tidskrifter af trycket utgifvit: »Grammatical Notes on the language of John Bunyan», 56 sid. 4:o, Jönköping 1877; »Fransk Språklära», Stockholm 1882.

14. Den 1 Maj 1883 voro en lektorsbefattning i latin och grekiska samt gymnastiklärarebefattningen lediga vid läroverket.

C. Lärjungarne.

15.

Lärjungarnes antal höstterminen 1882.

K l a s s.	Gemensamma linien		Reallinien		Latinlinien			Summa		Total-summa.
	närv.	frånv.	närv.	frånv.	med grekiska	utan grekiska	frånvarande.	närv.	frånv.	
					närvarande.					
1	42	3	—	—	—	—	—	42	3	45
2	59	—	—	—	—	—	—	59	—	59
3	90	7	—	—	—	—	—	90	7	97
4	—	—	32	4	—	39	1	71	5	76
5	—	—	23	5	—	30	1	53	6	59
6: 1	—	—	18	5	17	26	3	61	8	69
6: 2	—	—	15	2	16	16	2	47	4	51
7: 1	—	—	10	3	11	11	2	32	5	37
7: 2	—	—	18	—	15	16	—	49	—	49
Summa	191	10	116	19	59	138	9	504	38	542

Af 504 närvarande lärjungar tillhörde således 191 eller 37,9 procent den gemensamma, 116 eller 23 procent den reala och 197 eller 39,1 procent den klassiska linien. Af de 128, som tillhörde latinlinien inom klasserna 6 och 7, läste 59 eller 46,1 procent grekiska.

Lärjungarnes antal vårterminen 1883.

K l a s s.	Gemensamma linien		Reallinien		Latinlinien			Summa		Total-summa.
	närv.	frånv.	närv.	frånv.	med grekiska	utan grekiska	frånvarande.	närv.	frånv.	
					närvarande.					
1	43	4	—	—	—	—	—	43	4	47
2	59	—	—	—	—	—	—	59	—	59
3	87	10	—	—	—	—	—	87	10	97
4	—	—	29	5	—	40	—	69	5	74
5	—	—	22	6	—	31	1	53	7	60
6: 1	—	—	18	3	17	25	3	60	6	66
6: 2	—	—	14	3	14	15	2	43	5	48
7: 1	—	—	9	2	10	13	1	32	3	35
7: 2	—	—	18	—	15	15	—	48	—	48
Summa	189	14	110	19	56	139	7	494	40	534

Af 494 närvarande lärjungar tillhöra således 189 eller 38,2 procent den gemensamma, 110 eller 22,3 procent den reala och 195 eller 39,3 procent den klassiska linien. Af de 124, som tillhöra latinlinien inom klasserna 6 och 7, läsa 56 eller 45,2 procent grekiska.

18. Under höstterminen 1882 hafva af 11 lärjungar i sjunde nedre klassen, som deltagit i undervisningen i grekiska språket, 3 tillika begagnat undervisningen i både hebreiska och engelska och de återstående 8 undervisningen i engelska, men icke i hebreiska, samt af 15 i sjunde öfre klassen 3 läst både hebreiska och engelska och 12 engelska, men icke hebreiska.

19. *Uppgift om antalet af de lärjungar, som deltagit i nedan nämnda öfningar höstterminen 1882.*

Klass och Linie.	Närvarande lärjungar.	Lärjungar som deltagit i					
		Teckning		Sång.	Instrumentalmusik.	Gymnastik och vapenöfningar enligt cirkuläret den 23 Mars 1870.	Särskilda militärofningar enligt cirkuläret den 15 Jani 1863.
		obligatorisk.	frivillig.				
1	42	42	—	42	—	40	—
2	59	59	—	59	—	57	—
3	90	90	—	85	1	80	—
R. 4	32	32	—	16	1	30	—
L. 4	39	—	3	29	1	34	—
R. 5	23	23	—	12	—	21	21
L. 5	30	—	—	12	3	24	24
R. 6: 1	18	18	—	3	1	14	13
L. 6: 1	43	26	—	10	3	36	27
R. 6: 2	15	15	—	6	1	13	12
L. 6: 2	32	16	—	10	5	26	21
R. 7: 1	10	10	—	3	1	7	7
L. 7: 1	22	11	—	8	3	17	16
R. 7: 2	18	18	—	13	—	16	—
L. 7: 2	31	16	—	15	1	23	—
Summa för							
Gemensamma linien	191	191	—	196	1	177	—
Reallinien	116	116	—	53	4	101	53
Latinlinien	197	69	3	84	16	160	88
Summa	504	276	3	333	21	438	141

20. Lärjungarne i första klassen hafva i allmänhet för hvarje dag haft 2 hemlexor, i andra, tredje och fjerde realklassen 2 à 3 samt i de öfriga klasserna 3. Med inberäkning af den tid, de utöfver de i högsta klasserna föreskrifna månadslofven i hemmen egna åt sina skriftliga arbeten, och efter lika fördelning af veckans arbete på de 6 hvardagarna tyckas lärjungarne åt hemarbetena egna i första klassen 1 timme, i andra $1\frac{1}{2}$, i tredje $1\frac{3}{4}$, i fjerde realklassen 3, i fjerde latin klassen 2 à 3, i femte realklassen $2\frac{1}{2}$ à 3, i femte latinklassen $2\frac{1}{2}$ à 3, i sjette nedre realklassen $2\frac{1}{2}$, i sjette nedre latinklassen 3 à $3\frac{1}{2}$, i sjette öfre realklassen 3, i sjette öfre latin klassen 3 à $3\frac{1}{2}$, i sjunde nedre realklassen 3 och i sjunde nedre latinklassen 3 à 4. För afgångsafdelningen kan ingen siffra angifvas.

21. Rörande *helsotillståndet* bland ungdomen har skolans läkare, förste bataljonsläkaren med. lic. *A. P. H. Eckman* afgifvit följande yttrande:

»Under höstterminen var helsotillståndet särdeles tillfredsställande. Talrikast förekommande var halsfluss, men af lindrig beskaffenhet liksom öfriga sjukdomsfall. Under vårterminen deremot var antal sjukdomsfall större. Fall af skarlakansfeber, ehuru visserligen ett fåtal, förekommo, af hvilka två voro af svårartad beskaffenhet; dock hade äfven dessa lycklig utgång. Öfriga mest gängse sjukdomar voro halsfluss, ögon- och luströrskatarrer, af hvilka dock intet fall kan sägas hafva varit svårartadt. En af skolans lärjungar har under vårterminen afidit i sitt hem på landet. I hvilken sjukdom han dött, är ej anmaldt.»

Skolans läkare uppbär ur materielkassan ett årligt arvode af 250 kronor.

22.

Vårterminen 1882.

Klass och Linie.	Lärjungar, flyttade till nedan nämnda klasser						Lärjungar tillhörande nedan nämnda klasser den 1 Februari (så väl när som frånvarande).			Lärjungar afgångne från läroverket i nedan nämnda klasser				
	efter att hafva tillhört närmast lägre klass af samma linie följande antal terminer					från andra linien.	Övar i klassen från föregående termin.	Flyttade till klassen på grund af beslut vid föregående terminens slut.	Inskrifne under terminen.	S u m m a.	från terminens början till och med 31 Januari.	från och med 1 Februari till terminens slut.	under nästföljande mellan-termin.	S u m m a.
	0.	1.	2.	3.	4.									
1	—	—	—	—	—	—	45	—	1	46	—	—	2	2
2	—	—	—	—	—	—	78	—	—	78	—	—	4	4
3	—	—	—	—	—	—	106	—	—	106	—	—	14	14
R. 4	—	—	—	—	—	—	40	—	—	40	—	—	14	14
L. 4	—	1	—	—	—	—	26	—	1	27	—	—	1	1
R. 5	—	—	—	—	—	—	34	—	1	35	—	1	11	12
L. 5	—	—	—	—	—	—	34	—	—	34	—	—	1	1
R. 6: 1	—	—	—	—	—	2	23	—	2	25	—	2	5	7
L. 6: 1	—	—	—	—	—	—	47	—	—	47	—	1	8	9
R. 6: 2	—	—	—	—	—	—	13	—	—	13	—	—	2	2
L. 6: 2	—	—	—	—	—	—	29	—	—	29	—	—	3	3
R. 7: 1	—	—	—	—	—	—	19	—	—	20	—	—	1	1
L. 7: 1	—	—	—	—	—	—	32	—	—	32	—	—	1	1
R. 7: 2	—	—	—	—	—	—	17	—	—	17	—	—	14	14
L. 7: 2	—	—	—	—	—	—	27	—	—	27	—	1	25	26
Summa för														
Gemensamma linien	—	—	—	—	—	—	229	—	1	230	—	—	20	20
Reallinien	—	—	—	—	—	2	146	—	2	150	—	3	47	50
Latinlinien	—	1	—	—	—	—	195	—	1	196	—	2	39	41
Summa	—	1	—	—	—	2	570	—	3	576	—	5	106	111

Höstterminen 1882.

Klass och Linie.	Lärjungar, flyttade till nedan nämnda klasser						Lärjungar tillhörande nedan nämnda klasser den 15 September (så väl när som frånvarande).				Lärjungar afgångne från läroverket i nedan nämnda klasser				
	efter att hafva tillhört närmast lägre klass af samma linie följande antal terminer						Öfver i klassen från föregående termin.	Flyttade till klassen på grund af beslut vid föregående termins slut.	Inskrifne under terminen.	S u m m a.	från och med 15 September till terminens slut, och med 14 September.	under nästföljande mellan-termin.	S u m m a.		
	0.	1.	2.	3.	4.	5 eller flere.								från andra linien.	vid höstterminens början.
1	—	—	—	—	—	—	12	—	—	33	45	—	—	—	—
2	—	1	26	—	5	—	8	27	5	19	59	—	—	—	—
3	—	—	61	—	3	—	27	48	16	6	97	—	—	—	—
R. 4	—	—	21	1	4	—	6	13	13	4	36	—	1	—	1
L. 4	2	—	33	—	2	—	3	29	8	—	40	—	—	—	—
R. 5	—	—	19	—	2	—	1	5	16	6	28	—	—	1	1
L. 5	4	1	17	—	3	—	2	20	5	4	31	—	—	—	—
R. 6: 1	—	1	16	—	1	—	3	14	4	2	23	—	—	2	2
L. 6: 1	1	—	31	—	1	—	6	29	4	7	46	—	—	1	1
R. 6: 2	—	—	13	—	1	—	2	11	3	1	17	—	—	—	—
L. 6: 2	—	—	30	—	1	—	3	25	6	—	34	—	—	3	3
R. 7: 1	—	—	8	—	—	—	5	4	4	—	13	—	—	2	2
L. 7: 1	—	—	21	—	2	—	1	22	1	—	24	—	—	—	—
R. 7: 2	—	—	15	—	—	—	3	15	—	—	18	—	—	—	—
L. 7: 2	—	—	24	—	6	—	1	30	—	—	31	—	1	—	1
Summa för															
Gemensamma linien	—	1	87	—	8	—	47	75	21	58	201	—	—	—	—
Reallinien	—	1	92	1	8	—	24	73	30	8	135	—	1	5	6
Latinlinien	7	1	156	—	15	—	16	155	24	11	206	—	1	4	5
Summa	7	3	335	1	31	—	87	303	75	77	542	—	2	9	11

23. Af under läsåret vid läroverket *inskrifne* 80 lärjungar hafva 18 förut bevistat folkskolor, 28 annat offentligt läroverk och 34 haft enskild undervisning.

24. Under *vårterminen* 1882 aflades godkänd *afgångsexamen* af följande lärjungar i sjunde öfre klassen:

- 1) å klassiska linien:
 Edvard Phragmén,
 Otto Hellbom,
 Albin Ringholm,
 Adolf Dahlström,

Josef Falk,
 Per Erik Eriksson,
 Johan Lilliehöök,
 Jon Sjöqvist,
 Axel Jansson,
 August Zetterqvist,
 Johannes Persson,
 Harald Andersson,
 Abel Wadström,
 Arvid Larsson,
 Karl Perselli,
 August Berglund,
 Gustaf Andersson,
 Viktor Annell,
 Bernhard Fredelius,
 Tore Perselli,
 Erik Pettersson,
 Albert Nordvall,
 Sven Nystedt,
 Hjalmar Wijnbladh; summa 24;

2) å reala linien:

Gustaf Flycht,
 Albin Almberger,
 Frans Larsson,
 Otto Wiesler,
 Fredrik Pettersson,
 Gustaf Öhman,
 Axel Dahlander,
 Sigfrid Celandér,
 Gustaf de Geer,
 Hjalmar Dahm,
 Helmer Bernhardt,
 Johan Nilsson,
 Rikard Hermelin,
 Jakob Crafoord; summa 14.

Under *höstterminen* allades godkänd *afgångsexamen* af 1 lärjunge, tillhörande den klassiska linien af läroverkets sjunde öfre klass:

Henrik Lilliestjerna.

25. Under *vårterminen* 1882 och vid dess slut hafva i öfrigt följande lärjungar *lemnad* läroverket:

i kl. 1 Gustaf Nordin (till lvk. i Stockholm),
 Nils von Hofstén (till enskild undervisning);

- i kl. 2 Gustaf Kjelliu (till Filipstads lvk),
Nils Müntzing (till landtbruk),
Karl Andersson (till enskild undervisning),
Birger Eklund till folkskola);
- » » 3 Per Persson (för sjukdom),
Helmer Kjellin (såsom volontär),
Julius Lagerholm (till yrke),
Fredrik Morén (till landtbruk),
Ernst Andersson (till målarlära),
August Wirén (till hemmet),
Axel Lundroth (till landtbruk),
Konrad Olsson (till skomakarlära),
Hilder Ringström (till sjös),
Hilding Strand (i handel),
Axel Westerberg (till bokbindarlära),
Erik Kulin (på kontor),
Erik Hjort (till lvk i Stockholm),
Birger Elfving (till härv. tekn. lvk);
- » » 4 R. Hjalmar Ljunggren (på kontor),
Herman Apelqvist (» »),
Rudolf Berger (i bokhandel),
Ernst Müntzing (på bruk),
Gottfrid Ekholm (på kontor),
Herman Leonardsson (såsom trädgårdselev),
Karl Sundling (till härv. tekn. lvk),
Hugo Hellström (på kontor),
Karl Thorén († den 27 Juni 1882),
Lorentz Græsén (till härv. tekn. lvk),
Lars Larsson (» » » »),
Ludvig Lagerlöf (» » » »).
Sven Burén (» » » »),
Georg Andersson (utan angifvet mål);
- » » 4 L. Arnold Meurk (såsom trädgårdselev);
- » » 5 R. Gustaf Robach (till landtbruk),
Emil Olsson (till härv. tekn. lvk),
Gustaf Guttormssen (i handel),
Erik Eriksson (till sjös),
Engelbert Nilsson (till ett folkskollärareseminarium),
Albert Enbom (till härv. tekn. lvk),
Åke Sjögren (till sjös),
Jon Westerholm (till härv. tekn. lvk),
Albin Lindroth (» » » »),

- Gustaf Törnblom (till snickerifabrik),
 Torsten Réenstjerna (till Karlstads lvk),
 Axel Jungmarker (på bruk);
 i kl. 5 L. Anton Rosander (till härv. tekn. lvk);
 » » 6: 1 R. Harald Wedholm (till sjös),
 Edvard Olsson (i handel),
 Georg Dahlberg (på kontor),
 Hugo von Hofstén (till fria konsternas akademi),
 Erland Pehrson (till härv. tekn. lvk),
 Magnus Ahnström (» » » »),
 Axel Almqvist (» » » »);
 » » 6: 1 L. Edvard Hagström (till sjös),
 Nils Hjort (till apotek),
 Henning Lundberg (» »),
 Henning Löf (» »),
 Manfred Floderus (till Upsala lvk),
 Edvard Fogelström (till Nyköpings lvk),
 Ivar Réenstjerna (till Karlstads lvk),
 Karl Kihlmark (till härv. tekn. lvk).
 Axel Bergenschöld (» » » »);
 » » 6: 2 R. Knut Sylan (på bruk),
 Johan Hjelm (till enskilda studier);
 » » 6: 2 L. David Andersson (till apotek),
 Ture Klein (till enskild undervisning),
 Gustaf Enbom (till landtbruk);
 » » 7: 1 R. Knut Eriksson (till skogsskola);
 » » 7: 1 L. Gustaf Price (för sjukdom);
 » » 7: 2 L. Gustaf Åberg (till landtbruk),
 Hugo Göthlin (» »).

Under höstterminen 1882 och vid dess slut hafva följande lärjungar *lemnat* läroverket:

- i kl. 4 R. Johan August Andersson (på grund af H. H. Efori dom);
 » » 5 R. Knut Sundsten (till landtbruk);
 » » 6: 1 R. Waldemar Eriksson (till enskild undervisning),
 Henrik Ekström (i handel);
 » » 6: 1 L. Oskar Örtengren (till handelsinstitut);
 » » 6: 2 L. Karl Sigurd Eriksson (till apotek),
 Oskar Malmgren († den 16 Januari 1883),
 Oskar Jansson (såsom tidningsreferent);
 » » 7: 1 R. Hugo Sandahl (på kontor),
 Ivar Bäckström (till handels-skola).

26. Vid avslutandet af vårterminen 1882 utdelades till lärjungarne i *stipendier* 2 455 kronor 50 öre, i *bokpremier* 426 kronor 95 öre samt i *penningebelöningar* 177 kronor 51 öre eller sammanlagdt 3 059 kronor 95 öre.

27. Af 506 under höstterminen 1882 närvarande lärjungar (2 infunno sig dock först efter den 15 September och äro därför i öfrigt ej upptagne såsom närvarande) hafva

- 0 eller 0 proc. *befriats* från alla afgifter;
 56 eller 11, 1 " " " afgift till både materielkassan och byggnadsfonden;
 73 eller 14, 3 " " " " " byggnadsfonden;
 377 eller 74, 5 " erlagt full afgift.

Af 493 under vårterminen 1883 närvarande lärjungar (1 af de såsom närvarande upptagne afled nemligen i Mars månad) hafva

- 0 eller 0 proc. *befriats* från alla afgifter;
 57 eller 11, 6 " " " afgift till både materielkassan och byggnadsfonden;
 73 eller 14, 3 " " " " " byggnadsfonden;
 363 eller 73, 6 " erlagt full afgift.

Afgiften till ljus- och vedkassan har båda terminerna utgjort 3 kronor.

D. Undervisningsmateriel.

28. Till samlingarna hafva under läsåret förärats följande gåfvor.

Biblioteket,

som vårdas af adjunkten Ihre och hålles öppet onsdagar kl. 11—12, har under året erhållit följande gåfvor.

- Brageförbundet inom lvkt: Allgemeine Damenbibliothek, band. 1, 2, 4, 5, Leipzig 1786—88. Barfod, märkvärdigheter rörande Sveriges förhållanden 1788—1794, Stockholm 1846. Mügge, Sverige 1843—44. Den politiska gätan på Frankrikes kejsartron, Stockholm 1859. Wingqvist, O., Sv. Representationen i äldre tider till 1611. Tessler, Aristides och Themistocles, öfvers., Stockholm 1841, del. 1 och 2. Englund, O. F., lektor: Oeuvres de Florian i 8 band 1799. Oeuvres de Rollin i 16 band 1826. Crevier, Histoire des empereurs Romains i 12 band, Paris 1763—71. Amusements des Dames 1763. Gumælius, Arv., Boktryckare: En af Ad. Weyl utgifven Beskrifning öfver Jules Fonroberts samling af mynt och minnespenningar från Amerika, Australien, Asien och Afrika, Berlin 1878, jemte tryckt prissförteckning öfver den Amerikanska och skrifven prissförteckning öfver den öfriga samlingen. Haggrens sterblus, Joh. Th., prost: Guds verk och hvila, tryckt i 4:o 1685. Björner, Nordiska Kämpadater, Stockholm i Fol. 1737. Haques, V., direktör: Stockholms-Posten 1799, 1801, 1804—7, 1811 i 7 qvartband. Extra Posten, sista qvartalet af 1792. Journal för literaturen och teatern 1813. Allmänna Journalen 1813, 1816. Åskådaren, Handelstidning m. fl. 1811. Hofsten, Bengt von, bruksegare: Antiqua et medii ævi Musica, disp., Upsala 1706. Skaldestycken ur gamla testamentet, proföfvers. af Tingstadius 1795. Salomos sedespråk af Tingstadius, Upsala 1783. Christi lagar i anseende till tvister och stridigheter ibland de christna, predikan af Tallesson. Karlson, K. F., lektor: Rodhe, Läro- och Läsebok i småskolan, 1868. Hertzberg, Indberetning om Lærerseminarier i fremmede lande, Kristiania 1868. Lang, F., lärjunge vid lvkt: Hjerta, Konungamakten. Möller, V., lärjunge vid lvkt: Vennberg, Antologia latina, Stockh. 1847. Baron de la Motte Fouqué, Die Fahrten Thiodolfs des Isländers, Upsala 1816. Statsverket, Kongl. svenska: Bidrag till Sveriges officiella statistik, årsberättelser delvis 1879—1881. Svenska konstminnen från Medeltiden och Renässansen, utgifna af Sv. Fornminnesföreningen häft. 1 och 2

Dalhem. Hällristningar från Bohuslän, tecknade och utgifna af Baltzer, häft. 1 och 2, Göteborg 1882. Samlade Vitterhetsarbeten af Svenska förf., utg. af Hanselli, del. 21 och 22. Sv. Fornskrifts-sällskapets samlingar, häft. 80. Kyrko-ordningar och förslag dertill 1686, II: 1. Meddelanden från Sv. Riksarkivet af Bovallins VI, Stockholm 1882. Sv. Diplomatarium fr. 1401, II: 2. Folk-mängden och folkökningen i Skandinavien 1815—80, Stockh. 1882. Linnström, Svenskt boklexicon, häftena 37—46. Catalogue de Ministère de L'instruction publique (Exp. universelle 1878), Tom. 1 och 2.

Vetenskapsakademien, svenska: dess Handlingar, band. 8, 1880 i 4:o. Bihang till dess handlingar, band. 6, 1880—82 i 8:o. Öfversigt af dess förhandlingar årg. 38, 1881, i 8:o. Meteorologiska iakttagelser i Sverige, band. 20, 1878 i 4:o.

Wistelius, L., direktör: Planscher, utgifna såsom redogörelse för verdensutställningen i Filadelfia 1876. Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-Akademien, Kongl. svenska: Fornskrift Sällskapets samlingar, häft. 50—76 i 26 häften. Hildebrand, B. E., Anglosachsiska mynt i svenska kongl. myntkabinettet, funna i Sveriges jord, Stockh. 1881 i 8:o.

Naturhistoriska samlingen.

Björkman E., handlande, Nya Kopparberget: stor Hafsmål (*Scyphus aquoreus*), fisk från Vestkusten.

Coyett, kammarjunkare, Nynäs: ett uppstoppadt exemplar af Påfogel.

Hartman, C. Wilh., trädgårdselev, Haga: en under förra året för Sverige nyfunnen Tryffelart (*Tuber sueticum* Wittb.).

Yngström, Olof, bruksförvaltare, Valåsen: uppstoppadt ex. af Lappuggla från Grytskogen under Villingsberg.

Samlingen af mynt och minnespenningar m. m.

Fröman, stud. vid lvkt: ryskt kopparmynt å 5 kopek 1787.

af Geijersstam, L., fröken, Örebro: guld, Gustaf IV Adolfs dukat 1804; silfver, 23 svenska och 8 utländska mynt; koppar, 10 svenska och 1 utländskt mynt; pappersmynt, sedel å 9 daler kopparmynt Stockholm 1762 och sedel å 1 rigsdaler courant Kiöbenhavn 1796.

Gumælius, K. A., boktryckare i Örebro: försilfrad minnespenning af koppar öfver konstnärsklubbens 25-åriga tillvaro 1857—1882.

Karlsson, P. S., handlande i Örebro, f. d. lärjunge vid lvkt: 6 mynt af silfver, 1 af nickel, 15 af koppar, 1 minnespenning af tenn och 1 spelpenning af förgylt brons.

Onämd, Örebro: 1 exemplar af Oskar 2:dres fem kronor i guld för 1881.

Perselli, T., student, f. d. lärjunge vid lvkt: silfver, 3 utländska mynt; koppar, 14 svenska och 8 utländska mynt.

Pihl, K., kassör i Stockholm, f. d. Örebro: silfver, 1 svenskt och 6 utländska mynt; koppar, 6 svenska och 9 utländska mynt och polletter; bly, 3 minnespenningar; papper, en invisning å riksbanken af göta kanalbolags diskontverk på 20 riksdaler banko, daterad Göteborg 20 November 1810.

Schram, A. T., provinsialläkare, Örebro: 4 utländska mynt af silfver och 4 af koppar.

Stjernberg, E., bruksagent, Örebro: 4 romerska kopparmynt samt minnespenning af koppar öfver med. doktor C. Carlander.

Svenska akademien: dess minnespenning i silfver för 1882 öfver E. Benzelius.

Svenska vetenskapsakademien: dess minnespenning i silfver för 1883 öfver P. F. Wahlberg.

Trägårdh, A., godsegare i Östergötland, f. d. lärjunge vid lvkt: 1 utländskt mynt af silfver och 3 af koppar.

Zetterlund, K. G., direktör, Örebro: silfver, 3 svenska och 3 utländska mynt; koppar, 8 svenska och 3 utländska mynt; brons, belöningsmedalj vid industri- och landbruksutställningen i Sundsvall 1882, graverad af Lea Ahlborn; tenn, minnespenning öfver samma utställning, graverad af E. H. Ekvall; papper, sedel å 1 gulden Wien 7 Juli 1866.

Samlingen af försaker.

Olsson, Nils, f. d. torpare vid Hjersta: en kryckkäpp, hvars handtag utgöres af en stenyxa, funnen af honom sjelf för 50 år sedan på »Lerängen» å Hjersta egor.

Eriksson, Sten, stud. vid lvkt: en stenyxa, funnen vid Orsa i Dalarne.

Humble, K. Fr., arbetare: en hillebard af jern, upphittad i ån ofvanför qvarnen i Örebro vid muddringsarbetet för storbron.

E. Läroverksbyggnader och Inredningsmateriel.

29. Den enda förändring af någon betydighet, som, sedan sista årsberättelsen utgafs, blifvit genomförd, består deruti, att golfvet i gymnastiklokalen blifvit omlagadt och delvis förnyadt.

F. Ekonomiska förhållanden.

31. Uppgift om nedan nämnda till läroverket hörande kassors ställning kalenderåret 1882.

Kassans rubrik.	D e b e t.				K r e d i t.			
	Behållning vid årets början.	Summa inkomster.	Skuld vid årets slut.	Summa.	Skuld vid årets början.	Summa utgifter.	Behållning vid årets slut.	Summa.
Byggnadsfonden	2601,25	4067,20	—	6668,45	1170,66	1424,91	4072,88	6668,45
Ljus- och Vedkassan	3019,18	3440,72	—	6459,90	—	3023,54	3436,36	6459,90
Biblioteks- och Materielkassan	—	4573,90	2046,47	6620,37	3560,79	3059,58	—	6620,37
Premie- och Fattigkassan	2217,73	594,77	—	2812,50	—	606,33	2206,17	2812,50
Stipendiekassan	51708,54	3156,80	39,62	54904,96	—	2805,50	52099,46	54904,96
Summa	59546,70	15833,59	2086,09	77466,18	4731,45	10919,86	61814,87	77466,18

Ehuru det testamente, af hvilket ett utdrag här nedan bifogas, ännu icke vunnit laga kraft, torde det dock vara skäl att redan i denna årsberättelse offentliggöra det nya bevis på välvilligt och frikostigt understöd, som läroverket under året haft glädjen mottaga.

»Emedan, genom Guds underbara skickelse, jag i min sena ålderdom saknar egna barn, så förordnar och testamenterar jag härmed, efter moget öfvervägande och af fri vilja, att all egendom, som af mig vid dödsstunden efterlemnas, sedan min Christliga begrafning blifvit bekostad, skall på följande sätt delas och åtnjutas.

3. Till Carolinska högre elementarläroverket i Örebro öfverlemnas min salig mans porträtt samt Två Tusen kronor. Härmed förenas min önskan, att porträttet måtte erhålla ett rum i Läroverkets högtidssal, att penningebeloppet måtte under namn af Bergenschöldska stipendiefonden ått Läroverket förvaras och genom utlåning mot säker inteckning eller på annat lämpligt sätt göras fruktbarande samt att den deraf blifvande ränta eller afkomst årligen efter Rektors och lärarecollegii bepröfvande tilldelas en vid Läroverket, ej i lägre men väl i högre klass än fjerde, studerande yngling, som med afseende på behof i förening med flit och goda seder deraf anses vara förtjent; dervid yngling från Kräklinge församling i Nerike, med dessa egenskaper, helst torde få komma i åtanke.

Örebro den 29 Januari 1880.

Helena Bergenschöld.»

Derjemte har såsom vanligt en och annan vän till läroverket ihågkommit det med gåfvor, dels till premie- och fattigkassan afsedda till omedelbar utdelning vid läsårets slut, dels till stipendiekassan afsedda att först efter någon tid komma läroverkets ungdom till godo. Bland de förra må här omnämnas en enda, hvars syfte framgår af följande bref:

»Stockholm, 13 Storkyrkobrinken. H. Hr Rektor! En i London bosatt landsman, ifrig vän af den svenska gymnastiken, önskar såsom premium utdela ett exemplar af Tidning för Idrott till den af eleverna vid Edert läroverk, som visat största håg och fallenhet för gymnastik. Om uppgift härå anhåller förbindligast Red. af Tidning för Idrott.»

32. Under sist förflyttna kalenderår hafva följande belopp utgått för underhåll och tillökning af

a) boksamlingen	508 kronor 21 öre,
b) den öfriga undervisningsmaterielen.	735 » 11 » ,
c) inredningsmaterielen	355 » 63 » .

G. Examina och Terminsafslutning m. m.

33. *Muntlig afgangsexamen* hölls vid läroverket den 13, 14 och 15 Juni 1882 i närvaro af professorerne *Hjalmar Holmgren* och *Theodor Wisén* såsom censorer. Tillkallade såsom vittnen voro kontraktsprosten dr *F. Wallin*, hofpredikanten *E. J. Keijser*, kyrkoherden *P. Helander* och stadsläkaren *C. M. Fallenius*. Af 39 läroverkets egne lärjungar godkändes 38. En kompletant i latinet underkändes.

Äfven under *höstterminen* hölls *afgångsexamen* vid läroverket. Af 4 läroverkets egne lärjungar, 1 tillhörande den klassiska och 3 den reala linien, samt 1 lärjunge från enskild undervisning, godkändes efter aflagda skriftliga prof endast den af läroverkets lärjungar, som tillhörde den klassiska linien. Vid den muntliga pröfningen den 12 December 1882 voro såsom censorer närvarande professorerne *E. Löfstedt* och *G. Lundqvist* samt såsom examensvittnen hofpredikanten *E. J. Keijser*, kyrkoherden *A. Falk* och stadsläkaren *C. M. Fallenius*. Till densamma hade också hänvisats 2 lärjungar från Karlstads läroverk, 1 tillhörande den klassiska och 1 den reala linien. Alla 3 godkändes.

Under *innevarande termin* hafva till *afgångsexamen* anmält sig 48 af läroverkets egna lärjungar, af hvilka 30 tillhöra den klassiska och 18 den reala linien, 3 lärjungar från enskild undervisning, tillhörande den klassiska linien, och 3 till kompletteringsprof. Af dessa blefvo 2 privatister och 1 komplettant hänvisade att aflägga så väl de skriftliga som de muntliga profven vid Strengnäs läroverk. Af de öfriga godkändes efter aflagda *skriftliga* prof 27 af läroverkets lärjungar å den klassiska och 14 å den reala linien samt privatisten, ett fruntimmer tillhörande den klassiska linien. Med dessa 42 sålunda till *muntlig afgangsexamen* berättigade anställdes denna den 23, 24 och 25 Maj i närvaro af professorerne *T. Wisén*, *G. Lundqvist* och *C. F. E. Björling* samt akademieadjunkten *P. A. Geijer* såsom censorer samt kontraktsprostarna *F. Wallin* och *E. J. Keijser*, kyrkoherden *P. Helander* och stadsläkaren *C. M. Fallenius* såsom af H. H. Eforus utsedde examensvittnen. 39 af läroverkets lärjungar och privatisten godkändes. Af de underkände tillhörde 1 den klassiska och 1 den reala linien. De båda kompletanterna godkändes.

34. *Höstterminen* afslutades den 20 December med *examen* i de 5 lägre klasserna.

Den offentliga *årsexamen* är af H. H. Eforus utsatt till tisdagen den 5 Juni. Redan föregående dag, måndagen den 4 Juni, få lärjungarne afgifva prof på vunnit färdighet i vid läroverket förekommande öfningar, hvilka prof så fördelas, att *uppvisning i gymnastik och fäktning* börjar kl. 11 t. 30 m. f. m., en *slutöfning i sång och musik* kl. 5 e. m. samt *uppvisningen i exercis* omkring kl. 6 e. m. Prof på lärjungarnes skicklighet i *teckning* finnas tillgängliga under tisdagens examen, som börjar kl. 9 f. m. och fortgår till kl. 1 e. m., hvarest flyttningar afkuvas, belöningar utdelas och ungdomen hemförlovas.

35. Läroverket har ej gerna kunnat hoppas, att äfven i år dess eforus, stiftets biskop, K. N. O., R. C. XIII:s O., teol. och fil. d:r *A. T. Strömberg* skulle bereda oss den glädjen att få se honom öfvervara och leda den nu stundande årsexamen. Olyckligtvis har äfven läroverkets inspektor, landshöfdingen, kommandören med stora korset af Kongl. Nordstjerne- och Wasaordnarne m. m., jur. och fil. d:r *Per Axel Bergström* anmält sig förhindrad att öfvervara årsexamen, hvarför kontraktsprosten och hofpredikanten fil. d:r och teol. kand. *E. J. Keijser* af H. H. Eforus förordnats att öfvervara och leda årsexamen samt avsluta läseårets undervisning. På hans vägnar får jag härmed vördsamt inbjuda följande herrar att som vittnen dervid närvara: stadsläkaren, R. N. O., d:r *C. M. Fallenius*, stadsfullmäktiges ordförande, R. S. O., majoren *P. H. W. Reutersvärd*, provinsialläkaren d:r *A. T. Schram*, häradshöfdingen, R. N. O., R. W. O., *C. Stenberg*, stadsfullmäktiges v. ordförande, häradshöfdingen *E. B. Tersmeden*, föreståndaren för tekniska elementarskolan, R. N. O., R. W. O., R. st. O. O., d:r *C. F. S. Virgin*, borgmästaren, R. N. O., *E. J. Wikander* och bankdirektören, R. W. O., *L. Wistelius*. Jag anhåller derjemte, att den allmänna undervisningens öfrige gymnare och vänner inom staden och orten samt ungdomens föräldrar, målsmän och anhöriga måtte med sin närvaro förhöja betydelsen af denna läroverkets enkla fest.

36. *Nästa termin börjar* enligt H. H. Efori bestämmande tisdagen den 28 Augusti kl. 10 f. m., då likväl endast inträdessökande och de, som i ett, flere eller alla ännen vilja undergå pröfning för uppflyttning i högre klass, ega att inställa sig, hvaremot allmän samling sker och *upprop* anställes fredagen den 31 Augusti kl. 10 f. m.

Örebro i Maj 1883.

LARS PHRAGMÉN.

Redogörelse

för lägre allmänna läroverket i Askersund under
läsåret 1882—1883.

Undervisningen.

1. Hötterminen började den 29 Augusti och afslutades den 20 December. Vårterminen började den 19 Januari och är bestämd att afslutas den 5 Juni.

2. Den dagliga lärotiden har såsom under föregående år varit fördelad på för- och eftermiddagarna, så att undervisningen, efter förrättad bön och bibelläsning, som upptagit en fjerdedels timme, fortgått från kl. 7—9 och 11—1 förmiddagarna samt 3—5 måndags-, tisdags- och torsdags-eftermiddagarna. Gymnastikundervisningen har varit förlagd till förmiddagarna kl. 10 t. 30 m —11 samt undervisningen i sång och teckning till eftermiddagarna.

3. Antalet lärotimmar i veckan har under hela läsåret för 1:sta klassen varit 24 och för 2:dra och 3:dje 28, och hafva de båda senare haft gemensam undervisning i kristendom 2 timmar och i modersmålet 4 timmar, hvartill kommer 2 timmars undervisning i välskrifning för hvarje klass.

4. Följande läroböcker hafva begagnats: i kristendom katekesen och Fischiers bibliska historia; i modersmålet Brodén's språklära och Svedboms läsebok jemte den för folkskolorna antagna; i tyska språket Calwagens språklära och elementarbok för de två nedersta klasserna samt Lyths grammatik och läsebok för den öfversta; i matematik Bergii geometri och linearteckning samt Zweigbergks räknebok; i naturkunskap Anderssons lärobok med tillhörande väggplanscher samt Berlins naturlära jemte zoologiska väggplanscher; i historia och geografi Odhners svenska historia, Sjögrens läsebok och Dahms geografi; i teckning Stuhlmans och Wobliens väggplanscher.

Nedan stående lärokurser hafva genomgåts:

Första klassen.

Kristendom: Katekesen: 1:sta hufvudstycket. Biblisk historia: gamla testamentet.	
Läsning af valda psalmer i psalmboken samt bibelläsning efter hänvisning i bibliska historien	3 timmar,
Modersmålet: Formläran till verben och det allmännaste af satsläran. Satsanalys samt öfningar i rättskrifning och innanläsning	5 d.o.
Tyska språket: Formläran till verben samt 1:sta kursen i Calwagens elementarbok	6 d.o.
Historia och geografi: Medeltidens svenska historia. Verldsdelarnes fysiska samt Sveriges, Norges, Danmarks och Finlands politiska geografi	4 d.o.

Matematik: Enkla tal och sorter samt hufvudräkning	4 timmar.
Naturkunskap: Afdelningarna 4—9 och 11 af Berlins lärobok	2 d:o.

Andra klassen.

Kristendom: Katekesen: 2:dra hufvudstycket. Biblisk historia: nya testamentet. Bibelläsning: efter hänvisning i bibliska historien. Valda psalmer	3 d:o.
Modersmålet: Grammatik: ljudläran och formläran. Öfningar i satslösning och resolution. Rättstafningsöfningar. Läsning af valda stycken ur läseboken och Fänrik Ståls sägner	6 d:o.
Tyska språket: Grammatik: det hufvudsakligaste af formläran. Explikation: 2:dra kursen af första afdelningen jemte 10 st. af andra afdelningen i Calwagens elementarbok	6 d:o.
Historia och geografi: Fäderneslandets historia från nyare tidens början till Frihetstiden. De europeiska ländernas fysiska och politiska geografi fortsatt och avslutad	5 d:o.
Matematik: Geometrisk åskådningslära samt 1:sta afdelningen i 2:dra kursen af Bergii lärobok, om räta linier och vinklar. Aritmetik: vanliga bråk och decimalbråk samt deras tillämpning på sorter	6 d:o.
Naturkunskap: Öfersigt af ryggradsdjuret utom fiskarne efter Berlins lärobok samt Sundströms atlas till djurriket. Anderssons botanik 1:sta kursen genomgången jemte dertill hörande väggplanscher	2 d:o.

Tredje klassen.

Kristendom: Katekes: 3:dje, 4:de och 5:te hufvudstyckena. Biblisk historia: repetition af gamla och nya testamentet. Bibelläsning: lika med 2:dra klassen. Valda psalmer	3 d:o.
Modersmålet: Satsläran och öfningar i satslösning och resolution samt repetition af formläran och rättstafningsläran. Läsning af valda stycken ur läseboken och Fänrik Ståls sägner. Rättskrifning efter diktamen, omvexlande med smärre uppsatser eller öfersättningsprof från tyskan	6 d:o.
Tyska språket: Formläran och det hufvudsakligaste af syntaxen. Af läseboken styckena 37—64. Skriföfningar	6 d:o.
Historia och geografi: Fäderneslandets historia avslutad och repeterad; de främmande verldsdelarnes geografi samt repetition af Europas	5 d:o.
Matematik: Andra och tredje afdelningarna af andra kursen i Bergii geometri eller läran om trianglar och firsidingar samt rätlinjiga figurers ytor. Aritmetik: regula de tri och intresse jemte repetition af bråk och sorter	6 d:o.
Naturkunskap: Öfersigt af djurriket. »Inledning till botaniken» genomgången och repeterad. Examinering af växter	2 d:o.

5. Lyths lärobok i tyska har utbyts emot Calwagens äfven i 2:dra klassen, såsom förut skett i 1:sta klassen.

6. I välskrifning har undervisning meddelats åt alla 3 klasserna 2 timmar i veckan för hvarje klass.

7. I teckning har undervisning lemnats tisdags-, onsdags- och fredagseftermiddagar med $1\frac{1}{2}$ timmas undervisning för hvarje klass eller sammanlagdt $4\frac{1}{2}$ timmar. I 1:sta och 2:dra klassen har tecknats endast efter företeckning å svarta taffan; 1:sta klassen i rutnät figurerna å sidorna 2—14 i första häftet af Stuhlmans lärobok; 2:dra klassen dels i punkterad ritbok dels i rutnät figurerna å samma sidor; 3:dje klassen endast i punkterad ritbok med rätliniga figurer efter företeckning och efter Stuhlmans väggplanscher jemte teckning å fritt papper dels efter Stuhlmans väggplanscher dels efter Burmans ritkurs.

8. I sång hafva lärjungarne varit fördelade på två afdelningar. I den lägre sångklassen, som undervisats en timme på måndagseftermiddagarna efter läsningens slut, hafva inöfvats tonträffning och koralång; i den högre, som haft sin undervisningstimme på torsdagseftermiddagarna, derjemte tvåstämmig sång. Fredagseftermiddagarna hafva båda afdelningarna haft gemensam undervisning i koralång. I orgelspelning har lemnats en timmes undervisning i veckan för de lärjungar, som deraf velat begagna sig.

9. I gymnastik har undervisats kl. 10 t. 30 m.—11 förmiddagarna, och hafva samtliga under vårterminen 1882 närvarande 31 lärjungar deltagit i undervisningen. Under höstterminen hafva af 24 närvarande lärjungar två varit befriade från deltagande i redskapsgymnastik på grund af svaghet, men hvilka dock sedermera under terminen fått deltaga uti mindre ansträngande rörelser så väl med som utan redskap. Under båda terminerna hafva lärjungarne varit delade på tvenne afdelningar och har undervisningen fördelats lika mellan öfningar med och utan redskap. Under höstterminen har gymnastiska lekar öfvats så väl inom som utom gymnastiksalen.

Lärarne.

10. De särskilda läroämnen ha varit sålunda fördelade mellan läroverkets trenne lärare, af hvilka rektor undervisat 24 timmar och de båda andra lärarne 28 timmar hvardera i veckan, att rektor varit lärare i matematik i 2:dra och 3:dje klasserna med 4 timmars undervisning i den förra och 6 timmar i den senare samt i tyska språket med 6 timmars undervisning i hvardera klassen och derjemte i välskrifning 2 timmar i 3:dje klassen samt rättat de skriftliga uppsatserna på tyska språket; kollega fil. dr K. Svartling inom samma klasser i kristendom 4 timmar, hvaraf 2 gemensamt för båda och 1 timme särskildt med hvardera klassen, i historia och geografi 5 timmar i hvardera klassen, i modersmålet 8 timmar, hvaraf 4 gemensamt för båda och 2 särskildt med hvardera, i naturkunskap 2 timmar i hvardera samt i välskrifning 2 timmar med 2:dra klassen och derjemte rättat de skriftliga uppsatserna på modersmålet; kollega fil. dr L. G. Helén i aritmetik 2 timmar i 2:dra klassen samt ensam lärare i 1:sta klassen i kristendom 3 timmar, i modersmålet 5 timmar, i historia och geografi 4 timmar, i matematik 4 timmar, i tyska språket 6 timmar, i naturlära 2 timmar samt i välskrifning 2 timmar. Rektor har varit klassföreståndare för 3:dje klassen, kollega Svartling för 2:dra och kollega Helén för 1:sta klassen. Läraren i teckning har undervisat $4\frac{1}{2}$ timmar, läraren i sång 4 timmar och läraren i gymnastik 3 timmar i veckan.

11. Ingen af lärarne har under läsåret åtnjutit tjänstledighet.

12. Under båda läseterminerna har bokhandlaren O. J. Stenborg på förordnande uppehållit den lediga lärarebefattningen i teckning och löjtnant F. O. Bergqvist den lediga gymnastiklärarebefattningen, och har vardera för året uppburet 300 kronor af statsmedel.

14. Den 1 Maj 1883 voro lärarebefattningarna i gymnastik och teckning lediga.

Lärjungarne.

15. Lärjungarnes antal under läsåret 1882—83.

Höstterminen 1882.		Vårterminen 1883.	
Klass.	Närvarande.	Klass.	Närvarande.
1	10	1	11
2	7	2	7
3	7	3	6
Summa 24		Summa 24	

19. Uppgift på antalet af de lärjungar, som deltagit i nedan nämnda öfningar höstterminen 1882.

Klass.	Närvarande lärjungar.	Lärjungar, som deltagit i			
		Teckning.	Sång.	Orgelspelning.	Gymnastik och Vapenöfningar.
1	10	10	10	—	10
2	7	7	7	2	7
3	7	7	7	3	7
Summa	24	24	24	5	24

20. Lärjungarne i första klassen hafva i allmänhet för hvarje dag haft 2 hemlexor och i de båda andra klasserna 3; och bör deras öfverläsning icke hafva upptagit mer än 1 1/2 timme.

21. Angående helsotillståndet bland lärjungarne har läkaren för vårterminen 1882 afgifvit följande redogörelse: Af 31 närvarande lärjungar, hvaraf 4 öfver 15 år, hafva 19 god och 12 medelmåttig kroppsbyggnad. Helsotillståndet godt. Af bleksot och blodbrist några mer eller mindre lidande, ofta besvärade af hufvudvärk 2, och af hjertklappning 1. Inga sjuka sängliggaude under terminen. Ingen befrind på grund af sjukdom från gymnastik. För höstterminen lyder samma redogörelse sålunda: Af 24 lärjungar, hvaraf 1 öfver 15 år, hafva 16 god och 8 medelmåttig kroppsbyggnad. Helsotillståndet godt. Besvärade af hufvudvärk 3 och af bleksot 9. Befriade delvis från redskapsgymnastik 2.

22. Uppgift öfver antalet inskrifne, inom läroverket flyttade och derifrån afgångne lärjungar.

Klass.	Lärjungar, flyttade till nedan nämnda klasser				Lärjungar tillhörande nedan nämnda klasser d. 1 Febr. och 15 Sept.				Lärjungar afgångne från läroverket i nedan nämnda klasser						
	efter att hafva tillhört närmast lägre klass följande antal terminer				Öfver i klassen från föregående termin.	Flyttade till klassen på grund af beslut		Inskrifne.	S u m m a.	från terminens början till och med 31 Januari.	från och med 1 Februari till terminens slut.	från terminens början till och med 14 Sept.	från och med 15 Sept. till terminens slut.	under näst följande mellan-termin.	S u m m a.
	1.	2.	3.	4.		vid föregående termins slut.	vid terminens början.								
V. T. 1882.															
1	—	—	—	—	8	—	—	8	—	—	—	—	—	1	1
2	—	—	—	—	8	—	—	8	—	—	—	—	—	1	1
3	—	—	—	—	15	—	—	15	—	—	—	—	—	14	14
Summa	—	—	—	—	31	—	—	31	—	—	—	—	—	16	16
H. T. 1882.															
1	—	—	—	—	1	—	—	9	10	—	—	—	—	—	—
2	—	6	—	—	1	6	—	—	7	—	—	—	—	—	—
3	—	6	—	—	1	6	—	—	7	—	—	—	—	1	1
Summa	—	12	—	—	3	12	—	9	24	—	—	—	—	1	1

23. Af de under läsåret inskrifne hafva 5 bevästat folkskola.

25. Efter sista terminen hafva afgått från läroverket i 3:dje klassen: H. Öhrman (i handel), R. Z. Rydholm (till yrke), L. J. Liedgren (till yrke), C. W. Röman (till handel), C. O. Presto (till yrke), C. G. Schultz (i handel), G. A. Anderson (till landtbruk), C. H. Söderström (till handel), C. S. Petterson (till yrke), E. A. Petterson, C. A. Erikson, J. H. Johanson, J. L. Söderblom (till yrke), P. A. Gustafson; i 2:dra klassen: A. O. Ljungmark; i 1:sta klassen: G. A. Fredrikson. Efter sista terminen afgått ur 3:dje klassen: J. B. Strömberg (i handel).

26. Vid vårterminens slut utdelades till lärjungarne i stipendier 78 kronor 66 öre, i bokpremier 38 kronor 25 öre och i penningbelöningar 65 kronor eller sammanlagt 181 kronor 91 öre.

27. Under höstterminen hafva befriats

från afgift till både materielkassan och byggnadskassan	10;
från afgift till den den förra, men ej till den senare	0;
från afgift till den senare, men ej till den förra	8;
från afgift till ljus- och vedkassan 2,50	0.

Under vårterminen hafva befriats

från afgift till både materielkassan och byggnadskassan	9;
från afgift till den förra, men ej till den senare	0;
från afgift till den senare, men ej till den förra	7;
från afgift till ljus- och vedkassan 2,50	0.

Undervisningsmateriel.

28. Boksamlingen har ökats genom inköp af en karta öfver Amerika samt pedagogisk tidsskrift; från Ecklesiastikdepartementet: Läroverksprogrammer och från Statsverket: Sveriges officiella statistik, årsberättelser. I gymnastiklokalen hafva innanfönster blifvit insatta samt ytterligare en jernkamin anskaffats, hvarjemte redskapen blifvit tillökad med ribbstol, bom, plint och en lodlina till båglinan.

Ekonomiska förhållanden.

31. Uppgift om nedan nämnda till läroverket hörande kassors ställning kalenderåret 1882.

Kassans rubrik.	D e b e t.			K r e d i t.		
	Behållning vid årets början.	Summa inkomster.	Summa.	Summa utgifter.	Behållning vid årets slut.	Summa.
Byggnadsfonden	1992,79	155,50	2148,29	183,05	1965,24	2148,29
Ljus- och Vedkassan	111,78	164,50	276,28	216,95	59,33	276,28
Materiel- och Bibliotekskassan	920,19	174,50	1094,69	234,95	859,74	1094,69
Premie och Fattigkassan	627,58	78,64	706,22	103,25	602,97	706,22
Stipendiekassan	1389,66	78,66	1468,32	78,66	1389,66	1468,32

32. Boksamlingen har ökats genom inköp af böcker för 17 kronor, för den öfriga undervisningsmaterielen har utgifvits 90 kronor och för inredningsmaterielen 130 kronor.

Examina och terminsafslutning.

33. Efter afgangspröfning, som egde rum i sammanhang med examen vid sistlidne vårtermins slut, förklarades 8 lärjungar berättigade att afgå till 4:de klassen af ett högre läroverk.

34. Höstterminen afslutades med offentlig examen den 20 December och är examen för innevarande vårtermin utsatt att hållas tisdagen den 5 Juni samt nästa läsåår att börja tisdagen den 28 Augusti kl. 10 f. m.

Askersund i Maj 1883.

V. TH. ALMSTEDT.

